

הדסה ברלינסקי ז"ל

לבית רבינוביץ'
אלמנת נפתלי ז"ל
1913 - 2011

תוכן הענינים

מעמוד	עד עמוד	הנושא
1	3	הקדמה
4	56	תולדות המשפחה עד לנשואי רבקה ועקיבא
57	103	ילדות ונערות בירושלים בית רבינוביץ
104	138	קשרים משפחתיים ושמירה עליהם
139	145	פעילות ב"הגנה"
146	151	מצרים
152	158	כפר גלעדי
159	171	לקראת נישואין ונישואין בית חדש
172	185	משרד ראש הממשלה
186	202	לאחר הפרישה
203	214	שנים אחרונות
215	242	כבר מתגעגעים

פתח דבר

בסוף חודש אוקטובר 2011 הלכה לעולמה הדסה ונסתיימה תקופה בחיינו.

אף כי בתקופה האחרונה לא הייתה במיטבה הרי עדיין היו בה נחישות וחוכמה שקשה למצוא בקרב צעירים רבים.

התכונה העיקרית של הדסה הייתה להיות בסדר, להיות תמיד בסדר- להיות אחות טובה, להיות בת טובה, להיות אישה טובה, אמא טובה, עובדת טובה, אזרחית טובה, דודה טובה, שכנה טובה, אף פעם לא לפגוע, אף פעם לא לומר מילת גנאי.

היא כל כך השתדלה להיות מושלמת כל כך השתדלה שלא לפגוע ולא להעיר כאילו בכך תהפוך את הקרובים אליה למושלמים גם הם.

מאז אני זוכרת את עצמי אמא לא הייתה בריאה, מצב בריאותה הדאיג מאד את המשפחה ובמיוחד את הוריה.

בהוראת סבא עקיבא השתדלתי תמיד להיות ילדה טובה כדי שלא להחמיר את מצבה.

התרגשתי עד דמעות כאשר קראתי בימים אלה יומן שכתבה בעת שאושפזה בבית החולים "בית הדגל" בירושלים כאשר הייתי בת עשר.

אמא מתארת איך הבאתי מהבית שוקולד שקבלתי במתנה ואגוז מקולף אותו הכנסתי לקופסת גפרורים וכיצד האכלתי אותה בהם והתחננתי בפני אבי שיספר לה עד כמה עוזי ואני מתנהגים יפה בבית על מנת שתשמח- ועד כמה בכיתי כשנפרדתי ממנה.

אני יודעת שבכיתי כי פחדתי שלא אראה אותה יותר.

החשש לבריא אותה לא עזב אותי כל השנים והיא למרות הכל לא ויתרה בכל יום עשתה משהו חדש או למדה נושא חדש וכך עברו עוד ועוד ימים ושנים למרות בריאותה הלקויה.

ניסיתי למנוע ממנה עד כמה שניתן טיפולים שיפגעו בכבודה ובנפשה נכנעתי במעט לבסוף ועל כך אני מבקשת סליחתה.

בימים האחרונים עברתי על חומרים רבים שכתבה שבהם לא העזתי לגעת בחייה.

כך לא העזתי לגעת גם בצוואתה אשר הייתה מונחת סגורה בביתי משך כמעט עשרים שנה.

הרגשתי שאם היא תישאר סגורה כך גם תאריך גם אמה ימים.

כאשר קראתי את החומרים שהותירה הייתה הרגשתי מעורבת.

מן הצד האחד התרגשתי והתפעלתי מאישיותה, חוכמתה, אהבתה למשפחה וכישרונותיה אך במקביל הבנתי שלמרות קרבותי הרבה אליה היכרותי אותה הייתה מוגבלת מאוד.

היא השתדלה אך לפעמים לא הבינה כי עולמה הוא אוטופי מדי ואולי לנו כילדיה שניסינו לחקות אותה לא יהיה קל להיות כל כך יוצאי דופן בעולם כה שונה.

השפעתה על הנכדים הייתה עצומה-הם למדו ממנה ואהבו אותה עד אין קץ.

הסיוע שהגישו לה מעולם לא נכפה עליהם הוא היה עמוק ואוהב ומרגש עד למאוד.

ניסיתי-להביא בחוברת זו מעט ממה שיש-למעננו ולמען בני המשפחה הצעירים.

ברור לי שגם הדסה הייתה מאד רוצה שנעשה זאת.

החומרים המובאים כאן הם טיפה מים.

אנו מקווים כי בהקדם נבצע עבודה מקיפה יותר באשר החומר המרתק שהותירה מחייב זאת.

החומר בחוברת זו מתבסס ברחבו על מעט מן החומרים שהותירה כמו כן על חומרים שמצא מיכה תוך כדי חיפושים בארכיונים ובאינטרנט.

הרבה בריאות לכל בני המשפחה

ובהתאם לבקשת הדסה וצוואתה ממש-
המשך קשר ואהבה בין כל בני המשפחה.

מבתיה ומעוזי ז"ל אשר חשתי כאילו ישב
לצידי בעת הכתיבה

פענוח חתימתה של הדסה על פי הספר "פיתוחי חותם"

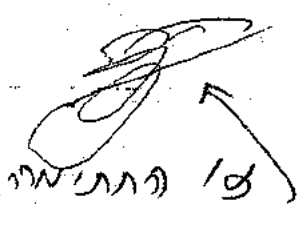
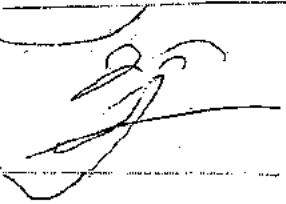
מחבר הספר בדק את חתימתה המיוחדת של הדסה.

מאחר וחתימתה מזכירה צורתו של ארנב ועקב סיבות אחרות מגיע המחבר העוסק בניתוח אופיים של הבריות על פי חתימותיהם למסקנות הבאות לגביה:

1. היא בעלת חוש הומור
2. נוחה
3. דבקה במטרה
4. אוהבת לשחק
5. אין בה תככים
6. יש בה דחף להדגשת האני
7. בעלת בטחון עצמי בריא ונורמאלי.
8. ערנית
9. בעלת מחשבה מהירה
10. עליזה
11. בעלת דמיון מפותח
12. אוהבת אגדות
13. אין לה מעצורים פנימיים הגורמים לעצבנות וקשיחות
14. טיפוס טוב
15. טיפוס חמוד.

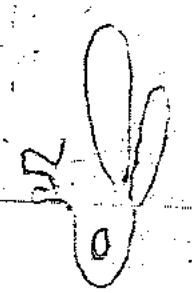
הדסה מאד אהבה ניתוח זה וגם אנחנו.

ספר חנוכה
שם הגדולה
חנוכי'ס

- 1 חנוכה
- 2 נח
- 3 גמילות
- 4 גמילות
- 5 (אין בה)
- 6 (תחית (תכנס)
- 7 יס בה
- 8 קחם או
- 9 הרגות בלוק
- 10 מהדגות
- 11 האל (הג)
- 12 האל, אל
- 13 מרא, ארמל
- 14 אירל
- 15 (החשה
- 16 חפיה
- 17 אריל
- 18 דמין מלח
- 19 גמל כזה
- 20 אלה אדגות
- 21 כחל ערועת בלוק
- 22 הפלאות

- 13 אין מלח
- פנימיק
- האלות
- הרצות
- וקריות
- 14 טיפוס טל

15 טיפוס חלוק

פנימיק
האלות
הרצות
וקריות
טיפוס

air and came flying down upon
air and came flying down upon
a little screen of light, and
a little screen of light, and
them off, and found herself lying
with her head in the lap of her
gently brushing away some leaves
fluttered down from the trees on
down from the trees on
• כתב ידו של הסופר לואיס קרול, שחיבר את "אליס
בארץ הפלאות". רואים בו שליטה רבה בעיצוב של האותיות

פסח חנוכה
הגדה חנוכה
"פסח חנוכה"

תולדות משפחתה של הדסה

משפחתה של הדסה הן מצד אביה והן מצד אמה
נטועה באזור וילנה שבמדינת ליטא.

מצד אמה-רבקה בקר-

שמה של הסבתא מצד אמה היה-הודס -הדסה- בת

קייילה רינגר ילידת וילקומיר אשר נישאה למשה מלץ
וילדה שני ילדים את רייזה ואת שכנא כלב.
הודס נתאלמנה בגיל צעיר מאד והתפרנסה ממלאכת
התפירה.

היה לה בית -מלאכה גדול שעבדו בו כ-35 בנות אשר
היו מכינות בעבודת יד את כל המלתחות הן
לחתנים והן לכלות.

אפילו את בתי התפילין והטליתות רקמו.

בגיל 40 נישאה שוב ולעת זקנה נתאלמנה בפעם
השניה ואז עברה להתגורר אצל בתה רייזה ילידת

שנת 1854 שהייתה אמה של רבקה

על שמה של הודס נקראה הדסה ונקראו עוד שלוש
מבנות דודותיה:הדסה גלעדי-שפורן,הדסה בקר-
בוטקובסקי והדסה קוזלובסקי-אלוני.

רייזה נישאה בוילקומיר למנחם מנדל יליד שנת

1850 בן בער(דב)בקר (נולד 1825) שהיה מכונה
"בערל דער געלער" דהיינו ברל הג'ינג'י ושיינה זלאטה.

Vilna.

Copyright 2000, Tomasz Wisniewski

Jüdische Straße

ה'תרס"ח - ה'תרס"ט
ה'תרס"ט - ה'תרס"י

מנחם מנדל היה בן- דודו של משה לייב לילנבלום ואנו
נוכל לקרוא בדברים שכתב עקיבא כיצד סייעה אשתו
של מל"ל לרבקה בעת לימודי התפירה שלמדה
באודסה.

שיינה זלאטה-אמו של מנחם מנדל- נפטרה צעירה
כשהיא מותירה אחריה גם בן קטן בן ארבע שטופל
בתחילה על ידי רייזה. לאחר זמן נשא בערל אשה
שניה בשם רחל ביילה ונולד להם עוד בן בשם משה
(מוישקה).

לעת זקנה התאלמן שוב ועבר לגור אצל בנו כאשר
רייזה מטפלת בו.

הוא נפטר בשנת 1911 לערך, בגיל 86.
ככל הנראה היגרו חלק מאחיו של מנחם מנדל לארצות
הברית ואף קיימת תמונה אחת של משפחת אחיו
שהייתה תלויה בביתם.
אין לנו כל מידע אודותם.

שכנא כלב אחיה של רייזה ומשפחתו הגרו לארצות
הברית שם שינו את שם משפחתם ממלץ למלצר .
בן אחד-נתן-נחום, שינה את שמו למלצוף
בארצות הברית קיימת משפחה גדולה ומסועפת שעם
חלקה יש לנו קשר עד היום.
במשפחה זו גילינו רק לאחרונה כישרונות מיוחדים
בתחום הציור והזמרה שכאילו באים ומדגישים קרובים
אנו.

בנו של שכנא כלב יוסף יונה ביקר בארץ בתחילת שנות
השלזשים ובהיותו חובב צילום צילם כאן וצילם
במצלמת קולנוע .

עדויות מן הביקור נשמרו בידינו.
העדויות מאפשרות לנו להכיר את חיי בני משפחותינו
שבארץ לפני כשמונים שנה.

בובע הודעס נפטרה בשנת 1910 בגיל 98 לערך.

בתה של הודס-רייזה ובעלה מנחם מנדל בקר גידלו

אף הם משפחה גדולה בוילנה אך בניגוד לבני
משפחתו של שכנא כלב נדבקו בני המשפחה בחיידק
הציוני. להלן פרטי הילדים שנולדו לרייזה ומנחם מנדל

1. משה נשא לאישה את ביילה בת רחל ולייב

קרביץ נולדו להם בת שנפטרה

כתינוקת, אליעזר, ניסן מת בילדותו מהרעלת

דם, לאה, שמואל, עמנואל, הדסה, אבשלום, יהודה, יגאל

ובן שנפטר בעת לידה.

2. ניסן הוסמך לרבנות בגיל 17 ונפטר בגיל 20

בוילנה משחפת.

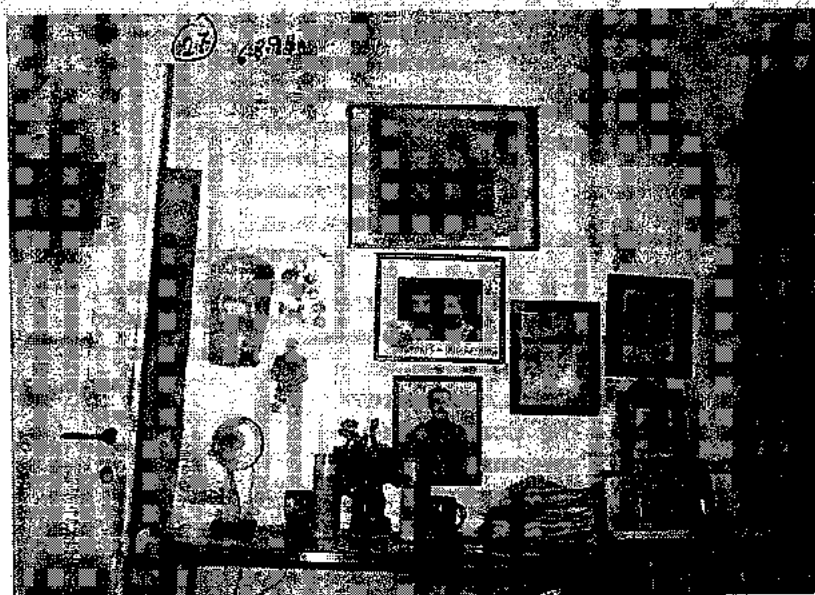
3. בת-פרלה נפטרה בגיל חצי שנה , סמוך לפטירת

ניסן.

4. קיילה-זלאטה נישאה לישראל גלעדי

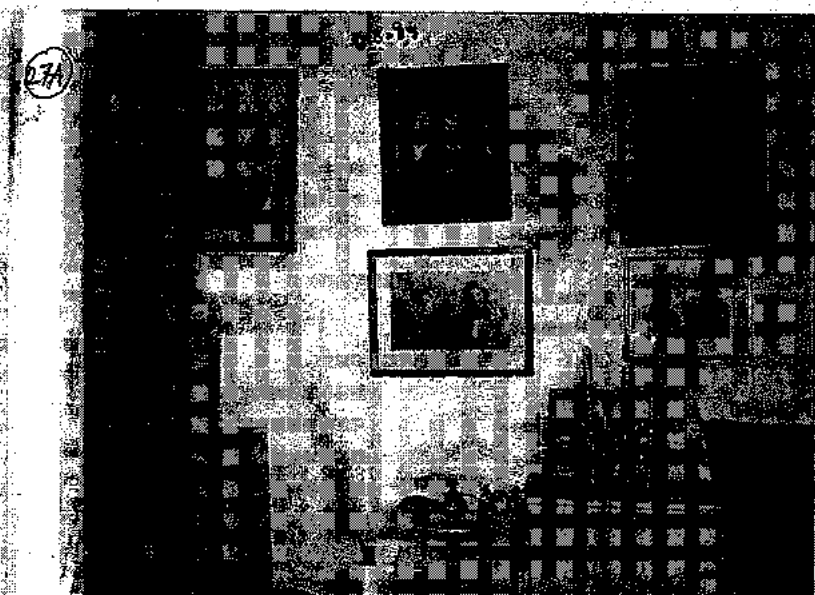
(פוטרברויט) מקאלאראשי.

- תמונות
1. האמנות
 2. רבקה
 3. חנוך חנני
 4. רבקה
 5. נפתלי

- תמונות
6. חנוך חנני
 7. רבקה
 8. חנוך חנני
 9. רבקה
 10. נפתלי

6. איציק חנני
7. חנוך חנני
8. רבקה
9. רבקה
10. חנוך חנני

6. חנוך חנני
7. רבקה
8. חנוך חנני
9. רבקה
10. חנוך חנני

- חבר
- הזכרון
- הזכרון
- הזכרון
- הזכרון
- הזכרון

- הזכרון
- הזכרון
- הזכרון
- הזכרון
- הזכרון

- הזכרון
- הזכרון

האשה הנפלאה
של רחוב בקר
על שמה קרוי הרחוב
האשה שפילדס
האשה קונצומסוי - אשה
האשה בוסקומסקי - אשה
האשה ברוינסקי - אשה

HODES

אשה של רחוב בקר
אשה של רחוב בקר
אשה של רחוב בקר

כאסיליו
 לבית
 בקר
 והאח
 פנח
 וילנה
 1906

האחיות
 לבית
 בקר
 והאח
 פנח
 וילנה
 1906

תצלום - משפחה - אסתר, חנה, פנח, וילנה, לבית בקר, 1906

בניית הכפר
 הדסה אלון
 בית אסתר
 הדסה בלינסקי
 בית רבקה
 הדסה
 בלינסקי
 בית חנה
 הדסה אלון
 בית קיילה
 כוכבת צייז
 בית צבורה

ג'נרל
 הדסה
 אלון
 בית אסתר
 הדסה בלינסקי
 בית רבקה
 הדסה בלינסקי
 בית חנה
 הדסה אלון
 בית קיילה
 כוכבת צייז
 בית צבורה

ארבע הדסה אלון
 הדסה אלון
 בית אסתר
 כוכבת (אלון) אלון
 כוכבת (אלון) אלון
 כוכבת (אלון) אלון
 כוכבת (אלון) אלון

הדסה בשאח לאמה חמאז מלך

MACEX-C4T

מלך ישראל

ענין

גלילי סטודנטים לשא"י

21

12

5. רבקה נישאה לעקיבא רבינוביץ - כמו אחיה
הגדולים ממנה נולדה בוילקומיר אך עברה עם
משפחתה לוילנה בהיותה בת חצי שנה.
6. ציפורה (פייגה אטל) נישאה לאלכסנדר זייד
7. חיה אסתר-נישאה למאיר קוזלובסקי
8. בן שנפטר בעת לידה.
9. דוד יונה - צייר הוברח מהארץ עקב פרשה
המוזכרת בחוברת זו.
10. אחות תאומה לדוד-שיינה קריינה שנפטרה
כתינוקת בת שנה מדיפטריה.
-

משפחת בקר בוילנה

המשפחה התגוררה ברחוב הרחב וברחוב הגרמני.
מנחם מנדל - כאביו עבד בסיוד ובצביעה והצטיין מאד בעבודתו.

לא סתם צבע היה אלא אומן ממש.

היה מצייר תמונות קיר, מכין שבלונות מיוחדות, וטורח על הכנת גזונים מיוחדים לצביעה.

מצבה הכלכלי של המשפחה השתפר מאד כאשר נשלח מנחם מנדל לעבודה אצל הגרף הידוע פרצ'בסקי.

הגרף התפעל כל כך מעבודתו - מסר בידיו את קישוט בתיו וארמנותיו הרבים - ומאז לא חסרה פרנסה בבית.

בוילנה נולדו ילדים נוספים למשפחה: צפורה, אסתר ודוד. (לדוד היתה אחות תאומה שמתה בילדותה ממחלת ילדים).

מנחם מנדל היה דתי מאד אך לא קנאי, הייתה לו השכלה חילונית והוא קרא וכתב בשפות רוסית ופולנית (דבר שהיה נדיר באותה העת).

רייזה - אשה דתייה מאד בעלת עיניים גדולות ובהירות - עוסקת בניהול משק הבית, בחינוך ילדיה וכן בתפירה בביתה.

חלק גדול מזמנה מוקדש לעמדה לחקקים, היא אוספת אל ביתה יתומים ויתומות שנותרו ללא עזרה, מסייעת להם דואגת להם לעבודה ולבני זוג וממשיכה להתייחס אליהם כאל בני משפחה גם לאחר שנים.
בבית קראו לצעירים ולצעירות אותם הייתה מאמצת " הילדים של אמא "

ליד הבית חצר גדולה ושם משחקים הילדים. הבנות (כמנהג הימים ההם) אינן מבקרות בבית הספר, הבנים הגדולים, משה וניסן, לומדים בישיבה ומצטיינים בלימודיהם.

דוד הבן הקטן ילמד כשיגדל בגימנסיה.

כבר בילדותו בולט השוני בין הבנות

צפורה נודעת כילדה אמיצה ובעלת השפעה רבה.

היא יוזמת מעשי קונדס- מחלקת לילדי השכונה גללי עיזים ומשכנעת אותם לאוכלם כשהיא טוענת שאילו הם זיתים מארץ ישראל.

כאשר התנהגותן של בנות מסוימות אינה מוצאת חן בעיניה היא מארגנת את הילדות ומלמדת אותן שירים אותם עליהם לשיר במקהלה כדי לשכנע את הבנות הסורדות לשפר את התנהגותן.
וכך יוצאות כולן בשיירה כשהן שרות "שרה די גלעקעל, באשה די מויל" (שרה הפעמון, בתיה הפה) - ושרה ובתיה חחרות למוטב.

גם כלבים גדולים אינם מפחידים אותה. היא נרדמת כשידיה בתוך פיה הפעור של הכלבה בלקה, היא קופצת על פי הבאר כדי להפחיד את המתכתשים עמה- אין לה דקה מנוחה.

רבקה, חרוצה ודייקנית, כבר בגיל חמש היא מרויחה פרוטות ראשונות כאשר היא משלימה סריגת זוגות גרביים עבור בית מלאכה סמוך לבית.
גם יתר הילדות בשכונה מנסות להשלים העבודה אך נזקקות לעזרתה של רבקה הקטנה.

את שכרה מוסרת היא לאמה ונדרשת לעמול קשה כדי להסביר לה מה מקורו של הכסף.

קיילה גבוהה ויפה, בעלת חוש הומור, אסתר הקטנה מצטיינת בשירה- ילדה יפה ושובת לב.

הבנות גדלות מעט וההורים שולחים אותן לטייע בפרנסה.

קיילה וצפורה עובדות בחנות בדים, רבקה אשר התמחתה בתפירת חגורות בטון ולמדה מקצוע זה באודסה- פותחת בגיל 14 בלבד בית מלאכה וחנות

את החנות שוכר לה אביה בבנין בן שמונה קומות השייך לגרף פרצ'בסקי.
בבית המלאכה מזעסקות מספר פועלות אשר רבקה משלמת את שכרן.

**משפחת בקר נדבקת בחידק הציוני משה הבן הגיע
ראשון לארץ ניהל את חוות גולדברג בהר-טוב ולאחר
מכן התיישב בראשון לציון ואף כיהן שם כשופט.
לאחריו עלו יתר הילדים וההורים
משפחת בקר הפכה להיות אחת המשפחות
המפורסמות בתולדות ארגון "השומר" בפרט ותולדות
"העליה- השניה" בכלל.**

אביה של הדסה-עקיבא רבינוביץ

נולד אף הוא למשפחה מיוחדת עד למאד.
אביו שמואל רבינוביץ בן למשפחת רבנים שמוצאה מוישנבה הגיע לעיירה איישישוק שנתפרסמה בזכות לימוד התורה שבה ונישא בשידוך לרבקה בתו של הדיין המקומי ר' לייזר וילקנסקי. שמואל היה מוכשר ובעל כתב יד יפה ובזכות כך שימש תקופה ארוכה כמזכירו של "החפץ-חיים".

רבקה אימו של עקיבא

רבקה הייתה אחת מארבע בנותיו של ר' לייזר מאשתו הראשונה של ר' לייזר שנפטרה.
לאחר פטירתה נשא הדיין אשה שנייה וילדיהם הפכו כולם לדמויות מובילות בארץ ישראל של ימי "העלייה השנייה".

זאת לא לפני שהפיצו את הוראת העברית בעיר מגוריהם איישישוק.

בני המשפחה פרופ' יצחק אלעזרי-וולקני-מנהיג ומדען מראשי "הפועל הצעיר", מאיר וילקנסקי-סופר ואיש ציבור, שרה פבזנר, ד"ר מרדכי אלעזרי וולקני מדען מוכשר, אסתר גולדברג ולאה שנפטרה בגיל 22.
האחים תפשו עמדות חשובות ביישוב והשפיעו על עיצוב ההתיישבות החקלאית, האידיאות והתארגנות הישוב.
אביהם (סבו של עקיבא) ר' לייזר הדיין עלה בזיקנתו ארצה ונקבר עם אשתו בבית הקברות הישן ברחובות.

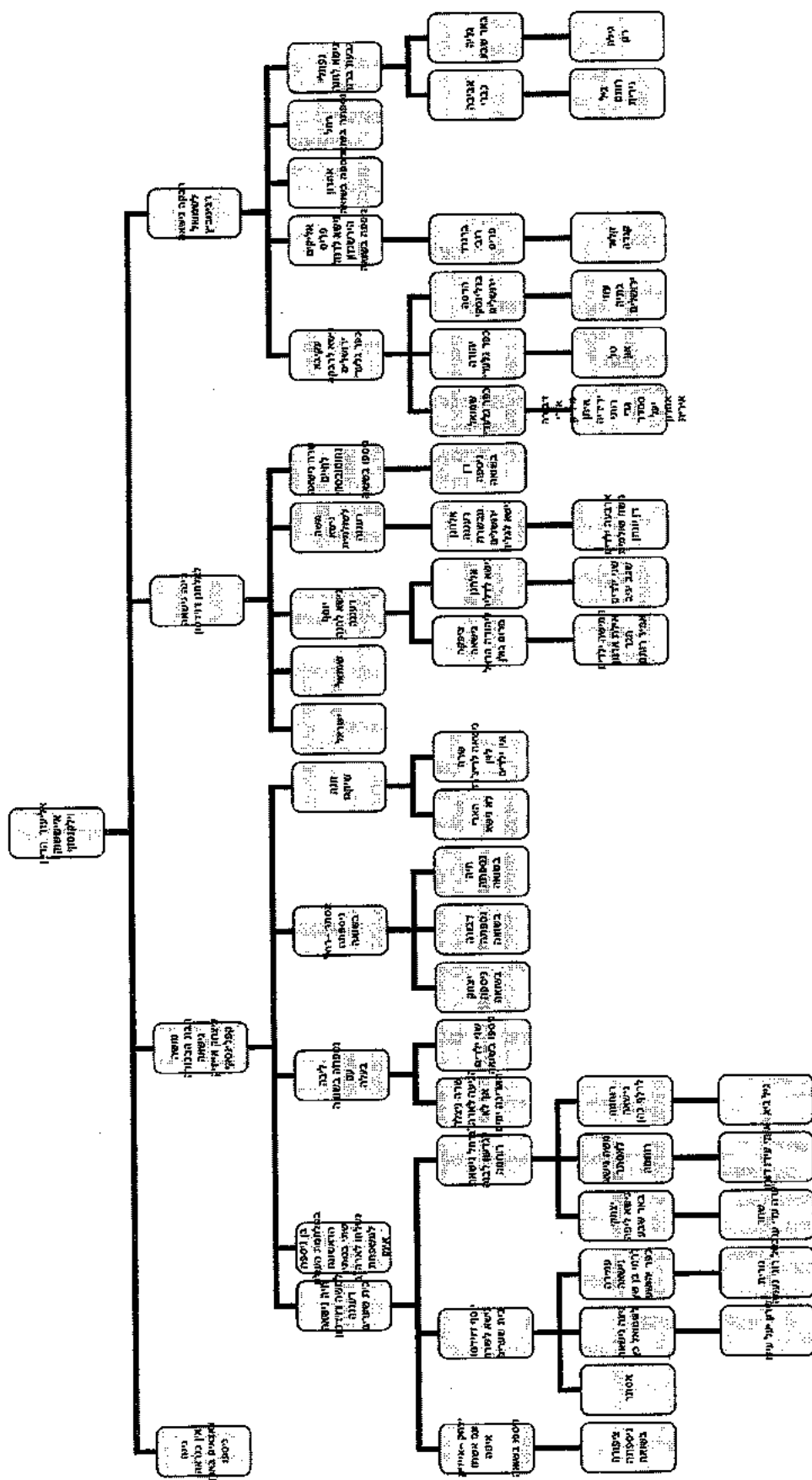
(11)

ג'סוויט

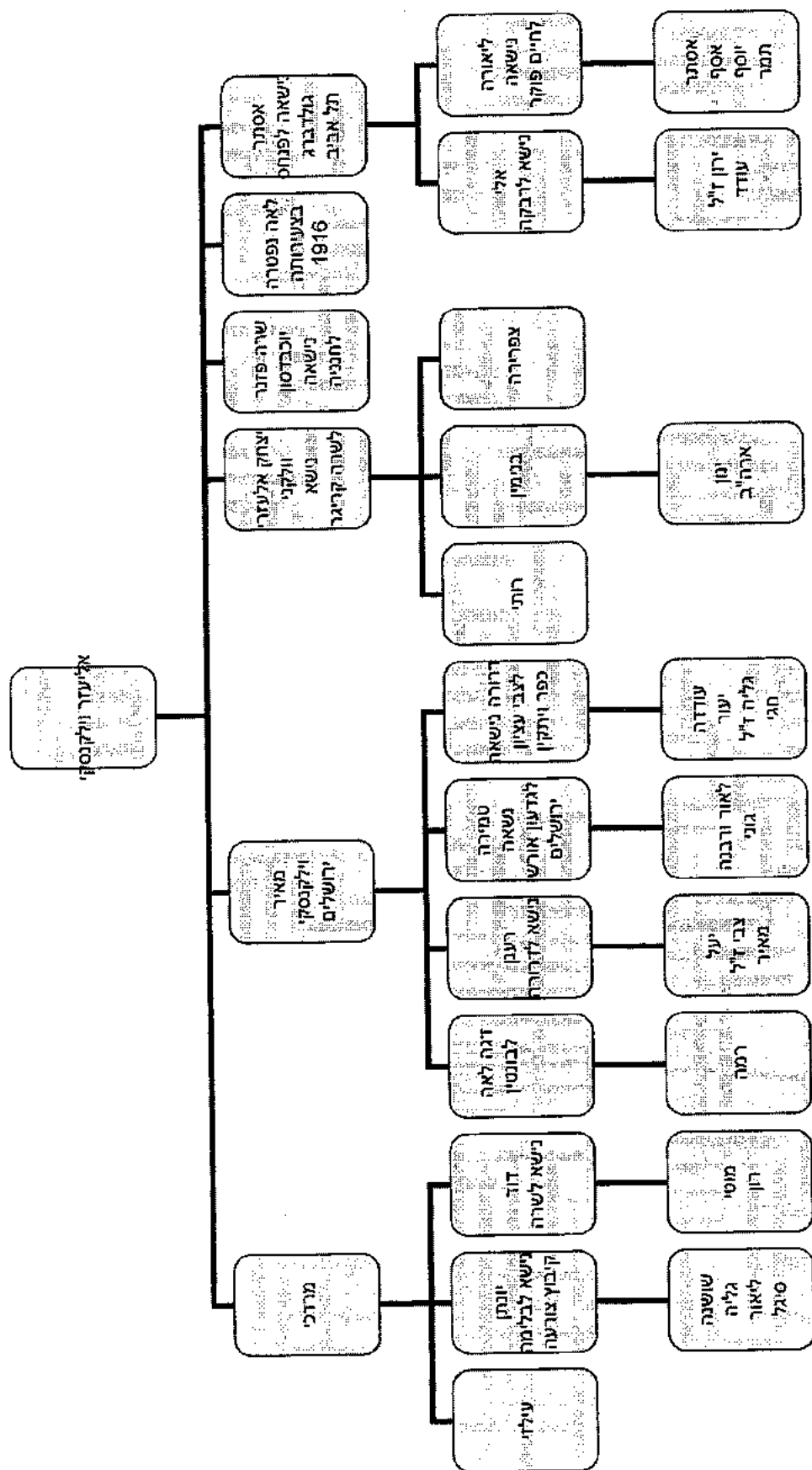
משה, עקיבא רבינוביץ מצד אביו

שושלת אליעזר וילקנסקי איינשיסוק - רחובות - מאשתו הראשונה (אמר)

משפחת אליעזר וילקנסקי מאשתו השניה בתיה אלטשול בת דב ושיינה

לשמואל רבינוביץ ורבקה נולדו:

עקיבא-עלה ארצה ב-1908

אליקים-עלה ארצה למד ב"בצלאל" אך בעקבות פרשה המוזכרת כאן עזב את הארץ השתקע בפריז ונרצח על ידי הנאצים במלחמת העולם השנייה.

רחל-נרצחה על ידי הנאצים.

אהרון-נרצח על ידי הנאצים.

נפתלי-עלה ארצה בשנת 1921 עם בני דודו ממש' דוידסון (בני אחיות האם מנשואיו הראשונים של הסב). נולדו לו שתי בנות אביבה רבינוביץ – ו'ין מקבוץ כברי וגליה דשא.

מקום מגוריו האחרון: בקיבוץ גבעת ברנר.

גם האם רבקה נרצחה בשואה.

על קברם המשותף של הדסה ונפתלי הוספנו את שמותיהם של רבקה האם והאחים אליקים, אהרון ורחל שניספו מבלי שהותירו אחריהם קברים.

ההיכרות בין עקיבא לרבקה

עקיבא ורבקה הכירו עוד בגיל צעיר במסגרת פעילות

ציונית ומהפכנית בוילנה.

עקיבא המוכשר והרציני היה בין חברי הוועד הראשון של

"פועלי ציון" בוילנה. יחד עם רחל ינאית בן צבי.

רבקה הרצינית והבוגרת לגילה סייעה מאד לפעילויות

הציוניות השונות בהיותה בעלת חנות עצמאית שבה

כ"ב אדר א' ה'תר"ל

ה'ש"ק
ה'ת"ק

11/10/1911

2000
Older
100 yrs
2000
2000
2000

277

הַיְּהוּדִים הַיְּהוּדִים

התאחדות המורים והמורות

ఆంధ్ర ప్రదేశ్

22

三ノ口

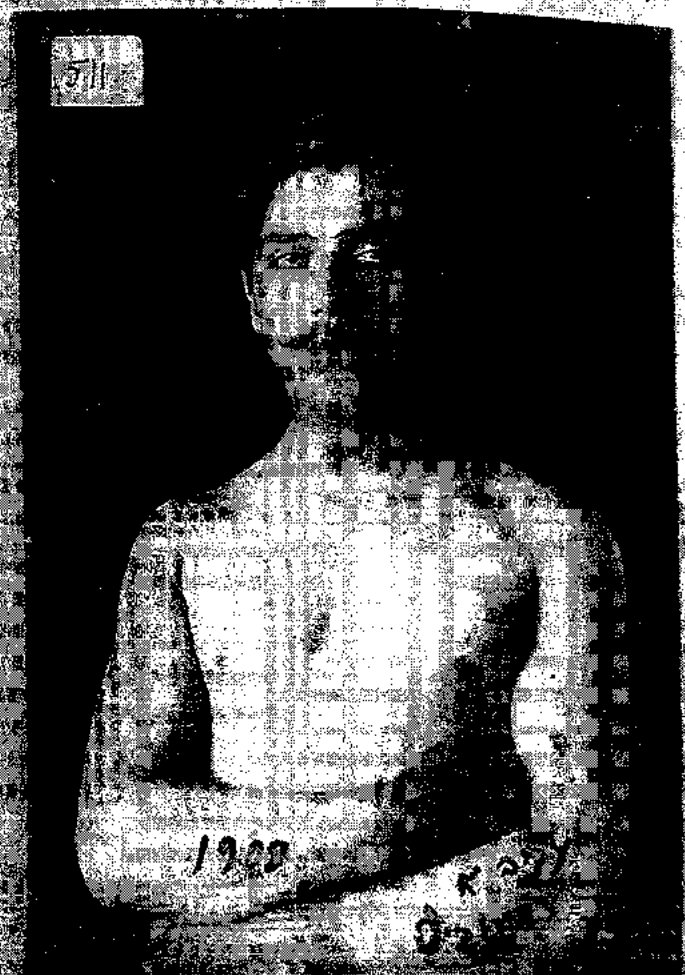
רמב"ם

DE OR
 HALLIA
 "GEBELIE"
 JHMB
 NOOR
 JHE

DANFOL
 VERGIB NERN
 OF JHMB
 VERGIB NERN
 VERGIB NERN

עקומה רב-מחלף עם צומת אפר
בפוסט של מרדכי בן חן העה /
ר"ב הממונה עצמו את האוכל (כס) שספח
בשטח עקומה.

שבת
 יום טוב
 יום ראשון
 יום שני

צכנונאון שם עקמא
כפי שנתנו עס וואו

עקיבא רבינוביץ

בית אבא

ראש המשפחה פנח אבי - סבא של אבי - נקרא עקיבא רבינוביץ (על שמו נקראתי גם אני). הוא היה רב בוישניבה, עיירה ע"י וולוז'ין. את בנו, אבי-אבי נפתלי רבינוביץ, לא זכיתי להכיר כי אבי עזב את העיירה סויר בצעירותו ובדד משיבה אחת לשניה. עד שהתגלגל לעיירה איישישיק, כיצאו לה מוניטין, כי כל הלומד בה כובסתח לו הצלחה. באישישיק היו אברכים רבים שלא נזקקו כבר לישיבה. הם ישבו ולמדו תורה וגמרא, כל אחד בפני עצמו, וקראו להם "פרושים".

על יד אישישיק, לעיירה ראדין, גר הגאון הידוע רבי ישראל מאיר בר' אריה זאב הכהן, מעיר ראדין, שנקרא בשם "הפץ חיים" על שם אחד מחיבוריו המפורסמים. כן נתפרסם בספרו "שמירת הלשון", בוא הוא מסיף לזכור את הלשון מדברי רבילות ולשון הרע.

אבי, בזכות כתב-ידו היפה וידועתו את הלשון העברית שימש כמסמך זמן ממושך כמזכיר של ה"הפץ חיים" ועזר לו בבהיבת ספריו. מובן מאליו שאבא הושפע בהרבה ממורו ודבר זה והיה מגדולי מעריציו. בימי ילדותנו שמענו הכופות "ההפץ חיים" מתנגד - אין עוד ריין. וכו' וכו'.

אחרי ישיבה של כמה שנים באישישיק הכיר אבי את אמי (כמנהג הימים ההם, באמצעות שדכן) רבקה בת הרב אליעזר וילקנסקי, שנקרא "רבי לייזר הדיין". בניו: יצחק אלעזרי - וולקני - מייסד חנות הנסיונות ברחובות; מאיר אלעזרי - וולקני - ידוע כמחבר ספרי בלטיסטיקה; מרדכי אלעזרי - וולקני - אחד מראשוני האגרונומים בארץ. בנוחיו: שרה יובברזון - גננה מדופלמת ואסתר גולדברג. (לכל בניו ובנותיו היו ידיעות רבות בשפה העברית ודיברו בשפה זו עוד בהיותם בחו"ל). (אם לא באו אומה) - 362 -

בקשה להחזקת על הפער הגדול, שנתן ע"ה שהסמים לא יוכלו לצאת
גרוב. ציניו שכדי לא להחמין דסק.

כל המשפחה הגיעה ארצה לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה.
החילה - הבנים ואח"כ ההורים. (הסבא נפטר בבן-שכן בהיותו
בן למעלה מ-90 ונקבר ברחובות).

אחרי החתונה, כרביל בימים ההם, המשיך אבא ללמוד בבית
המדרש ואמי פתחה חנות למכשירי ברזל, לצרכי בית וחקלאות,
בשביל איכרי הסביבה. 5 שנים לאחר הנשואין עברה המשפחה לבור
לויילנה מחמת השריפה הגדולה שפרצה באיישישיק. בוילנה לא
היתה אפשרות להמשיך בפרנסה הקודמת כי כדי לפתוח חנות נזקקו
לכסף רב. אבא התחיל איפוא במתן שיעורים בחלמוד, "יורה דעה",
וכו' לצעירים שהתכוונו לקבלת "סמיכות" ברבנות.

מוסדות ואורח-חיים

אף כי אבא לא קרא ספרים חיצוניים, העריך והעריץ את
אנשי ההשכלה. "אשמה" בכך משפחה אמא - משפחה וילקנסקי, שהיו
אנשי תורה והשכלה. אבא היה חמיד אומר: "לא איכפת לי שקוראים
ספרים חיצוניים. העיקר שילמדו גם תורה וגמרא ושהתורה תהיה
לשמה ולא קרדום לתפוך בו". אבא היה "חובב ציון" גדול ומאמין
בביאת המשיח. שהיא, לדעתו, הציונות. הוא בירך כל מי שנסע
לארץ-ישראל. את נסיעתי לארץ-ישראל ראה בהתגשמות ברכת הרב
אליקים ביום נשואיו, שאיחל לו, כי יזכה להכניס את בניו
לתופה בא"י.

וילנה היתה עיר ואט בישראל ולא בכדי קראו לה "ירושלים
דליטא", שכן היתה מרכז להשכלה ומרכז לתורה של האינטליגנציה
היהודית שגברה מכל קצוות רוסיה ופולניה לוילנה. לא היה צעיר
יהודי ששאף לתרבות והשכלה שלא ביקר בוילנה. היה בה סמינר
ממשלתי למורים, היחיד בכל רוסיה, בו התקבלו רק המוכשרים
ביותר. וכן היו בה הרבה מוסדות של צדקה ובראשם "צדקה גדולה".
והרבה מאוד בתי-כנסת. יהודים ממקצוע מסויים התארגנו ויסדו
בית-כנסת וגם מוסד-צדקה פנימי. וכך התקיימו בה בתי-כנסת

להיטיס, קצבים, סנדלרים וכו'.

היה גם מוסד שקראו לו "בסדרת חולים". מהפקידו היה
 להת טיפול רפואי הינה אין-כסף לחולים עניים תכדי אמצעים,
 וכן גם לספק אישפוז בבית"ח ורפואות. את האמצעים לקידם
 המוסדות האלה סיפקו עשירי המקום.

וילנה הייתה מרכזן של התנועות הסוציאליסטיות והחבורות
 הציוניות. ה"ברנד" נוסד בוילנה, ראשוני "פועלי ציון" באו
 בוילנה, מרכז הציונים הכלליים היה אף הוא בוילנה. כל
 הסטיפים הגדולים לציונות, ד"ר הרצל, ד"ר שמריהו לויין,
 אוסיסקין, ז'בוטינסקי, בורוכוב, סירקין, ועוד, היו מבקרים
 בוילנה ונואמים על במותיה.

ראוי לציין, כי בוילנה היה מרכז לבתי-דפוס. המפורסם
 ביניהם היה בית-הדפוס של האחים והאלמנה ראס, בו הודפס
 הש"ס (בית הדפוס הושמד ע"י הקומוניסטים).

תקופת הילדות

נולדתי באיישישוק. בהיותי בן 4 עברו הורי לוילנה.
 כנהוג בימים ההם, הוכנסתי ללמוד ב"חדר". זכור לי כיצד עסף
 אחי אבי בסליח והביאני למלמד. אותו מלמד עסק גם במקצוע
 נוסף - היה מוכר יין. לאחר חצי שנה עברנו לבית אחר
 ואז גם הועברתי ל"חדר" אחר.

ב"חדר" זה למדו ילדי אמירים וילדי עניים. הדבר היה
 ניכר גם בחיצוניות, בלבוש וכן בטיב האוכל שהילדים הביאו
 עמם מהבית. אני לא במניתי על ילדי האמידים. בהקשר לכך
 זכורה לי אפיזודה מהימים ההם: לידי ישב ילד שבאמתחתו מצויה
 הייתה תמיד חבילה סוכריות, ארובות וטעימות ועטופות בנייר
 מצויר. בימים ההם לא ידעתי טעם סוכריה מהו ונמשי יצאה
 אליהן. בעל הסוכריות הכחין בתאוותי, והחליט לנצל את תשוקתי.
 בעד כל סוכריה שהיה נותן לי, צריך הייתי לאמר לו פירוש של
 פסוק, ואז היה מצביע ואומר למלמד: "רבי, נכון שפירוש של

המושבים של הימים ההם. עכ"פ - יומר גבוהה מחבר שקיבל אכי
בעד כל השקורים שספר. המצב הכלכלי בבית הספר בהרבה.
מסיבות שונות עזבתי את המשק. לשתי מחלקת השכונות וקיבלתי
עבודות בכמה מקומות.

באותה תקופה הבניסוני במה מחברי למפלגה "פועלי ציון".
לאחר ששמעתי כמה הרצאות נחמסתי לרעיונות המפלגה והתמסרתי
בכל לבי לעסקנות. ברור שהדבר פגע בלימודי האקסטרניזם, אולם
לא נחסתי לכך חשיבות.

בשנת 1907 נבחרתי לוועד הראשון של "פועלי ציון".
5 חברים היו בוועד, 3 פוילנים, ו-2 מפולשנים: רחל ינאית ויעקב
זרובבל. הייתה לי הזכות לעבוד במשרדו של הרב הגאון מאיר
ברלין ז"ל - מי שהיה ראש ה"מזרחי".

לא כאן המקום לתאר את הרב ברלין, האיש הגדול והדבול.
אספר רק אפיזודה קטנה. הקורספונדנציה של הוועד המרכזי הייתה
נשלחת לפי בחובות של כמה אנשים, שלא היו חשודים במהפכנים.
הרב מאיר ברלין נבחר כגוסא בחובות. המכתבים שנשלחו אלי היו
ממוענים אליו בחוספת "עבור עקיבא רבינוביץ". פעם שכחו להוסיף
את שמי, והרב פתח את המעטפה. כראותו כי תוכן המכתב אינו
ליגאלי, ביקשני, מבלי לגזוף, לא להמשיך בשימוש בחובות.
בהזדמנות אחרת אסר לי: אחת גוסס לארץ ישראל? סע, סע, גם
אני אבוא לשם.

זמן קצר לאחר מכן נפגשנו אמנם בחורבה של רבי יהודה
החסיד, בעיר העתיקה של ירושלים. שמעתי אז לראשונה את הרב
ברלין נושא נאום נלהב ורב-רושם. אז הבינתי, כי הרב ברלין
נועד להיות מנהיג גדול ולא סוחר.

עלייתי ארצה

הגורמים שהניעוני לעלות היו: הנאומים הציוניים ששמעתי
וכן גם סיפורי חברים שחזרו מהארץ לאחר ביקורם הראשון. בעיקר
הושפעתי מדברי חברי הסוב מרדכי רבינוביץ, שהזר רק מחמת

פודיס" של "פועלי ציון".

לפתע נחתך מסר של ידידות מרובים לתוך בית-המלון. כדור אחד פגע במסדרה הברזלית והתפוצץ. כל האולם החשיך. רק חדר אחד צדדי נשאר מואר, ולחדר זה פרצו חיילים והחלו להכות על דמיון ועל שמאל.

13 איש נפצעו קשה, כולם נלקחו לבית-החולים. (בין הפצועים היה נחום לרין מיבנאל או כנרת) אני ועוד יהודי זקן שלא היכרתיו, שכבנו בחדר צדדי על הרצפה. הזקן רעד מפחד וסען כל הזמן שהוא מוכרח ללכת לקונסול שיבן עליו. החזקתי בידו וניסיתי למנוע בעדו ולהרביעו, שכאן לא ימצאוהו. ונהפוך הוא - אם ייצא, יגלוהו החיילים ויהרגוהו. אולם אם-אם התחמק היהודי ולא מצאתיו בחוץ. למחרת, כשהלכתי לבקר את הפצועים בבית-החולים מצאתי גם אותו שוכב פצוע בראשו ממכת אלה (נבוס) שהונחתה עליו ושיכרה את בולגלתו.

הגורם שהביא למאורעות הדמים של אותו יום אינו ברור. יש הסבורים שקריניצי. (ראש עיריית רמת-גן לשעבר) שהיה לו בית מלאכה לנברות, גרם באיזה שהוא אופן להחפרצות הזאת. עזבתי את יפו ועליתי לירושלים. שם נפגשתי עם כמה סמינרסטים. והלכנו לעין-גדי דרך מדבר יהודה. בין הסמינרסטים היו דוד אבישר ויהודה בורלא (הסופר). חזרתי לירושלים ומשם הלכתי לגליל, לסג'רה. שם נפגשתי עם שתי אחיות של אשתי לעמיד, רבקה וצפורה, (האחרונה נישאה אח"כ לאלכסנדר זייד) ועם קיילה (שנישאה לישראל גלעד).

את קיילה וצפורה הכרתי היטב עוד מחו"ל. פגשתי שם גם את דוד גרין (בן-גוריון), ישראל ומניה שוחט, ברל שוויגור, מאיר חזנוביץ, צבי בקר, נייסנוב ועוד אחדים. מהגליל חזרתי ליפו. צריך היה לחשוב על עבודה.

אני, ועוד בחור וילנאי, פנינו ללשכת העבודה - לשכת מודיעין. הסנהל היה שיינקין הסנוח. על שאלחנו איפה אפשר להשיג עבודה, ענה: תבשו לכתח-תקוה ותנסו. הלכנו לפ"ח ומשם

הלכנו לראשון-לציון. בראשון נפגשנו עם אתיאל שהיכרנוהו מוילנה. עבודה לא נמצאה. המשכנו ללכת ונתבענו ל"ואדי חנין" - נס ציונה של היום. ב"ואדי חנין" מצאנו בית-תבשיל של אשה זקנה, קבוצת פועלים, ביניהם היה בחור ענק, גבוה ורחב-גוף בשם חיים יפה. זהו אבי האלוף בצה"ל, אברהם יפה. חיים יפה קיבלנו יפה מאוד. השתתי חדר אצל איכר בשם קומורוב. היה לו בן בשם מאיר ועוד בן נוסף בשם אברהם, חבר ב"פועלי ציון". בואדי חנין הייתה לי הזדמנות נוספת להיפגש עם מיכאל הלפרין. היה זה בשעה שכאו למדוד שטח על הגיבעה בשביל לכנות שם ב"ס. המחנוד שטח במלאכה נדקק לעוזרים. נחקלתי כאחד מהם וגם הלפרין עבר שם. בהזדמנות ההיא סיפר לי את כל ההיסטוריה שלו על משפחתו ועל הבית שהשקיע בו כספים רבים ועכשיו אחרים גרים בו, ועוד, ועוד.

כעבור שלושה חודשים נתפרדה החכילה. החברה התפוררה, מי לגליל ומי לתוך לארץ. גם חיים יפה עזב והלך לגליל. נשארתי כמעט הפועל היהודי היחיד.

זמן-מה אחרי שהתפורר הפועלים, עזבתי גם אני את נס-ציונה ועברתי לראשון-לציון. באותה תקופה הגיעה קבוצת צעירים מפולביה. הודות להם חדרה רוח חיים חדשה למוסבה. פתחו "מסבת פועלים", ו"בית העם" החל לשמש מקום לכל מיני צורות בידור. חלק מהפועלים, ואף אני בתוכם, קיבלו עבודה בפרדס של לבונסין - מרדכי בן הלל הכהן. כן סעמתי באותו זמן את הטעם של עבודה ביקב. עבודת "היקב" לא משכה אותי. המחנק של היין והלכלוך, השפיעו על כל אחד לרעה. בכלל, העבודה היומית לא נתנה לפועל סיפוק. הדאגות התכופות לחדר, להלבשה ולאוכל, הכבידו מאוד. חיפשתי עבודה קבועה ומצאתי אותה בבן-שמן. עזבתי את ראשון עם כל השמחות והמכירות. נפרדתי גם מה"מדרגות של בית הכנסת" (זה היה מעין מרכז בימים ההם), והלכתי לחפור בורות בבן-שמן. העבודה ניתנה בקבלנות. המחיר היה חצי ביסליק (מסבת תורכי) בשביל בור בגודל של מטר מעוקב. על אף המחיר הנמוך

היו כאלה שהרריותו לא רצו, כי עבור דוד לא שילבו והאוכל
היה במסגרת משותפת. היינו אז שלושה, דניאלנו את המסכת: וסע
הרפז, יצחק כבשנה ואני. וזכרנו הענינו באכזבים שהאוכל לא
יעלה יותר מ-5 גרוש ליום. המנהל המעסי היה יצחק כבשנה,
בחור עליז ושמה ומעשי כאחד.

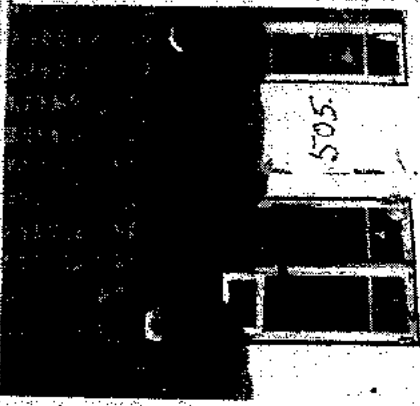
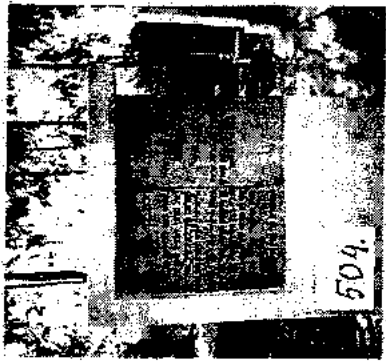
בסוף 1910-1911 עזבתי את בן-שמן, כי בימים ההם התחנתי
עם חברתי רבקה שהגיעה מוילנה וכמספחה לא יכולנו להתגרש שם.
עברנו לירושלים. מקום העבודה היחידי בימים ההם היה "בצלאל",
עבודה בחקלאות לא הייתה.

במקרה נפגשתי עם אדם שהיה לו שותף - כומר רוסי. הם היו
שולחים מכתבים לכנסיה ומקבלים בספים בשביל הצליינים שהיו
באים להתפלל במקומות הקדושים (ברור שהם היו שותפים רציניים
להכנסות). אדם זה שאלני אם יודע אני במקרה רוסית ואם יש לי
כתב-יד יפה. לאחר בחינה מהליטו, כי כתב ידי יפה מאוד וכתבתי
לפי הזמנתי. לאחר זמן לא רב נודע לקונסול הרוסי ענין השותפות
והפרנסה הזאת נעלמה מן האופק.

למדתי מאשתי את פלאכת התפירה של חבורות אורטופדיות.
פתחנו בית-פלאכה. היה זה בודאי בית-הפלאכה הראשון מסוג זה
בארץ בימים ההם. הצלייני ההבורות היו בגיעים אלינו ממקומות
שונים בארץ והיו מקרים בודדים שבאו אלינו ערבים גם מסוריה
ואסילו מעיראק.

בפרוץ מלחמת העולם הראשונה קיבלתי את הנהיגות הצותומנית.
הייתי זמן קצר חניך הצרפתי. החיים היו הם בלתי נסבלים וצוקתי.
נעשיתי ל"פראר". כשהאר צרפתי במקום לשקום ובהדרגה לא נפלתי
בידי השלטונות.

נולדו לי 3 ילדים, שני בנים ובת. הבנים - במפר גלעדי
וחבת בירושלים. כיום יש לנו כבר 15 נכדים ונין אחד ונכדים
להתרבות המשפחה.

מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח
בניין קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח

מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח

מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח

מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח

מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח

מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח

מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח

מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח

מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח

מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח

מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח
מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח
מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח
מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח
מבנה קטן, חד-קומתי, עם גג שטוח

ניתן היה לערוך פעילויות שונות ולהלין חברים שנאסר עליהם לשהות בוילנה.

בשנת 1906 נחשד עקיבא בפעילויות מחתרתיות נגד שלטון הצאר במסגרת המהפכה הראשונה ונאסר לתקופת זמן קצרה.

רבקה בקרה אותו בכלא וסייעה לו.

עקיבא עולה ארצה

לאחר שחרורו קבל עקיבא רמז ברור מאחד הקצינים כי מוטב לו שיעזוב את וילנה שאם לא כן הוא צפוי להיעצר ולהיכלא.

עקיבא הבין את הרמז והגיע לארץ ישראל. בשנת 1908

עוד לפני כן-בשנת 1907 קנתה רבקה לה ולאחותה קיילה (לימים קיילה גלעדי) אשתו של ישראל ממייסדי ארגון "השומר" כרטיסי הפלגה באוניה לארץ ישראל. אלא שאז התערב משה האח הבכור שדעתו נחשבה מאד במשפחה והפציר בה להישאר בוילנה לתקופה נוספת על מנת לתמוך בהורים ובאחים הקטנים. צפורה שלא הייתה אז ציונית אך הייתה הרפתקנית לא קטנה קפצה על המציאה והחליטה לנצל את הכרטיס שנותר ולהפליג לטיול כאשר הייתה בטוחה שתחזור אחר כך לוילנה.

ולמרבה האירוניה- ציפורה הלא היא צפורה זייד אשתו של השומר אלכסנדר זייד הפכה אחר כך לדמות מופת וסמל להתישבות הציונית והחלוצית בארץ.

ע"פ ח"א "אמא" ח"א 1905
אמא

ח"א 1905
אמא

בשבת ב' כסלו בשנים עשרה וחצי אחרי הצהרים בדיוק
תחילת קריאה ספרותית כיהודית בקלוב הפועלים.
יקריא החבר דובבל.
הועד.

במוצאי שבת ב' כסלו בשעה שבע וחצי בדיוק תחילת
אספה כללית בקלוב הפועלים.
כל החברים מתבקשים לבוא.
הועד.

קונצרט אחרון!

ינתן במדינת אור לג' כסלו (ג' דסמבר)
המנגן הידוע הידוע ז' פריס
לפני נסיעתו לחוץ לארץ בהשתתפות הנביחות
רוזנבלום, ולצבר, איזציק ויצחק.
מחיר הכרטיסים: 5 פרנק, 3 פרנק, 2 פרנק, 1 פרנק.
נמצאים להמכר אצל ד"ר מויא ובבית מסחר הספרים הכללי.

די יודישע שטימע

א נאכט אונפארמיאישע טעגליכע יודישע
פאלקס-צייטונג
די איינציגע יודישע צייטונג אין פאלמישען קאנ
אונטער דער לייטונג פון בעריהמטען שריפטשטעלער
ד"ר אים. עליאשעו (בעל מחשבות)
טיפץ אנטייל פון בי בעסטע יודישע שריפטשטעלער.
פרייז: א יאהר 6 רובל, א האלב יאהר 3 רובל, א פירט
יאהר 150 קאפ, 1 מאנאט 60 קאפ' מיט פארש
"DIE JUDISCHE STIMME" RIGA

מחירי חפץ
מחירי חפץ
מחירי חפץ

מחירי חפץ
מחירי חפץ
מחירי חפץ

מחירי חפץ
מחירי חפץ
מחירי חפץ

רשימת ד'

מחברת שנהגבל לקופת "אחרות"

בעד סניות.

מנהל	מנהל	מנהל
12	50	...
5	—	...
5	—	...

נדבות.

נאסף ע"י החבר גולדברג, אליעזר פינקלשטיין,
כל כח, גולדברג כ"א 5 פרנק, דוד ספקטור,
דוד ב"א 3 פרנק, שלמה סמארה, ביילה
וויזשניצקי, אסתר שפרן, ס. רובין, פ. לוי,
עזרעל כ"א 1 פרנק, קאזשאק 8 בשליק,
ויינפלד בשליק וחצי, רייזל לייזנשטיין, יונקס,
שניידר, ציבק כל אחד 1 בשליק

90 31
40 54

ס"ה
סלואים לרשימת ג' (פרטי הסכום 10 פר. שנאספו
ע"י החבר גולדברג), דבורה גולדשטיין, קאראב, א. האמפיל,
א. וואלמאן כ"א 2 פרנק.

הכסף לשוברת קופת "אחרות" צריכים לשלח ישר אל הועד
א. באמריקה אפשר לשלח גם על שם הפלשתינא פועל-
אמיטעט ובאירופה ע"ש משרד קופת הפועלים הארצישראלית

קופת הפועלים הארצישראלית.

הדרת (גליון 149) צבי ארטון, יוסף רפופורט, יוסף ולצמן
שליק וחצי, יונה הורביץ, וויזשניצקי, אלכנה הורביץ, שרה
ק. שרה גולדשטיין, ויד כ"א 1 בשליק, צבי בקר הצי בשליק,
ויד-חנין, נאסף ע"י החבר קפלן באדר 14 עשרה, יעקב
יעקב קונטרוביץ כ"א 1 בשליק, מ. קפלן, מ. שניידרוביץ,
ס. כ"א הצי בשליק, ל. פינקלשטיין, עזרה י. דימנט, אברהם
היימן, סיבשניצקי כ"א 3 עשרה

נאסף על החתונה של החברים רבקה בקר ועקיבה

וילקנסקי 2.50 פרנק, גליכער 2 פרנק, י. ת. ברנר 1
וורסן 2 עשרה, אירובסקי 2 עשרה, גלור 28 עשרה,
21 עשרה, רפופורט 2 בשליק, אושרוב, לויט, ברייז
בשליק.

רושלים, נאסף ע"י החברים ירושלמי וברישבין 4 פרנק,
זינרה. * 1 בשליק.

מלאכה אומנותי לציור של חרשת ותעשיה הארצי-ישראלית הראשון

ש. בר-ימין (מלניק).

הפילות ובתיים. * ציור כל מיני שלמים על בד, עץ,
זה וכל מיני מתכות שונים. * ציור על זכוכית, משי עור
לוק בזכוכית, אבן, נחשת וכו'. * בנין בסות וציור קשומים.

עבודת החרשת לפי אפנה אירופית.
זאת עבודת גם מחוץ לירושלם.

המסע:

ש. בריימין. (מלניק) ירושלה, אבן ישראל.

000

מכר את חברי יוסף קלוינסקי והנה שניידרמן ליום
מ. שויצר.

עם הגיעו ארצה החל עקיבא לעסוק בעבודה חקלאית
 ובעבודות אחרות בכל מקום אפשרי.
 העבודה הפחות אהובה עליו הייתה ביקב של ראשון
 לציון אבל דווקא שם היה אהוב ביותר על הנוער
 והתפרסם כרקדן מעולה.
 בינתיים בוילנה נשבר ליבה של חברתו רבקה וכל
 הנראה אחר פטירתה של הבאבע הודעס עשתה ריזה
 מעשה.
 היא לקחה את רבקה בתה והפליגה עמה לארץ ישראל
 על מנת להשיא אותה לעקיבא.
 פעולה ראשונה שעשו הייתה שכירת חנות ברחוב יפו
 בירושלים ומיד אחר כך נסעו לבית דודו של עקיבא-
 יצחק וילקנסקי ביפו.
 ריזה החלה מיד בהכנות לחתונה ועקיבא נקרא
 להתייצב מיידית.
 הרב קוק שהיה רבה של יפו השיא את בני הזוג ויוסף
 חיים ברנר שהיה אורח בחתונה נשא את הדרשה (כל
 הפרטים מופיעים בחומר המצורף שנכתב על ידי
 עקיבא. עדות מסייעת מופיעה בפרסום בעיתון
 "האחדות")
 לאחר החתונה חזרו בני הזוג וריזה לירושלים ושם
 החלה רבקה לעבוד במקצועה.
 בתקופה זו הראשונה טרם היו בארץ בכלל ובירושלים
 בפרט בעלי מקצוע דומים לרבקה ועל כן לקוחות רבים
 החלו להגיע וביניהם גם נשים וילדים שהיו זקוקים
 לחגורות רפואיות שתסייענה להם.

מסמך מס' 77
מסמך מס' 77
מסמך מס' 77
מסמך מס' 77
מסמך מס' 77

ספרי א. ז. רבינוביץ.

מפורים ואגרות לבני העזרים קובץ א'	25	ק"ב
חגול התחנה צוהר מסע	15	"
הגליל העליון	13	"
סיני	5	"
תולדות מפרץ ישראל חוברת א'	20	"
חוברת ב'	50	"

(בעתים למכירה ברוכה חצי מרה"ק בארץ)
 Verlag MORIA, Odessa, *Издательство МОРИЯ, Одесса*
 A. S. Rabinowitz, Jaffa, Palestine ואצל המחבר

"האם פרייז ווארט"

בדירה 5 - עשיריות:

פִּיִּית בְּלֹא אֶת אֲמוֹנָתִי לְצִיּוֹר שֶׁל חֲרֹשֶׁת
נִי וְהַעֲשִׂיתָ בְּחַדֶּיךָ יֵשׁ אֶל־הָאֵשׁ

 (מלודי)

מחלקות עבודותם כדון ויושם
ע. ברוינר (מלצר) יבן מואל

רמב"ם

[illegible][illegible][illegible]

המסכת הכוללת את כל המערכות

הדור הבא

ספרות מדעית ואינפורמציות בנוספת ידעך גדול
ביבליאומוסטר של ד"ר חוסין

[illegible]

הוא נשאל: "האם אתה יכול להגיד לי מה אתה חושב על זה?"

המחיר: כ-40 שקלים לזכרונות: 3,660 ש"ח מסל -

מחלקת המחקר והפיתוח (R&D)

דף חסדים של חבר קהותם דלל בשעה יצאתנו מאשכולת עלה מחזור
שלפנין 40-45 רגלי המורטל ובהו כולו לרואי קוד הפעמאות בלשון על

[illegible]

1910 1913
 1910 1913

ה'תרס"א

בפרק 576 – הענין והנחה, זה הוקף, כנראה פהה מן 86
 ג' יונת, כנראה מן 576 – 286 – 576

אם יש לכם שאלות, כתובות או דעות, אנא כתבו לנו, בכתב, בדואר או בדואר אלקטרוני, ונשמח להשיב עליהן. כתובת: **המחלקה לפרסום וקשרי חוץ, משרד החינוך, תל אביב 6100.** דואר אלקטרוני: **hachinuch@moct.gov.il**

REED-HASMAN - WELLS

THE TOP

כאן נמצאת תחנת

תמוז פוקס מיכאל קפלן ויצחק שמואל

[illegible]

הגנו בפרק את חברי חקרים מושגה ונאמך אשר יחל

[illegible]

הנני מברך את הברכה ואת יושביה מזה חנוכה

א. הערצליכען מזל מונט שיק אד"ר מיין לעבען חבד יעקב

לֹאֵלֶּךָ וְהָיָה כִּי תִשָּׁאֵל שְׂמוֹאל בְּנִי מִיָּדָי וְהָיָה לְךָ לְעֵד וְלִפְתָּח וְהָיָה כִּי תִשָּׁאֵל שְׂמוֹאל בְּנִי מִיָּדָי וְהָיָה לְךָ לְעֵד וְלִפְתָּח

שכנאה נהלאה דר בארן אבות.
ש. צמח. ד. י. בן-צמח. ויזעלם.

1910
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910

פ.
 זק
 נם
 ית
 יז
 נל
 יר
 יי
 גת
 ית
 לז
 זר
 חן
 יז

חברת "המבשר" חברה חסידית
 חברה חסידית חסידית חסידית

הנני מברך את כל חברי באי ובחלל בפרט את הברכה
 שמינמן בצרנובין בשנה טובה ומנוחה. הפועל ברך גמולו

מברכים אנחנו בשנה טובה ומנוחה את כל קרובינו
 ידידנו ומכרנו בארץ ובגולה. ש. כרנסקי ומשפחתו. ואשון-למי

הנני מברך בשם "בצלאל" את כל ידידי המוסד בברכה
 ותמיכה טובה. פרופ' ב. שרן. ירושל

הנה שניידרמן יוסף קלוזנסקי
 באו בברית הנשואין

י' תשרי תרע"א

הנני מברך את חברי רבקה בקר ועקיבה רבינובין. הנה
 שניידרמן יוסף קלוזנסקי ליום חתונתם. ברוסקי-יפה

בעונת לילי שולח אני ברכתי לחברנו הנה שניידרמן יוסף
 קלוזנסקי ליום כואם בברית הנשואין. מ. שמינפלד-חיפה

הנני מברכים את אחותנו חנה שניידרמן יוסף קלוזנסקי
 ליום כואם בברית הנשואין.

הנה ומלכה שניידרמן. אסתר האמפני

ישראל אורבך מברך את חבריו שושנה ומרדכי הוסטובי
 לחוללת בנם גרעון.

את הדרך הנולד גרעון חוסטובין מברכים מעסקי לבם:
 יוסף נחמני זאב ושישנה אשור בן-צבי א. ראובן
 ודבבל נחום ברכובי דחל לישנסקי.

הנני מברכים את חברנו חנה שניידרמן יוסף קלוזנסקי
 ליום כואם בברית הנשואין:

יצחק ברגה שמהח אלברמן, מרדכי גרובשטיין, ארי
 עפרון, יחודה ניסרן, אברהם גרובסקי, פנינה עפרו
 רבקה דונפלד, אברהם דומשט, איוק גרובשטיין, אסתר
 פרלשטיין, אריה ספיוואק, ח. ג. שמינברג, יצחק גינזבו

אברהם יבלונקין מברך את חבריו היקרים שושנה וזא
 לחתונתם וזאת שושנה ומרדכי הוסטובין לחוללת בנם גרעון.

באדמיניסטרציה של "האחדות" אפשר להשיג
 את תולין חשני

"דאם פרייע ווארט"
 מחיר 5 עשירות.

בית מלאכה אומונתי לציור של חרשת
 נוי ותעשייה הארצי-ישראלית הראשון

ש. בר-ימין
 (מלניק)

ציור בתו תפילות וכתבים. * ציור כל מיני שלטונים על בד, עי
 וכותבי, פח וכל מיני כתובות שונים. * ציור על זכוכית, משי עי
 וכו'. * גלף בכותבי, אבן, נחשת וכו'. * בנין כמות וציור קישוטים

עבודת הדישה לפי אפנת אירופית.
 מתקבלות עבודות גם מחוץ וירושלם.

חפץ

ש. ברייבין. (מלניק) ירושלים, אבן ישראל.

רשימת הספרים שנתקבלו במערכת.

החנך. עתון פרטני למורים וחורים. חוברת ב' סיון-תמוז.
 סילקין: מול אהל המורה.

דער קרוים פון דער צידישער קאלאניזאציע אין ארגענטינא
 דער באראלישער באנקראט פון דער יק"א-אדמיניסטרעציע
 חתובין.

דאס פרייע ווארט, ארגאן פון דער י. ס. ד. א. פ.
 יע אין ווסלאנד גוי' 1, 2.

תולדות הספרות העברית. חוברת ב'. א. גרובטובין

רשימה ב'

מהבקר שנתקבל לקופת "האחדות"

בעד בניירות.

שלם: ד. ר. 25 פר. כמות חרועה 12.50 פרנק 37 50
 יבלונקין 6 פרנק ישראל אורבך 5 פרנק 11
 נדבות.

הנה שטרק, מרדכי ב' 2 פרנק 4
 יונה יוסף קלוזנסקי 4.05 פרנק, משה שמינפלד
 3.65 פרנק, נחמן 2.25 פר. רובינוב, הפשיט

כ"א 55 סגמ. 11 05

הנה חנה חורבין 2.10 פרנק, דפפורט 2 פרנק
 צבי ארמון, שרה גולדשטיין כ"א 1.65 פרנק
 יזה יוסף ולצמן, שרה שמואל כ"א 1.15 פר.

חנהבית 1.10 פרנק, אלקנה חורבין 1 פרנק
 סקובין 55 סגמ. 13 50

הנה נאסף על החתונה של החברים שרה ויצחק
 אסתר, שרה יצחק כ"א 1 פרנק, איידלנב
 86 סגמ, חיים 55 סגמ. 4 41

סגר 3 פרנק, * 55 סגמ. נאסף על החתונה
 של החברים רבקה ועקיבה רבקה, אירובסקי,
 חורבין כ"א 59 סגמ, פלג 55 סגמ. נאסף

על חתונתה של פנינה עי החבר גולדברג
 מרים לויצקי 5 פרנק, שווייזר 1 פר. סגמנים
 שונים 10 פרנק (רשימה מפורטת חסרה) 20 40

סה 101 86

הכסף למחבת קופת "האחדות" צריכים לשלח ישר אל חורב
 באמריקה אפשר לשלח גם על שם הפלשתינא פועלי

אמיטעם ובאירופה ע"ש משרד קופת הפועלים הארצישראלית

נמשכת קבלת החתימה

"המבשר"

חוצא בקושטא

מחיר החתימה:

קושטא: 40 חודש לשנה 10 פרנק לשנה 4 חודש
 20 חודש לשנה 5 פרנק לחצי שנה 2
 12.50 חודש לשנה 3 פרנק לרבע שנה 1.25

הה מתקבלת רק מתחלת כל רבע. חיינו מראשית יאנואר
 יולי, וילי, ואוקטובר ולזמן לא פחות משלושה חדשים.

כתובת: "המבשר",

«HAMEVASSER» Deutsch. Post. 216, Constanti

עקיבא ניסה בתחילה למצוא עבודות שונות אלא
שלאחר שהבין כי רבקה זקוקה לעזרה בחנות החל אף
הוא לעבוד שם.
את התהליך שעבר הוא מיטיב לתאר בעצמו בחומר
שצורף.

מאמר "ישראל"

(21/11/1907)

21/11/1907

21/11/1907

(21/11/1907)

21/11/1907

21/11/1907

יחסינו ויחסינו אמרו שהגיע הזמן להגשים.

לא כפי שיש לומר על הציונות - כבר דיברנו והקשבנו לנואמים כמו זיכרונסקי, ברנפלד,

סיוון, זרובבל, בורוכוב, כולם היו בוילנה וכולם דיברו על אוץ ישראל. אבל לעזוב משרה

טובה ותנאים טובים ולנסוע לארץ ישראל - על זה לא היו הרבה קופצים.

אז קיללה ואמא היו מוכנות לנסוע לארץ ישראל.

אמא קנתה כרטיסים בשביל שתיהן אז בא האח הגדול, משה, ואמר לרבקה "יש לך חנות

את מרוויחה כל כך טוב את לא צריכה עכשיו לעלות".

אז קיללה נשארה לבדה. והזמינו את צינורה שקפצה מיד על המציאה הזו וכך שתיהן באו

לארץ ישראל זה היה בשנת 1907.

רבקה ואמא שלח באו בסוף שנת 1911, אני באתי ב-1908.

כשרבקה ואמא שלח באו בשנת 1911 הזינה סבתא את החתונה,

אני בפעם בטוח שאתם רוצים לדעת על הדומן שלי. עם אמא-כרגע אני לא יכול לספר נחכה

לתאריך אחר יותר שמת.

על החתונות של החתונה והחוויות - קצת מן המקצת אני יכול לספר לכם. כשרבקה הגיעה

עם הסבתא לארץ ישראל הסבתא (רייזה) אמרה שהיא תישאר פה עד אחרי החתונה ואחר

כך היא תחזור קיללה אני הרגשתי תנפף שזה רק תירוץ אבל היא מכאן כבר לא תוזז.

למרות שהקדחת השתוללה בארץ בימים ההם וסבלו מאוד- היו לה כבר בארץ 3 בנות:
היא התחילה להתכונן לחתונה.

ראשית כל קנתה פח גדול עם מלפפונים (זה היה אז בזיל הזול) את החתונה רצתה לעשות
אצל יחודי אחד וילנאי בשם וייסבורד שהיה לו בית חרושת לגרביים והוא ביקש שהחתונה
תתקיים אצלו.

סבתא ספרה למאיר וילקנסקי על מקום החתונה ואז מאיר אמר "אין דבר כזה החתונה
אצלי תתקיים".

הוא גר אז ביפו ב- 2 חדרים והיו מוזמנים אולי 2 תריסרים של אורחים.

בימים ההם היה חי הרב קוק הוא היה רב של יפו.

הלכתי אליו עם עד אחד הוא החבר של משה (אח אמא רבקה) הוא התיישב אחר כך
ברחובות.

בין האנשים שהיו בחתונה היה אייזנשטט (גיל) היה מורה לציור ומורה להתעמלות
בגמנסיה הרצליה חיוס הבן שלו אחד הקומפוזיטורים.

העיקר החתונה הייתה לפי המושגים של הימים ההם יפה מאוד. רקדו, שנו ואחר כך
הזמין יצחק וילקנסקי מכרים ביניהם חיה גם הסופר ברנר.

אני רוצה להגיד שלפני כן אני לא ידעתי מכל המתרחש פה ושם דבר, לא אמרו לי שמכינים
חתונה לא ידעתי ואני עמדתי במשתלה ועבדתי. עברה אסתר וילקנסקי: "מה אתה עושה
פה עכשיו?", "אני עובד פה", פרצה בצחוק: "מה זאת אומרת אתה עובד פה?" "מחרתיים
כבר החתונה שלך", "מי סידר את זה שאלתי?" מה זאת אומרת? אמא של רבקה מסדרת.
אחריה באו בזה אחר זה עם אותן השאלות אנחנו לא מבינים אותך. מה אתה עושה את
עצמך לצחוק אבל אני אמרתי את זאת בריצנות גמורה.

אחרי יום קיבלתי מכתב ארוך שלא אעשה קונצרט. חשבתי מי יודע אולי לא ארצה ללכת
לחופה "עזוב את העבודה ובא קצת להצטחצח ולהסתרק-חתן סוף סוף".

אחרי החתונה יצחק סדר מסיבה. וביקשו מברנר שיגיד מענייני דיומא, אז אני זוכר יפה
שפרשת השבוע הייתה "כי תצא למלחמה".

"כי תצא"- כל זמן שאתה יושב במקומך ולומד גמרא נו, אבל אם אתה יוצא כבר- אז זה
למלחמה מפני שבדרך יכולה להיות גם מלחמה.

"וראית"- אם תראה אישה יפת תואר אז לא דווקא העיקר אם חשקת, בה העיקר אם
אתה אוהב אותה. אבל אם חשקת בה, אל תעשה קונצרט ואל תתהלך איתה זמן.
"ולקחת איתה לאישה"- תתחתן איתה.

אני לא היכתי לעצות של ברנר ועשיתי מה שהוא אמר ללא קשר לדבריו.

כפי ששעורתי סבתא נשארה גם אחרי התחנות בארץ.

מעבור שנה בא גם הסבא ממדלי עם אסתר ודוד.

לא אחד ולא שניים מחברי שאלו תמיד איך הגעת למקצוע של מחוכים. הלא נסעת עם מטרת ושאיפות לגמרי אחרות.

כשבאתי ארצה חשבתי להיכנס לסמינר, הייתה לי איזו תשוקה לדבר קצת להדריך ויכולת לעשות זאת. באו חברים ואמרו לי "שמענו שאתה רוצה להיכנס לסמינר, ישיבה בחור היית כבר, למדת בשיבה אז באת לארץ ישראל להתיישב על הכסא מחדש? מי צריך את זה?".

אנחנו רואים אותך ומכירים אותך יש לנו עסק עם בחור חזק, מהלך על הידיים ואתה מסוגל לעבוד באיזה חווה באיזה קיבוץ זה חשוב ואתה באת לארץ ישראל עם הרעיונות האלה".

"נכון" אמרתי להם "אבל אל תשכחו שאני בינתיים התחתנתי ואשתי פתחה חנות ובירושלים אין מקום שאפשר להשיג איזושהי עבודה" (המקום היחידי בירושלים שצעירים יכלו בימים ההם להשיג עבודה ופרנסה היה בית ספר "בצלאל" אשר פרופ' שץ המנהל ייסד, שמה עבדו והרוויחו פרוטות. הוא שארגן את המסתתרים באבנים)

הייתה תקופה כזו שתברה עם שרירים חזקים כמו זייד למשל. התחילו ללמוד את המקצוע של סיתות אבנים.

אחר כך ראו באמת שזה לא עסק ואז החליטו ונסעו לגליל בין אלה היו גם קיילה צמורה וזייד.

כשבאתי למסור להם יום אחד שלום אמרו לי שהם נסעו לגליל ונמצאים כולם בסגירה אני לא התעצלתי ונסעתי לסגירה ומצאתי אותם.

הלכתי קודם ברגל ובכל הזדמנות כשמצאתי איזו עגלה או איזה חמור. נסעתי איתם ככה בימים ההם היו מבקרים בארץ זו.

כשתם ראו אותי שמחו מאוד. בינתיים הזמן עבר אמא הסתדרה ומכל המקומות הציפו אותה בהזמנות מפני שהיא הייתה הראשונה בארץ^{היישוב} תל אביב עוד לא הייתה עיר אז היו באים מישו אפילו מבירות ועוד מקומות הקרובים לגבול.

אני התחלתי ברחובות ירושלים וחייפתי עבודה פעם אחת בשכונת הבוכרים, ראיתי בניין גדול ויפה נכנסתי ושאלתי על עבודה חקלאית- זה היה מקום של מיסיונרים.

שאלו אותי "איזו עבודה אתה יודע?" עניתי "אני יכול לגדל פרחים." אמר "טוב תבוא לעבוד".

אבל אחר כך ראיתי שכונתם לקרב אותי לנצרות ולישו וגם יהודים שהיו שכנים שמה ספרו ויחזקוני אל תלך לישו. אמרתי "השכתי שהם אנשים רגילים ולא מיסיונרים".

מובן שלא עבר זמן רב והודמנה לי פרנסה אחרת. בא אלי מכר ושאלני "אתה ידע רוסית?" אמרתי "למדתי רוסית אני קורא אני כותב."

אמר: "יש לי עבודה בשבילך. יש לי כומר שיש לו ספרים עם כתובות של אנשים עשירים בשפת "מאמע לשון" קוראים לזה שנוער. אתה צריך לכתוב כמה נוסחאות של מכתבים וכתובות."

יש לציין שבימים ההם לא היו מכונות כתיבה אז הכל נכתב ביד וכתב יד יפה היה לי. עבדתי כמה חודשים והרווחתי כמה לירות ובינתיים הכומר ועוד יהודי. שעסקו בזה נאסרו ואחרים ברחו.

(סוף החצי השני של הקסטה המכיל חתונה וראשית דרכם של אמא ואבא בירושלים). המיסיונרים האלה (הכמרים שכתבת בשבילם את הכתובות) מה היתה מטרתם במה הם עסקו?

הכתובות האלו היו כתובות של עשירים גדולים ברוסיה. הסבא מגדלי סיפר שהגראף פרציבסקי כשסבא אמר לו שהוא נוסע לארץ ישראל אמר לו "לאן אתה נוסע?" "טס שי בראקיי" שם שנוורים, הלא אני שולח לשם כסף. חספר של הכתובות נעלם, נמסר לקונסול על כך אסרו את הכומר וכו' העיקר שאני נשארתי בלא כלום.

ראיתי שפה צריך להיות איזה שינוי, שינוי רדיקלי אני לא יכול לזוז ורבקה עמוסה כל מיני עבודות חשבתי הרבה והרבה גם התייעצתי. תל אביב עוד לא היתה עיר וגם ביפו המצב היה רע מאוד ולחזור אז לבן שמן. הייתה העצה היחידה. אמרו יש לך שם חדר וגם קרובי משפחה (הוילקנסקים) והיו הרבה שעשו כך.

אבל רבקה הייתה כבר קשורה בכל מיני הזמנות ועבודות שהחלטתי שאני מוכרח לעשות משהו אמרתי לה ביום בהיר אחד, "את שומעת קני עוד מכונה מכיוון שאני קצת יודע לתפור אני אעזור לך".

היא שמחה מאוד שאני אוכל לעזור לה. קנינו מכונה והתחלתי לתפור. בימים ההם המקום היחידי שהיו נפגשים בירושלים היה "בית העם" שם היו באים אנשים מכל השדרות. שם אפשר היה להיפגש עם ד"ר וייץ ועם ד"ר סגל עם מנהל הבנק אייזנשטט-ברזלי היו אפל, אזרחי- בריסקר ושם היו מבליים כל ערב או בהרצאה או בריקוד חורף.

היו חסידים בלי סוף הלחט שחברים הביאו מרוסיה שם בבית- העם אפשר היה לראות אותו.

נכנסה אז לאופנה "החזמנה" "החזמנה" לארוחת ערב.

אמא התחילה לחזמין פעם את זה ופעם שתיים שלוש משפחות ויש לציין. שהמשפחות הזמינו גם אותנו ומכיוון שהפרוטה הייתה בכיס או היינו שמחים ועליונים הרגשתי שהסביבה הירושלמית הזו קלטה אותנו יפה מאוד והיה שמח. כל אחד ואחד היה עומד על קנקנה של אמא שהיא מזמינה אורחים בכל החום והכל בגלל הירושה הגדולה שקיבלנו מההורים ואל תחשבו שהירושה הייתה במזומנים או ברכוש בנכסי דלא נייד. לא הרכוש היה אלא המסירות, הנאמנות, את הרגש הטוב שהיה אצל הסבתא רייזה הבית הפתוח בהא הידיעה זה היה בוילנה ומשם עבר לירושלים, כל אקד ידע בייחוד מהמשפחה כשהיה זקוק לעזרה או לא הייתה שום בעיה אנחנו נבוא לרבקה היא כבר תסדר.

כשהסבתא רייזה הייתה זקוקה לכמה לירות, כשהסבא מנדלי היה מתעקש ולא נותן הוא היה אומר שנותנים לה לירה או בתוך הידיים זה נמס אבל היא הייתה זקוקה אז לאן הולכים? לרבקהלה. "את מכירה את אבא הוא לא נותן אבל אני זקוקה ל- 2 לירות" "רבקהלה מכניסה את היד לכיס ונותנת ויש להזכיר שסבתא לא נזקקה לכסף בשביל עצמה או בשביל קניות מצרכים אלא בשביל צדקה או הלוואות לנוקקים 90% מהכסף שהייתה מקבלת מסבא הייתה מחלקת לאחרים).

עובדה אחת אספר אחרי מותה של סבתא הלכתי לקנות בשר אמר לי הקצב אני חושב שלרייזה היה "קניפלע" (קשר) (כסף) מנין לך שאלתי אני פעם בקשתי ממנה הלוואה 10 לירות אמרה לי 10 לירות עד לידי כך איני עשירה אבל 3 לירות אני יכולה לתת לך. הוא לא האמין היא בודאי הייתה עשירה אבל אני יודע שפרוטה לא הייתה לה כשהיא הייתה זקוקה להלוואה בשביל משהו הייתה נכנסת לשכנות והן היו נותנות לה בכבוד (אף כי ידעו שזו הלוואה בשביל משהו אחר) כי ידעו אם הסבתא רייזהלה לוקחת או היא תחזיר.

ככה הייתה מנהלת את העניינים שלה. כמובן שללא תמורה, ככה נהגה גם בוילנה, אני זוכר אותה בוילנה כשעבדתי כמה זמן בשביל הסבא וככה המשיכה בירושלים וההמשך היה בבית שלנו.

בימי המלחמה העולמית הראשונה היו בתים שהיו גוועים שם מרעב ממש היא הייתה דואגת. הייתה נעלמת, לא מבשלת הרבה פעמים, כי הייתה עסוקה, הייתה יורדת מירושלים להרטוב ברגל. זה לא יאומן היום כשכולם התרגלו לאוטומובילים אנחנו פגשנו אותה הולכת ברגל ב"באב אל וואד" בדרך להרטוב יש ויש עוד הרבה לספר.

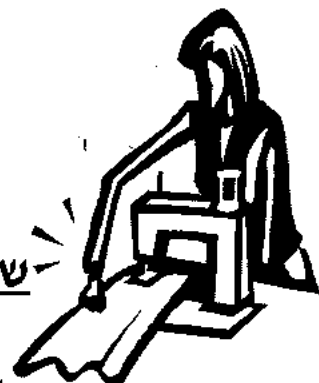
אתרי ההרס והחורבן של כפר גלעדי. אז קיילה והילדים וציפורה והילדים ואסתר כולם באו אלינו וכל אחד ידע שזהו המקום שיוכל לקבל כל מה שירצה.

דוגמא לעד כמה שהבית היה פתוח הייתה משפחה רגוב, ראש המשפחה היה אדם ענק גובהו היה מגיע כמעט ל- 2 מטר, הוא היה בא אלינו לעיתים קרובות לישון אבל מובן שהמיטות היו דחוסות אז אמא הייתה אומרת נפתח את השולחן. השולחן היה ארוך ואפשר היה עוד להאריך אותו והאיש הזה היה ישן לילות אצלנו על השולחן. אבל מובן מאליו שהוא לא היה מסתפק בקבלת בלינה והיה לו גם תיאבון הוא היה אומר אני בדרך כלל לא אוהב את הירקות האלה ^{זוכה} מה שרבקה עושה יוצא מן הכלל והיינו מקבלים את זה באהבה.

עוד לא קרה שמישהו היה בא אלינו ואמרנו לו אין לנו מקום ויש לציין באמת שהירושה מההורים של רבקה וגם ההורים שלי. ..

אמא
סבתא
רבקה
רבינוביץ
לבית בקר

שיחה וזכרונות על אמא

הדסה מדברת עם אסתר קוזלובסקי אחותה של רבקה ועם עקיבא בעלה של רבקה:
אסתר ק'ה את זוכרת את אמא? את הסיפורים אודות אמא מימי ילדותה? אני שמעתי
מסבתא שלנו (רייזה) שאמא נולדה בעיירה. ע"י וילנה אני חושבת שקראו לה ווילקומיר
פלך. ובגיל $\frac{1}{2}$ שנה הביאו אותה לוילנה. זו היתה וילקומיר.

א: כן זו היתה וילקומיר.

ה: עכשיו יש לך סיפורים שאת יכולה לספר על אמא מגיל $\frac{1}{2}$ עד גיל 6. מסיפורים ששמעת
(את אמנם צעירה ממנה אך מסיפורים ששמעת) אני יכולה לספר אפיזודה קטנה שסבתא
(רייזה) סיפרה לי. סבתא שלנו אמא של אמא היא סיפרה ככה. שהביאו את אמא לוילנה
היא היתה בת $\frac{1}{2}$ שנה היא היתה מאוד לבנה וכולם אהבו לשחק איתה. השכנות היו תמיד
מנשקות אותה ומתפעלות מיופיה. בגיל כזה או חודש ימים לאחר מכן, מצאו את אמא
למטה (גרתם אז כמה מדרגות מעל הקרקע) השכנות צעקו לסבתא בואי בואי תראי רבקה
התינוקת שלך. היא זחלה וירדה את כל המדרגות והגיע עד ה"קלאס" בית הספר שחיה
בסביבה. זה הסיפור הראשון על אמא ששמעתי מפי סבתא רייזה אחר כך שמעתי סיפורים
על אמא שהתחילה לעבוד בגיל 6 וזה לא היה דבר נדיר אצל המשפחות העניות נכון וזה
משפחות העמק של היהודים בימים ההם. את הבנות שלחו לעבוד א' ללמוד מקצוע ו-ב' על
מנת שתרווחנה כסף ואפשר יהיה לתמוך בבנים שלמדו בחדר ובישיבה, בכדי שיוכלו להיות
רבנים ברבות הימים (אמא היתה אולי בת $\frac{1}{2}$ 6, אמא עצמה סיפרה לי שכשגדלה התביישה
לומר שהתחילה לעבוד בגיל כה צעיר והיתה אומרת שהתחילה לעבוד בגיל $\frac{1}{2}$ 8.

מה זכור לך אסתר?

א: אני זוכרת שאמא (רייזה) היתה אומרת שהיא גילתה אצל אמא (רבקה) כשרון לכל מיני
עבודות יד. בגיל 5- $\frac{1}{2}$ 5 תפרה לעצמה משירי בד שזרקו החוצה כל מיני שמלות ומעילים
לבובות שהכינה לעצמה פעם נתנה לה אמא (רבקה) כמה קופקות שאלה אותה אמא (סבתא
רייזה) מניין הכסף אמרה לה הרווחתי. על ידס. היה בית מלאכה לגרביים ואמא (רבקה)
עזרה לשובב חוטים לסליל לכך התחילה לעבוד.

אבא עקיבא: בזמן ההוא לא היו מכוונות משוכללות לגרבים. היתה רק דוגמה אחת לגרבים. אמא המציאה דוגמאות נוספות ובכל מיני צבעים. כן ידעה אמא לתקן את המכוונות במקרה של קלקול. כשנודע ליתר הילדות שאמא יודעת לתקן את המכונה ביקשו ממנה לתקן גם את המכוונות שלהן כדי שלא תצטרכנה לחכות עד שתבוא המומחית או המומחה. אמרה להן אמא: "אני מוכנה אבל בינתיים אבזבז זמן ולא אוכל לעבוד (העבודה היתה בקבלנות) סיכמו הילדות שבעד כל תיקון תקבל אמא זוג גרביים מוכנות. וכך היתה עוברת ממכונה למכונה מתקנת ומקבלת זוג גרביים. משסבתא (רייזה) היתה מספרת: היא נהגה לאמר: לאמא "הוי גאלדענע הענט" (ידי זהב- באידיש) הייתי כל פעם תופסת אותה ומנשקת אותה. היא היתה תופרת מעילים עם כפתורים לפי הדוגמה האחרונה (משטרוסקעס-סמרטוטים) כמו תופרת ממש.

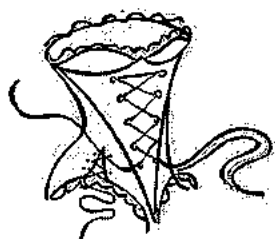
אסתר במקום שאמא עבדה ועבדו בחורות גדולות ואף אחת מהן לא יכלה לסרוג גרביים בדוגמאות כאלה כמו אמא. בעלי בית המלאכה ביקשו מאמא שהיא תלמד את שאר הבנות. היא הסכימה אבל בתנאי שילמדו אותה את מלאכת המחוכים ותגורות בטן. הבעלי-בתיים של אותו בית מלאכה החליטו לנסוע לאודיסה ולהקים שם בית מלאכה. הם ביקשו ממנה להצטרף אליהם בכדי שתלמד שם כיצד לסרוג במכוונות גרביים בכל מיני דוגמאות ותמורת זאת ילמדוה תפירת מחוכים.

אמא אמרה שהיא תחילה רשות מההורים. ההורים הסכימו והיא נסעה איתם. באודיסה היה צורך ברישיון ישיבה ממשלתי (פרבזיטסלי) הם לקחו אותה על חשבונם אבל כעבור חצי שנה לאחר שלימדה את הבנות את מלאכת הגרביים הם לא רצו ללמדה את מלאכת המחוכים (קורסטים) ואמרו שהרישיון שלה תם וכי היא אינה יכולה להמשיך לגור באודיסה.

מה עשתה אמא, לנו היו קרובים באודיסה מצד בן דוד של אבא, זה היה הסופר לילנבלום החליטה שתיגש אליהם מאחר והיה אז שבת והיא היתה אדוקה לא נסעה אליהם בטרמבווי, היא הלכה ברגל מהלך כמה וכמה ק"מ. כשבאה אליהם סיפרה כל המעשה. הם השאירו אותה אצלם ולמחרת באה אישתו של לילנבלום לבעלי-בתיים, ואמרה: מה אתם חושבים לקחתם ילדה ורוצים לרמות אותה? את עניין הרישיון אנחנו נסדר ואתם צריכים ללמד אותה את שהבטחתם לה, אז למדה אמא את המקצוע שממנו התפרנסה גם בוילנה וגם אחר כך שהגיעה ארצה ופתחה חנות בירושלים.

כשחזרה אמא כעבור שנה מאודיסה לוילנה התחילה לעבוד בבית. תחילה עוד עבדה בבית מלאכה גדול על מנת להתמחות אך שביקשה לדעת גם את תורת הגיזרה, אמרה לה אחת

הותיקות "אני כבר עובדת 5 שנים ועדיין לא למדתי תורה זו ואת כבר רוצה לדעת!" אמא לא הסכימה להשקפה זו ויום אחד כשהעובדת הראשית עמדה מאחורי הפרגוד ועסקה בהעתקת דוגמא ממחוך עברה אמא לתומה ובהצצה אחת תפסה את הפטנט (כשאמא היתה מספרת על ימי ילדותה היתה גאה להזכיר מקרה זה).

אבא עקיבא

כל שאני רוצה לספר עכשיו שמעתי מאמא (סבתא רייזה) אני זוכר יפה מאוד. בזמן שהיא פתחה החנות והיתה לעצמאית בעלת החנות היתה מוורשה ודיברה רק פולנית (אמא למדה בינתיים פולנית) היא היתה כל כך שמחה מאמא שהיתה קוראת לה רק רבקהלה.

פעם היה מקרה בערב שבת שלחה בעלת הבית את אמא להביא קורסט אמא סירבה ואמרה: "עכשיו אינני יכולה עכשיו שבת". אמרה לה בעלת הבית: "אם אינך יכולה עכשיו אז אל תבואי גם ביום ראשון". ענתה לה אמא: "טוב". ביום ראשון אמא לא הלכה לעבודה. אז שלחה אליה בחורה לבוא אמא התחמקה מתשובה אז תגידי איפה מונח דבר זה וזה. ועוד ענתה אמא על כל השאלות ויותר לא חזרה לעבודה. ואז קרה מקרה שאבא הכיר את הפריץ הגרמני הפולני הוא נתן לאבא (סבא מנדלי) חנות תחילה אמא עבדה לבדה אחר כך לקחה בחורה לעזרה ואחרי זה עוד בחורה ועד בחורה. הפקידות שעבדו באותו בניין עצום בן 7 קומות. נשים של גנרלים. היו מזמינות אצלה מחוכים. פעם, נכנסה אליה פקידה כזו ושאלה אותה איפה בעלת החנות ענתה לה אמא: "אני" (אמא היתה אז צעירה מאוד בת 15 או פחות) "את?" אמרה לה "רק אצל היהודים יתכן דבר כזה". זו אפיזודה קטנה ויש כמו החנות השניה היתה ע"י בית חרשות לניקוי יבש וצפורה אחותה היתה המקבלת והמוסרת היא היתה הפקידה היחידה בחנות. נכנסה פעם פקידה אשת גנרל ורצתה לקבל מחוך שהיא מסרה לניקוי והמחוך היה מלוכלך. התחילה אשת הגנרל לרגוז מה זה מדוע המחוך כה מלוכלך. ציפורה היתה ידועה כאוהבת קצת מלחמה אז קראה לעומתה מה מה את רוצה שאני אעמוד על הברכיים. מה את גנרל? אמא שמעה על הריב ביניהם ואמא כידוע היתה רודפת שלום, נכנסה ושאלה: "מה קרה כאן? מה יש?", ענתה אשת הגנרל: "היא אינה יודעת לנקות", "אין דבר אני אנקה את המחוך", ענתה אמא "ואיני רוצה אף פרוטה בתמורה תראי כי הכל יבוא מקומו בשלוש". וכן היה זו אפיזודה קטנה נוספת ששמעתי מפי אמא.

אמא נכנסה ל"פועלי ציון"

אבא: מכאן מתחילה תקופה שאמא נכנסה ל"פועלי ציון" ספר משהו על תקופה זו.

עקיבא: יש לציין שרבקה הלכה בחנות מחיל אל חיל.

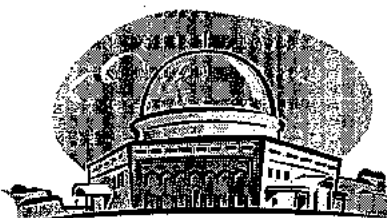
מיום ליום היו באות הרבה קונות והיא היתה מרויחה יפה מאוד. בימים ההם וילנה היתה מרכז של בחורים צעירים שבאו אליה ללמוד. מי שרצה ללמוד בתור אקסטרני מי שרצה להמשיך למודים אפשר להגיד שבאו לשם מכל קצווי רוסיה ולא לחינם קראו לוילנה "ירושלים ^{לילטא} ליטא". ואז בימים ההם התחילה התנועה הגדולה שקראו לה "פועלי ציון": להתפשט בכל הסביבה ולתנועה הזו נכנסו גם אנחנו, רבקה נכנסה בכל הלחט בכל והחנות שלה שימשה מקום מפגש של חברים, מי שהיה זקוק להלוואה היה משיג אצל רבקה ואפשר להגיד שלא רק בענייני כספים היד שלה היתה פתוחה אלא שסתם מי שהיה מר נפש שהיה זקוק לנחמה היה מוצא אצל רבקה. בימים ההם למי שלא היתה תעודת פספורט (תעודת זהות) אי אפשר היה להיכנס לבית מלון אז אמא של רבקה כבר היתה מסדרת מקום לינה. פעם אחת כנראה שהיו לה הרבה "קליינטים" שלא היה להם מקום לישון נשאר אחד שלא הצליחה לסדרו. מה עשתה סידרה לו מקום לינה בחנות ולמחרת בבוקר הוציאה אותו לחופש. בימים ההם זו היתה סכנת, לו היו תופסים אותה היתה צפויה לעונש חמור. ככה זה נמשך שנים אי אפשר לספר על רגל אחת היא היתה תמיד מוכנה לעשות את הבלתי אפשרי אפשר להגיד (פה בארץ נפגשנו ברח' אלחריזי עם הנשיא שלנו שז"ר שהלך לבקר את בן-צבי הנשיא המנוח) הוא שאל אם הכרנו אותו הזכרנו את וילנה ואת החנות של רבקה. הוא זכר את החנות הוא נתן סימן שבכניסה לחנות היו כמה מדרגות (ואכן נכון הדבר) הלכו איתנו אז אסתר וציפורה.

ככה עברו השנים אמא היתה משתתפת פעילה באסיפות ותמיד מוכנה לעזור יש הרבה והרבה אפיזודות אך עכשיו הזמן המתאים לספרם.

אחר כך כשפרצה השביתה הכללית של כל רוסיה והלילות היו חשוכים וסכנה היתה לצאת לרחוב אז מי שברח ורצה לישון, נכנס לחנות של רבקה מי שבא לשם לא יצא כבר בידיים ריקות. יש לציין גם היחס הטוב והמסור שלה לבחורות שעבדו אצלה לא אני אוכל לספר עכשיו זה יקח זמן רב ויש הרבה והרבה אפיזודות. אם היה ריב ביניהן היא היתה המפשרת אם מישהו עשה מעשה לא טוב היא היתה הפוסקת. הכל רבקה.

בימים ההם כשהתכווננו בוילנה לפרעות כמו ביתר ערי רוסיה כשהיתה הגנה כמובן שהיא היתה בין הראשונות שהיתה מתהלכת בלילות הארוכים לא עם נשק כי אם עם מקלות של ברזל. כשאני נאסרתי בוילנה אז היא היתה מהראשונות שבאה להתראות איתנו דרך הגדר ולשאול אותנו מה חסר לנו ובמה אפשר לעזור לנו (זה מה שהיה בוילנה ועכשיו יש ויש מה לספר מהארץ).

ארץ ישראל

היה זמן שחברים וחברות אמרו שהגיע הזמן להגשים לא כל כך קשה לדבר על הציונות אך היות וכבר דיברנו והקשבנו לנואמים כמו זיבוטינסקי, ברנפלד, סירקין ורובבל בורוכוב כולם היו בוילנה וכולם דיברו על ארץ ישראל. אבל לעזוב משרה טובה ותנאים טובים ולנסוע לארץ ישראל לא היו הרבה קופצים אזי קיילה ואמא היו מוכנות לנסוע לארץ ישראל.

אמא קנתה כרטיסים בשביל שתיהן אז בא האת מראשון לציון (מהר טוב) ואמר לרבקה יש לך חנות את מרוויחה כל כך טוב את לא צריכה עכשיו לעלות אז קיילה נשארה לבדה. הזמינו את ציפורה שקפצה מיד על המציאה הזו וכך שתיהן באו לארץ ישראל זה היה בשנת 1907 ורבקה ואמא שלה באו בסוף שנת 1910, אני באתי ב- 1908. כשרבקה ואמא שלה באו בשנת 1910 הכינה סבתא את החתונה אני כמעט בטוח שאתם רוצים לדעת על הרומן שלי. עם אמא כרגע אני לא יכול לספר נחכה לתאריך אחר יותר שמת. על החכנות של החתונה והחוויות קצת מן המקצת אני יכול לספר לכם. כשרבקה הגיעה עם הסבתא לארץ ישראל הסבתא (רייזה) אמרה שהיא תישאר פה עד אחרי החתונה ואחר כך היא תחזור לוילנה אני הרגשתי תיכף שזה רק תירוץ קטן אבל היא מכאן כבר לא תזוז. אף על פי שהקדחת היתה בימים ההם בתוקפה וסבלו מאוד אבל כשיש לה כבר 3 בנות בארץ ישראל אז היא תעזוב את הארץ? וככה התחילה להתכוון. ראשית כל קנתה פח גדול עם מלפפונים (זה היה אז בזיל הזול) את החתונה רצתה לעשות אצל יהודי אחד וילנאי בשם וייסבורד שהיה לו בית חרושת לגרביים והוא ביקש שהחתונה תתקיים אצלו סבתא ספרה למאיר וילקנסקי על מקום החתונה ואז מאיר אמר אין דבר כזה החתונה אצלי תתקיים. "הוא אז ביפו ב- 2 חדרים היו מוזמנים אולי 2 תריסרים של אורחים. בימים ההם היה חי הרב קוק הוא היה רב של יפו הלכתי עם עד אחד הוא החבר של משה (אח אמא רבקה) הוא התיישב אחר כך ברחובות בין האנשים שהיו בחתונה היה אייזנשטט (גיל) היה מורה לציור ומורה

להתעמלות בגמנסיה הרצליה היום הבן שלו אחד הקומפוזיטורים. העיקר החתונה היתה לפי המושגים של הימים ההם יפה מאוד. רקדו, שנו ואחר כך הזמין יצחק וילקנסקי שמן מכירים ביניהם היה גם הסופר ברנר. אני רוצה להגיד שלפני כן אני לא ידעתי מכל המתרחש פה ושם דבר, לא אמרו לי שמכינים חתונה לא ידעתי ואני עמדתי במשתלה ועבדתי. עברה אסתר וילקנסקי: "מה אתה עושה פה עכשיו?", "אני עובד פה!", פרצה בצחוק: "מה זאת אומרת אתה עובד פה?" "מחרתיים כבר החתונה שלך", "מי סידר את זה שאלתי?" מה זאת אומרת? אמא של רבקה מסדרת. אחריה באו בזה אחר זה עם אותן השאלות אנחנו לא מבינים אותך. מה אתה עושה את עצמך לצחוק אבל אני אמרתי את זאת ברצינות גמורה. אחרי יום קיבלתי מכתב ארוך שלא אעשה קונצים. חשבו מי יודע אולי לא ארצה ללכת לחופה עזוב את העבודה ובא קצת להצטחצח ולהסתרק חתן סוף סוף. אחרי החתונה יצחק סדר מסיבה. וביקשו מברנר שיגיד מענייני דיומא, אז אני זוכר יפה פרשת השבוע היתה "כי תצא למלחמה" "כי תצא"- כל זמן שאתה יושב במקומך ולומד גמרא נו אבל אם אתה יוצא כבר אז זה למלחמה מפני שבדרך יכולה להיות גם מלחמה "וראיתי" אם תראה אשה יפת תואר אז לאו דווקא העיקר אם חשקת, בה העיקר אם אתה אוהב אותה. אבל אם חשקת בה, אל תעשה קונצים ואל תתהלך איתה זמן. "ולקחת אותה לאישה"- תתחתן איתה אני לא חיכיתי לעצות של ברנר ועשיתי מה שהוא רוצה לפני כן. כפי ששערתי סבתא נשארה גם אחרי החתונה בארץ כעבור שנה בא גם הסבא מנדלי עם אסתר ודוד.

לא אחד ולא שניים מחברי שאלו תמיד איך הגעת למקצוע של מחוכים. הלא נסעת עם מטרות ושאיפות לגמרי אחרות.

כשבאתי ארצה חשבתי להיכנס לסמינר, היתה לי איזו תשוקה לדבר קצת להדריך ויכולת לעשות זאת. באו חברים ואמרו לי שמענו שאתה רוצה להיכנס לסמינר זאת אומרת ישיבה בחור" היית כבר למדת בישיבה אז באת לארץ ישראל להתיישב על הכסא מחדש מי צריך את זה. אנחנו רואים אותם ומכירים אותך יש לנו עסק עם בחור חזק מחלך על הידיים ואתה מסוגל לעבוד באיזה חווה באיזה קיבוץ זה חשוב ואתה באת לארץ ישראל עם הרעיונות האלה.

נכון אמרתי להם אבל אל תשכחו שאני בינתיים התחתנתי ואשתי פתחה חנות ובירושלים אין מקום שאפשר להשיג איזושהי עבודה המקום היחידי בירושלים שצעירים יכלו בימים ההם להשיג עבודה ופרנסה היה בית ספר "בצלאל" יש פרופ' שץ המנות ייסד שמה עבדו והרוויחו פרוטות. הוא שיסד את המסתתים באבנים היתה תקופה כזו שחברה עם שרירים חזקים. התחילו ללמוד את המקצוע של סיתות אבנים.

(כמו זייד כמו עוד כאלה), אחר כך ראו באמת שזה לא עסק היה חסר להם היה כמו עוד כאלה. אז החליטו ונסעו לגליל בין אלה היתה גם קיילה צפורה וזייד. כשבאתי למסור להם שלום אז אמרו לי שהם נסעו לגליל ונמצאים כולם בסג'רה ואני לא התעצלתי ונסעתי לסג'רה ומצאתי אותם (ובמה נסעתי) הלכתי קודם ברגל ובכל הזמנות שמצאתי איזה עגלה או איזה חמור. נסעתי איתם ככה בימים ההם היו מבקרים בארץ זו, כשהם ראו אותי שמחו מאד. זאת אומרת שאני כבר הפסקתי לחלוט על סמינר וכו'. בינתיים הזמן עבר אמא הסתדרה ומכל המקומות הציפו אותה בהזמנות מפני שהיא היתה הראשונה בארץ, תל אביב עוד לא היתה עיר אז היו באים מיפו אפילו מבירות ועוד מקומות הקרובים לגבול. ואני התהלכתי ברחובות ירושלים וחיפשתי עבודה פעם אחת מצאתי בשכונת הבוכרים, ראיתי בניין גדול ויפה נכנסתי ושאלתי על עבודה חקלאית זה היה מקום של מיסיונרים. שאלו אותי איזו עבודה אתה יודע? עניתי אני יכול לגדל פרחים. אמר טוב תבוא לעבוד אבל אחר כך ראיתי שכוונתם לקרב אותי לנצרות לישו וגם יהודים שהיו שכנים שמה ספרו והזהירוני אל תלך לשם. אמרתי חשבתי שהם אנשים רגילים ולא מיסיונרים. מובן שלא עבר זמן רב והזמנה לי פרנסה אחרת. בא אלי מכר ושאלני אתה ידע רוסית? אמרתי למדתי רוסית אני קורא אני כותב.

אמר: יש לי עבודה בשבילך. יש לי כומר שיש לו ספרים עם כתובות של אנשים עשירים בשפת "מאמע לשון" קוראים לזה "שנורער". אתה צריך לכתוב כמה נוסחאות של מכתבים וכתובות יש לציין שבימים ההם לא היו מכונות כתיבה אז הכל ביד ובכתב יד יפה היה לי עבדתי כמה חודשים והרווחתי כמה לירות נו, ובינתיים הכומר ועוד יהודי. שעסקו בזה אסרו אותם ואחרים ברחו וכל הפרנסה שלי.

(סוף החצי השני של הקסטה המכיל חתונה וראשית דרכם של אמא ואבא בירושלים). המיסיונרים האלה (הכמרים שכתבת בשבילם את הכתובות) מה היתה מטרתם במה הם עסקו? הכתובות האלו היו כתובות של עשירים גדולים רוסים. הסבא מנדלי סיפר שהגראף פרצ'בסקי כשסבא אמר לו שהוא נוסע לארץ ישראל אז הגרף אמר לו לאן אתה נוסע? "טס שי בראקיי" שם שנוררים הלא אני שולח לשם כסף. לא היה עניין של שנוררות הגנבה היתה פשוטה הספר של הכתובות נעלם, נמסר לקונסול על כך אסרו את הכומר וכו' העיקר שאני נשארתי בלא כלום. ראיתי שפה צריך להיות איזה שינוי, שינוי רדיקלי אני לא יכול לזוז ורבקה עמוסה כל מיני עבודות חשבתי הרבה וחרבה גם התייעצתי. תל אביב עוד לא היתה עיר וגם ביפו המצב היה רע מאוד ולחזור אז לבן שמן. היתה העצה היחידה. אמרו יש לך שם חדר וגם קרובי משפחה (הוילקנסקים) והיו הרבה שעשו כן. נו אבל רבקה היתה כבר קשורה בכל מיני הזמנות ועבודות שהחלטתי שאני מוכרח לעשות משהו אמרתי לה ביום

בהיר אחד, את שומעת קני עוד מכונה מכיוון שאני קצת יודע לתפור היא שמחה מאוד שאני אוכל לעזור לה. קנינו מכונה והתחלתי לתפור. סוף סוף אדם שהמכונה עובדת אצלו יכול כבר לעזור. בימים ההם כדאי קצת לתאר, המקום היחידי שהיו נפגשים בירושלים היה "בית העם" - שם היו באים אנשים מכל השדרות. שם אפשר היה להיפגש עם ד"ר וייץ ועם ד"ר סגל עם מנהל הבנק אייזנשטט-ברזלי היו אפל, אזרחי-בריסקר ושם היו מבליים כל ערב או בהרצאה או בהורה. היו רוקדים בלי סוף החום הלהט שחברים הביאו מרוסיה שם בבית העם אפשר היה לראות. הריקודים היו הבילוי היחיד. אבל בזה לא נגמר נכנסה למודת "ההזמנה" מה "ההזמנה" לארוחת ערב ואמא התחילה להזמין פעם כל ערב את 3 ופעם את זה ופעם שתיים שלוש משפחות ויש לציין. שהמשפחות הזמינו גם אותנו ומכיוון שהפרוטה היתה בכיס אז היינו שמחים ועליזים הרגשתי שהסביבה הירושלמית הזו קלטה אותנו יפה מאוד והיה שמח. כל אחד ואחד היה עומד על קנקנה של אמא שהיא מזמינה אורחים לא סתם אליו בכל החום והכל בגלל "הירושה הגדולה" שקיבלנו מההורים ואל תחשבו שהירושה היתה במזומנים או ברכוש בנכסי דלא נידי לא הרכוש היה אלא המסירות, הנאמנות, את הרגש הטוב שהיה אצל הסבתא רייזה הבית הפתוח בהא הידיעה זה היה בוילנה ומשם עברו לירושלים, כל אחד ידע ביחוד מהמשפחה שהיה זקוק לעזרה אז לא היתה שום בעיה אנחנו נבוא לרבקה ^{כאן} להגבר תסדר.

כשהסבתא רייזה היתה זקוקה לכמה לירות, כשהסבא מנדלי היה מתעקש ולא נותן הוא היה אומר שנותנים לה לירה אז בתוך הידיים זה נמס אבל היא היתה זקוקה לאן הולכים? לרבקהלה. את מכירת את אבא הוא לא נותן אבל אני זקוקה ל- 2 לירות רבקהלה מכניסה את חיד לכיס ונותנת (יש להזכיר שסבתא לא נזקקה לכסף בשביל עצמה או בשביל קניית מצרכים אלא בשביל צדקה או הלוואות לנוקקים 90% מהכסף שהייתה מקבלת מסבא היתה מחלקת לאחרים) אני מכיר הרבה עובדות כאלה.

עובדה אחת אספר אחרי מותה של סבתא הלכתי לקנות בשר אמר לי הקצב אני חושב שלרייזה היה "קניפלע" (קשר) (כסף) מנין לך שאלתי אני פעם בקשתי ממנה הלוואה 10 לירות אמרה לי 10 לירות עד לידי כך איני עשירה אבל 3 לירות אני יכולה לתת לך. הוא לא האמין היא בודאי היתה עשירה אבל אני יודע שפרוטה לא היתה לה כשהיא היתה זקוקה להלוואה בשביל משהו היתה נכנסת לשכנות והן היו נותנות לה בכבוד (אף כי ידעו שזו הלוואה בשביל משהו אחר) כי ידעו אם הסבתא רייזהלה לוקחת אז היא תחזיר וככה היתה מנהלת את העניינים שלה. כמוכן של ^{כאן} ^{הסבתא} ^{רייזה} נהגה בוילנה, אני זוכר אותה בוילנה שעבדתי כמה זמן בשביל הסבא וככה המשיכה בירושלים וההמשך היה בבית שלנו.

בימי המלחמה העולמית הראשונה היו בתים שהיו גוועים שם ברעב ממש היא היתה דואגת. היתה נעלמת, לא מבשלת הרבה פעמים, כי היתה עסוקה, היתה יורדת מירושלים להרטוב ברגל. זה לא יאומן היום כשכולם התרגלו לאוטומובילים אנחנו פגשנו אותה הולכת ברגל ב"באב אל וואד" בדרך להרטוב יש ויש עוד הרבה לספר אבל אינני יודעת אם הזמן מתאים גם המשפחה אחרי ההרס והחורבן של כפר גלעדי. אז קיילה והילדים וציפורה והילדים ואסתר כולם באו אלינו וכל אחד ידע שזהו המקום שיוכל לקבל כל מה שירצה.

אפיזודה עד כמה שהבית היה פתוח עד כמה שהיינו ביחוד אמא היתה תמיד ^{תמיד} לקבל בכל לבא היתה משפחה רגוב וראש המשפחה היה אדם ענק גובהו היה מגיע כמעט ל-2 מטר, הוא היה בא אלינו לעיתים קרובות לישון אבל מובן שהמיטות היו דחוסות אז אמא היתה אומרת נפתח את השולחן. השולחן היה ארוך ואפשר היה עוד להאריך אותו והאיש הזה היה ישן לילות אצלנו על השולחן. אבל מובן מאליי שהוא לא היה מסתפק רק בלינה והיה לו גם תיאבון הוא היה אומר אני בדרך כלל לא אוהב את הירקות האלה את מה שרבקה עושה יוצא מן הכלל והיינו מקבלים את זה באהבה. עוד לא קרה שמישהו היה בא אלינו ואמרנו לו אין לנו מקום ויש לציין באמת שהירושה מההורים של רבקה וגם ההורים שלי מה זאת אומרת שבא קרוב או מישהו אז הוא צריך לחפש מקום אין דבר כזה, הכל פתוח. ואפשר לחגיד עד שעזבנו את ירושלים.

שיר שאמא נהגה לדקלם לאחרונה בכל הזדמנות אאיד איד גיבורן (יהודי נולד)

אגגברה סחרה מיט צורס יסורים מצוות און תורה אשמחה אברית'ל אבר מצוה אדרושה-
אר נומט ווך אביסלה צו לעבען נישקושע.

וואס דארץ דען א-איידל וואס פעלט אום אוף נואס הוט אר אמונה חיונע און גאט איז
אפאטעה. א איד איז גיבורן וואס דארף א איד האבן פרגט ניט גיין קאשעס א בעפל צו
שווינצל אין א פלעייצע איף משא (משאות) א איד איז גישטורבן א נמער א בכיה וו פארט
איר רב קרוב א וויטע נסיעה א וועלטל פון אמת לויתן גן עדן איך האב דארטן קרובים א
טאטען א זיידן.

א היפטע נסיעה ניש קושע צו פארן אז שלעפן שמשום דעם הילצערן ארון.
אס ווינען אס קלוגו יתומים קדישעס אס טרייסציין דער קב מיטתחית המתים.

החברים נאמרים בן היום חגיגות
ליום השנה של המועצה

75.

בשם הנהלת המועצה
המחוזית קולומביה

76.

האחיות אביה בן

77.

78.

הנהלת המועצה
המחוזית קולומביה
פניה וזוהי
מועצה אזורית

הנהלת המועצה
המחוזית קולומביה
(באסטר)

79.

80.

לידתה של הדסה

הדסה נולדה בנר שביעי של חנוכה שנת תרע"ד תקופה קשה מאד בישוב.

עקיבא נאלץ לקבל על עצמו את האזרחות העותומאנית על מנת שהשלטונות התורכיים לא יגרשו אותו ואת משפחתו מהארץ.

קבלת האזרחות גררה דרישה לגיוס לצבא התורכי משימה קשה שהביאה את עקיבא כאחרים להימלט ולהתחבא במושבות.

שנות חייהם הראשונות של הדסה ויהודה שנולד כשנה וחצי אחריה לא היו קלות.

עד סיומה של המלחמה עברה המשפחה סבל לא קטן. נראה לי כי העובדה שהוריה של רבקה התגוררו בסמוך וסייעו בגידול הילדים עזרה מאד.

בגיל שש החלה הדסה ללמוד בבית הספר לבנות "למל" והייתה לתלמידה טובה ושקדנית בעלת דמיון מפותח והעיקר ילדה טובה שעושה הכל על מנת לשמח ולרצות את הוריה, משפחתה ומוריה.

כשהייתה בת למעלה מתשע נולד אחיה הצעיר שמואליק אשר נקרא על שם אביו של עקיבא-שמואל רבינוביץ אשר נפטר מרעב בעת מלחמת העולם הראשונה.

הדסה הייתה שותפה מלאה מאז לידתו של שמואליק - לגידולו והתייחסה אליו לא רק כאל אח צעיר אלא כמעט כאל בן.

לעיתים המשימה שהוטלה עליה הייתה מעיקה כך ספרה הדסה לא אחת כי נאלצה לפרוש מ"הצופים" לאחר שהובהר לה כי לא תוכל להגיע יותר לפעולות עם אחיה הקטן.

21-Ver (21/1000) 2011

1000-1228

201020

50420

2/11/05

2nd

1660 14

1711

201

67061

ACCN

NO/ON

2000

of Doris
McDon

QNDG

[illegible]

Carl Night Cousins

And

1501/ 22 1164

החודש

עקב

احادوت عزتسي علاوي

הודעת ועד ההתעתמנות. על בקשת הועד

נתקבלה תשובה מהו"ר כבוד ג'מאל פשה מדמשק

שמאריכים את זמן ההתעתמנות וכן גם זמן

הנסיעה מהארץ - לשמונה ימים. ובכך מתבקש

הקהל לבלי להבהל. כל המתעתמנים צריכים

לפנות למשרד החכם באשי להתחבר על הבקשה.

כל אחד יסבך ע"י המשרד את הסבלה בעבור

שני ימים אחרי התימתו.

כזה מתקנים את המעות שנפלה בהודעה

שלנו: כל המתעתמנים פטורים בהחלט שנה אחת

מעבודת הצבא אבל לא מהבסים.

העורך האתראי (הסל) נאב איזו

ה'תש"ד

ח

החודש

החודש

החודש

החודש

החודש

החודש

החודש

החודש

החודש

החודש

החודש

החודש

החודש

הס' 10 ע'כסו רבקה
 " 11 ע'כסו אסל - חב"ו

רשומה והמשלוח
 חלק א' חב"ו
 ו' 180

295	קנין בן עמרם	99
235	קנין בן עמרם	109
297	קנין בן עמרם	130
306	קנין בן עמרם	19
306	קנין בן עמרם	180
300	קנין בן עמרם	7 <u>222</u>
297	קנין בן עמרם	8
301	קנין בן עמרם	20
394	קנין בן עמרם	1 <u>חב"ו</u>
275	קנין בן עמרם	12 <u>חב"ו</u>
302	קנין בן עמרם	15 <u>חב"ו</u>
305	קנין בן עמרם	23 <u>חב"ו</u>
313	קנין בן עמרם	28
275	קנין בן עמרם	36
300	קנין בן עמרם	31
277	קנין בן עמרם	33
274	קנין בן עמרם	34

הרבה (הת' 5 חרשגם)

428

הרבה (הת' 5 חרשגם)

הרבה (הת' 5 חרשגם)
1913

429

430

הרבה
1914

61

431

הרבה (הת' 5 חרשגם)
1926

62

להדסה הייתה זו מכה קשה מאחר ופעילות בצופים אופשרה רק לתלמידות טובות שנבחרו בצורה קפדנית והדסה אהבה מאד להצטיין.

השנים שאחרי המלחמה הביאו שיפור במצב המשפחה ואפילו היו מספר שנים של שפע כלכלי יחסי, ההורים רכשו לעצמם ידידים רבים הילדים המוכשרים והיפים הביאו הרבה נחת להורים,

בית המשפחה הווה מוקד עלייה לרגל לבני המשפחה המורחבת שהיו מתאכסנים בו לחופשות ובעת צרה. בתקופות המאורעות כאשר נאלצו הנשים והילדים לפנות את כפר גלעדי התגוררו כולם יחד עם סבתא רייזה וסבא מנדלי בדירה הנושקת לכנסיית נוטר דם (היום המטבח של בית החולים הצרפתי).

מחלת הקדחת לא פסחה על הילדים הדסה סבלה ממנה מאד וספרה על אשפוזיה ועל שנה שלמה (כתה א') שבה כלל לא בקרה בבית הספר.

יחד עם זאת הייתה מציינת בגאווה כי היא ואחיה מעולם לא סבלו ממחלות עיניים שהיו נפוצות מאד.

היא טענה כי טיפולם הטוב והחכם של ההורים הוא שהציל אותם מסיוט זה.

לימודים בבתי ספר

הדסה למדה —כאמור— בביה"ס היסודי בביס "למל"
יהודה למד בביה"ס לבנים" ברחוב הרב קוק ואחר כך
ב"תחכמוני" אז עבר ללמוד ב"מקווה ישראל" במקום בן דודו
גיורא שנמלט משם.

שמואליק עבר ללמוד בביה"ס מ'מקס פיין' לאחר סיום לימודיו
בבית הספר "תחכמוני" ולאחר שההורים הבינו שאין
בירושלים מסגרת שתתאים לו.

בבית היו התלבטויות האם הדסה תמשיך לימודיה בתיכון או
שתתחיל לסייע להוריה.
המצב הכלכלי החמיר, הפרנסה הייתה דחוקה, רבקה ועקיבא
תמכו כלכלית גם בבני משפחה בארץ ובחו"ל.
לעקיבא נשארו בחו"ל אם, אח חולה מאד ואחות שטיפלה בו
והיו זקוקים לעזרה, הסבא והסבתא שבארץ הלכו והזדקנו
בני משפחה נוספים היו זקוקים לעזרה ורבקה ועקיבא עבדו
ועבדו.

לאחר התלבטויות הוחלט לרשום את הדסה ל"בית הספר
הריאלי למסחר" שהיה קיים כבר מזה מספר שנים בירושלים
ורכש לו שם של מוסד לימודים רציני.
יתרונו הגדול של בית ספר זה היה בכך כי בתום שלוש שנים
ניתן היה לגשת בו לבחינות הבגרות בעוד שב"גמנסיה
העברית" היה צורך בארבע שנים לכך.
עקיבא ורבקה קיוו כי החיסכון בזמן יאפשר להדסה לסייע
להם מוקדם יותר. "הגימנסיה הריאלית" שכנה בקרבת רחוב
הלל של ימינו, הדסה הצטיינה בלימודיה ובמיוחד

במתימטיקה והצליחה אפילו יותר מהמורה שלי (בתיה)
למתימטיקה ששמו היה אחיעזר שיריזלי.
אותו מורה – ככל הנראה באופן לא מודע החליט להחזיר את
כבודו שלו מתקופת בית הספר באמצעות כך שהתלבש עלי
וניסה להוכיח לעצמו ולי עד כמה אני חסרת יכולת בתחום זה
הוא הצליח לשכנע אותי עד שלגודל אכזבתו ולמרות שהעניק
לי ציון מגן מן הגרועים ביותר הפתעתי אותו ואת יתר המורים –
כנראה בכל אופן הצלחתי לרשת משהו מאמא..

הדסה מאד אהבה ללמוד. היא לא הפסיקה ללמוד ולהתעניין
כל ימיה ניסתה לסייע ועזרה מאד להורים והפכה יותר ויותר
להיות אשת הסוד של עקיבא אשר הקשר ביניהם היה עמוק
ביותר.
הקשר עם ההורים פיתח אצל הדסה גם סוג של פינוק מסויים
שהיה קיים בה.
הדסה הייתה תמיד ילדה גם כשהייתה אמא, סבתא וסבתא
רבא – הייתה תמיד ילדה של אמא ואבא ונכדה של סבתא
רייזה וסבא מנדלי והם כולם עטפו אותה תמיד באהבה ודאגה
גם כאשר לא היו יותר בין החיים.

66

10-11

and the other side of the
 the other side of the
 the other side of the

the other side of the
 the other side of the
 the other side of the

the other side of the

the other side of the

the other side of the

יום א' יג' תמוז תשס"ב 3.6.2002

לכב': ההנהלה ומורי בי"ס החקלאי "מקווה ישראל".

הנדון: מכתבכם הנכבד להענקת תעודת הגמר של "מקווה ישראל".

א"נ את "מקווה ישראל" סיימתי בשנת 1934 מחזור י"ד תרצ"ד ומשום מה לא קבלתי את התעודה ולהחלשתכם התייצבתי היום לקבלה בתודה מראש.

האירועים שהתרחשו בחיי מאז הימים ההם מכבידים על הזכרון (בעוד 3 שנים אהיה בן 90), אך ביום זה אני רוצה להודות למוסד "מקווה ישראל" ולזכור את המנהל קראחה ז"ל שהכיר את כל תלמידיו ולזכור את צוות המורים והמחנך והסופר ש.הלל אשר העניקו לנו רגשות אהבה לארץ, לחקלאות, לחברה ולבטחון.

ב"מקווה ישראל" למדו 10 מבני משפחתי החל מהמתחזר הראשון אחרי מלח"ע הראשונה ב-1920 ועד מלחמת העצמאות ב-1948 וביניהם היתה גם אשתי בינה טחור ז"ל.

אודה ולא אבוש שבימים ההם מאחר והיינו עסוקים בבניין הארץ ובטחונה והיינו נתונים ללמוד, לעבוד ולהשתמש בנשק להגנה עצמית ובתרגולים לפיתוח הנשק הסודי של דוד לייבוביץ' (מפתח הדוידקא) מורינו למכונות חקלאיות, קיבלנו לפעמים חופשה מעבודה ביום והיינו עובדים בלילה.

התעודה לא שיחקה לנו, לכן גם לא הקפדתי לקבלה עד כה.

הייתי יכול לספר לכם עד אור הבוקר על משימות ותחכומים אך את זה נעשה אם תרצו בהזדמנות אחרת.

ושוב תודה רבה בידידות והערצה
 'יוד'קה רבינוביץ' כפר גלעדי

הרשע
המשנה
החכם
הנביא
המלך
השר

הרשע
המשנה
החכם
הנביא
המלך
השר

הרשע
המשנה
החכם
הנביא
המלך
השר

התלמיד קיבל תעודה באיחור של 68 שנה

יודקה רבינוביץ' בן 87 מכפר-גלעדי קיבל אמש סוף-סוף את תעודת הגמר מבית-הספר החקלאי מקוה-ישראל

יודקה
הרבינוביץ'
בנוטר במידה
במאורעות
39'36

מאת נורית פלד, כתבת, ידיעות אחרונות
בין 120 השכנים הנהגים שהשתתפו אמש
בקיבלת התעודות הגמר בבית-הספר החקלאי
מקוה-ישראל, ניצב גם יודקה רבינוביץ' בן 87-
מכפר-גלעדי. ב"אחור" של 68 שנה הוא קיבל
בוקר-היום את תעודת הגמר שלו מבית-הספר.
יודקה סיים את לימודיו במקוה-ישראל בשנת 34'
אך עד כה לא קיבל לידיו את התעודה המצידה על כך.
בזמנו לא היו לרשותו 60 מ"ש שנדרשו לשלם עבור התעודה,
ואחר-כך הוא לא התמנה לספל בעניית. כעת הוא קיבל
את התעודה בחינם.
"יום עבודה בפרט של בית-הספר היה שווה 10 גרוש,
וחיה לי חבל על 6 ימי עבודה שיכולתי לתרום למתן-הת
במקום לתעודה. לכן לא קיבלתי את התעודה. עכשיו
סוף-סוף אני סוגר מעגל, הסכמי בזהירות".
בשלב ראשון אהלה את התעודה על הקיד, הוא אה
מר בתשובתו לשאלה מה לעשה בתעודה. אחרי-כך נראה
אם אפשר ללימודים נבחרים, הוא מוסיף בקריצה.
לאחר לימודיו במקוה-ישראל תפס יודקה לע
שת תרבות בתיים הוא היה נוטר, התגייס לפלמ"ח ושירת
כקצין חבלה, הקים קיבוצים ומשקים, שוקש
שליד עלייה בעיראק, עמל בשב"כ ועד לא מבנה שירת
בהתגייסות בצח"ל כמפקד סדנה לתיקון טנקים.
כיום לקח הספיק גם להתחתן, יש לו בת יפה

צילום: יודיקה פלד

יודקה רבינוביץ' עם תעודת הגמר ותכנית

הענין

הענין

חברנו 1930

חברנו 1930

הענין

2

הענין

X

יום הדין

ליל סתו. הבקר עוד טרם האיר. מתאוס נשמע קול מאחורי הדלת: קומ! קומ! לעבודה! אחרי שלש דמיונות נסתחה הדלת, ואיש בעל קומה לבוש בגדים חמים נגש אלי ואלי חברי שישן ממולי וקרא: הגיעה השעה, קומ לעבודה! נענים סגורות למחצה התחלתי להתהפך במטה מצד אל צד ושאלתי את האיש: איזו שעה עכשיו? הוא גער בי ואמר: אל תרבה בדבורים, קום, קומה! כל התלמידים רותמים את הפרדות.

קמתי ואעיר גם את חברי ונצא החוצה והנה אור על פני כל המבינה. אנחנו ידענו מהוצר העלייתה אל החצר התחתונה. הקור חזק ואנו רועדים, אך סוף סוף הגענו למקום השענה. כל חברי היו מוכנים לצאת לתישיה, העגלות המעונות אבל החלו לזה מסקום למקום, רחמנו את בהמותינו ויצאנו לראות את שאר האנשים, שכבר יצאו לעבודה, ראנו שאין כבר שום איש בחצר. עלינו על פרדותנו והתחלנו לרוץ ולדור. הבהמות שאספו כה במשך כל הזמן שהיו באורח, רצו ודדדו במהירות יתרה. אחרי רגעי מספר הגענו למקום עבודהנו. שם ידענו מעל הבהמות, וכל אחד רתם את בהמתו למחרשה והתחלנו לתייש.

הרשנו את התלם הראשון. עמדנו על ידי התישיה המסדילה בין חלקת הקרקע ובין אדמת הערבים שבמבינה. ככל רגע ורגע את הבהמות, דיר, דיר, אחרי שחזרנו תלמים אחדים התחילה השמש זורחת וצקת את אורה הך והחמים. כל אחד העמיד את בהמתו והאספנו על ידי העגלה המעונה אבל כל אחד לקח לו את חלקו וישב לאכל את ארוחת הבקר. אחרי האכל ישבנו כל אחד לנות כשנחנו מעט, נשמע קול אחד העובדים: המשיכו לידם את העבודה. כלנו קמנו להמשיך את עבודתנו והנה נשמעה שריקת הרכבת העוברת וסריוס בצתרים דרך מקום עבודתנו. היא, הרכבת, משמשת לנו שערן. כשאנו שומעים את השריקה חנו יודעים כי עת הצירים הגיעה.

אני וחברי עובנו את בהמותינו ומסרנו אותן לבהמות שבונו למלא את סקסונו, ואנחנו הלכנו בגלל הביתה. כשהגענו הביתה ספרנו לכל הילדים על יום הדין שלנו בשדה.

אברהם קנטורוביץ (כתה ו)

חברי מולדת

בימים האחרונים בקר אותנו קרוב, חלוצי. הוא חזקן למעודת הערב. ככלות הארחת ישבנו בני המשפחה, להקשיב לספורי של האורה מכל הקורות אותנו הרכה

הענין

פנקים מצאו אותו והרבה הרפתקאות עברו עליו מיום עלותו לארץ. לאור המטרה הכהה נראו פניו התורים והולים. השקון השמיט את קול תקווקו כאלו יסמן כמה מכהר חזקן לעבור.

הספור נמשך כשירה עצובה ונחרת עמוק עמוק כלכותו הפועמים בחוץ. לארץ. כך ספר - בעירייתו הקטנה הייתה אחר מאלה שחבת הארץ הגיעה אליהם. חורי שהיו מחרדו הישן הצמקו בלבם על שנתפסו לעיון הציונות. באחד מימי הקיץ היפים עובדתי את ארץ - תנכר ונסעתי למולדת האבות, לארץ האבות. הקסמתי סיפיה של המולדת. הגלים שלוו את סירתי הקרבה אל החוף שרו את שיריה המולדת החדשה. מיד הסתדרתי בקבוצת סיכסי בצות בעמק. הימים עברו על קבוצתנו מתוך שירת ואהבה שאחדות את נפשותינו. אך כנראה אדם לעסל ולר. לא עברו ימים מועטים והנה תלאת, כשעמדת יחף בתוך הבצה הרגשתי עקיצה בגרלי וימינית ואחריה צמרמורת נוראה בכל גופי. סעצמתי הכאב צעקתי בכל כחי עד שכל התכורים וההכרות התאספו סביבי. הוכחתי לכית החולים שבו שכבתי שבועות אחדים עד שגרפאמתי. על פי עצת הרופא הייתי צריך להחליף את עבודתי. עוד בהיותי בחוץ לארץ שמעתי על דבר מליקט. בית החרושה בתל אביב. נסעתי לשם ונתקבלתי. שוב חייתי מאושר כחיי. מרי ערב חייתי מפיל על שפת הים ומקשיב להמית הגלים, המביאים לי ריחות שלום מעירתי, מחורי ומאחוזי אפתריה החכיבה.

כאחד הימים הרגשתי מנע ידי קל וראיתי לפני כחור צעיר בן עירתי. הוא ספר לי על עירתי וגלל לי את האסון שקרה את משפחתנו. אמא מתה. הדיעה המבטתי ונפלתי שוב למשכב. כאשר הבראתי נסעתי ירושלים, בכדי להסתדר בקבוצה המתנהלת על הארסה. באותו שבוע פרצו מאורעות הדמים. נכנסתי כשורות המגנים ונפצתי בהגני על אחי. שוב הוכילו אותי לאותו חדר ארוך שממנת רכות בו, הלא זה הבית הידוע בשם בית החולים הדסה. רק לפני ימים אחדים עזבתי ועתה אני מתכוון לנסוע להתראות עם משפחתי בחוץ לארץ. כי מתכבדים האתרונים מלאים געועים אלי. כאשר אשוב אקוה למלא את שארפתי להתנהל בארץ. אפשר יעלה בידי להביא לארץ גם את אחי ואחותי התביבים עלי. המטרה כבתה. היתה שהציץ מבין חרבי התריסים שפך את אורו על פניו שנקשו עתה חורים יותר. ובגסרו לספר נשארנו כולנו שקועים במחשבות. אני הרהרתי בלבי מה רב הסבל של החלוצי חזק ואומר בנפשי ארץ ישראל נקצת ביסורים.

בימי הקריסה
לפי הבית של
פולצק
הצעה ברעיון

עיתונות יהודית היסטורית

עיתון: דאר היום - Doar Hayom תאריך: 18 אב/ 1921 עמוד: 1

התבונן!

התזמרת הצמחית תגן את מושב מניחותה בן העיר
ירושלים בכל יום שבת ויום ראשון משעה 5 עד 8 אה"צ.
התזמרת תגן גם מנגנה עברית.

במוצאי שבת

תפתח בן העיר מסעדה ממדרגה ראשונה ובערבים תהיה
לצוות ראויים תחת כפת השמים: הכרטיסים ידון מענינים ויפיו
התכנית התחלה פעמים לשבוע.

הצבה ראשונה

(א) דרישה ויום מספר 466

(ב) שריון שליון בבנין ובדרישה יענין חלקים

(ג) היתוב בעל המספר אפיונה א. ב.

הצבה שנייה

(א) דרישה ויום מספר 467

(ב) בקור לילי נכנסו (דרישה נשנית)

(ג) קרובים על שליון

(ד) חסואו שריון יענין דרישה דאס נכנסו קרובים

(ה) היתוב בעל המספר אפיונה א. ב.

11/79

מ/א הרמז /החלוקה

כמות וסל

שימו לב למחיר נולד

שמאומים, כל ווא

שם ונאשון הצמחה

והצמח מול הרמז ממש

SECRET

308 17701 1903

התלמיד מוסיף ללמוד את (לשם) והבר חודשי מאשרים בזה, כי

ציוני העמל' תתנם בתעודה מיוחדת.

ירושלים, יום 16 לחודש אדר תרפ"א

תכנהל : אלכ

[Handwritten notes and signatures]

התאחדות העובדים

Ad/8A
Wp
fNA 012

5000/1000 = 5

72

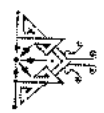
1961
 1000
 1000
 1000
 1000

תעודה

1000
 1000
 1000

הלמידה והכתה

של בית הספר התיכוני למסחר בירושלים
 לשנת הלימודים תשכ"ב

הערך	הציון	המקצע
	100	הגיון
	100	דקדוק
	100	ספרות
	100	סגנון
	100	אנגלית
	100	ערבית
	100	צרפתית
	100	הנהלת פנקסים
	100	השכון מסחרי
	100	החק המסחרי
	100	תורת כלכלה מדינית
	100	המסחר
	100	אלגברה
	100	הנדסה
	100	כמית
	100	פזיקה
	100	סבע
	100	כתיבה מסחרית
	100	כתיבה במכונה
	100	סכנו
	100	מסחר
	100	המסחר

עולה לכהן
 חתום
 ירושלים

מפי הדסה על חיי היום יום בתקופת ילדותה ונערותה
משולבים בפרטים שונים מאותן התקופות

מקומות בהם התגוררה משפחת רבינוביץ

כנהוג בימים ההם היו עוברים דירות לעיתים תכופות, רב הדירות בהן התגוררה המשפחה היו דירות רעועות אשר תנאי המגורים בהן היו גרועים. בתקופת החורף הגשם היה דולף ובכל מקום הציבו גיגיות כדי לאסוף את המים. לילדים היו מניחים במיטות בקבוקי זכוכית עם מים חמים אטומים בפקק.

בשנת 1911 - מיד לאחר נישואיהם התגוררו עקיבא ורבקה רבינוביץ בחנות שהייתה צמודה לגן דניאל אוסטר של היום (המבנה נהרס ובמקומו נבנה בנין חדש המשמש גם הוא את העירייה היום) - (הדסה שרטטה אותו).

מול החנות היה משכנו של "ועד הצירים" וליד הכניסה ישבו כעשרה מצחצחי נעלים שהשפיעו מאד על שמואליק אשר החליט בגיל מאד צעיר כי זה יהיה מקצועו ואף החל לנסות ולעבוד בו.

חנות זו המשיכה לשמש את המשפחה עד לשנת 1928 ואז עברו לחנות הגדולה בבנין הארמני ממול לכניסה לגן- העיר (רח' יפו מס' 19)

שם התגוררו ועבדו עד לשנת 1936.

שתי חנויות אילו היו סמוכות מאד האחת לשנייה - כמעט מקבילות.

בשנת 1936 עברו לחנות בבנין סנסור (רחוב בן יהודה 2) קרוב לכיכר ציון ושם עבדו עד לשנת 1946.

במקביל שכרו בשנת 1932 חנות ברחוב נחלת בנימין בתל אביב אותה ניהלה במשך חצי שנה –הדסה. הרעיון היה לעבור ולגור בראשון לציון ולעסוק בחקלאות כאשר בשלבים הראשונים תעזור הדסה בפרנסה. אלא שבעקבות תאונה בה נפצעה הדסה כאשר נפל עליה דוד כבד התבטלה התוכנית. כלומר –בירושלים ניהלה המשפחה עסקיה בשלוש חנויות בפרקי זמן שונים. הראשונה עד 1928 בצמוד לגן אוסטר (הבנין נהרס) השניה בבנין הארמני שממול עד לשנת 1936. השלישית עד 1946 ברחוב בן יהודה 2 בנין "סנסור".

בין השנים 1912-1916 - ולאחר שהתחילה החנות שליד גן העיר לשמש לעסקים בלבד - התגוררה המשפחה בבנין הקונסוליה הצרפתית שבכניסה לכיכר ספרא. הבניין נהרס. אז היה במקום מכון לטיפולים טבעיים. (נטור היל אנשטלט) בבנין זה נולדו הדסה ויהודה. המשפחה גרה בחדר אחד. היה שם מסדרון ממנו יצאו חדרים ובכל חדר גרה משפחה אחרת.

בבנין היו שתי קומות. הדסה גרה בבית זה עד גיל ארבע. על פי הסיפורים - למיילדת של הדסה ושל יהודקה קראו יצחקי מילדת זו הייתה מזכרת מאד בירושלים והתגוררה על פי המידע שנאסף בבית פיינגולד - ברח' יפו, מול הכניסה למגרש הרוסים.

עיתון: ??? - Doar Hayom תאריך: 28 אוני 1921 עמוד: 1
 "הנח" 1921.8.28
 יום ה'בית של
 הדסק יהודיק
 וסמולין

עיתונות יהודית היסטורית

עיתון: ??? - Doar Hayom תאריך: 28 אוני 1921 עמוד: 1

גן-העיר ירושלים

השבת לא ידוע הראשון לא פתח את שעריו למען הקוראן המוסרית המכאניק של העיר ירושלים. ובעת היום קולנוע ה. ב. דרשני D. S. O. הקבוצה לנהלה עלה המבט ה. א. קול, ע"ד שנים עשרה, כיום גם נמצא בירושלים.

בראינע שבגן יצינו

הן האם מראשית השוק המזון, אלקות ה. ה. של העיר ירושלים. המוסרית המכאניק של העיר ירושלים. ובעת היום קולנוע ה. ב. דרשני D. S. O. הקבוצה לנהלה עלה המבט ה. א. קול, ע"ד שנים עשרה, כיום גם נמצא בירושלים.

הן האם מראשית השוק המזון, אלקות ה. ה. של העיר ירושלים. המוסרית המכאניק של העיר ירושלים. ובעת היום קולנוע ה. ב. דרשני D. S. O. הקבוצה לנהלה עלה המבט ה. א. קול, ע"ד שנים עשרה, כיום גם נמצא בירושלים.

התכנית החדשה

התכנית החדשה, הן האם מראשית השוק המזון, אלקות ה. ה. של העיר ירושלים. המוסרית המכאניק של העיר ירושלים. ובעת היום קולנוע ה. ב. דרשני D. S. O. הקבוצה לנהלה עלה המבט ה. א. קול, ע"ד שנים עשרה, כיום גם נמצא בירושלים.

התכנית החדשה, הן האם מראשית השוק המזון, אלקות ה. ה. של העיר ירושלים. המוסרית המכאניק של העיר ירושלים. ובעת היום קולנוע ה. ב. דרשני D. S. O. הקבוצה לנהלה עלה המבט ה. א. קול, ע"ד שנים עשרה, כיום גם נמצא בירושלים.

התכנית החדשה, הן האם מראשית השוק המזון, אלקות ה. ה. של העיר ירושלים. המוסרית המכאניק של העיר ירושלים. ובעת היום קולנוע ה. ב. דרשני D. S. O. הקבוצה לנהלה עלה המבט ה. א. קול, ע"ד שנים עשרה, כיום גם נמצא בירושלים.

התכנית החדשה, הן האם מראשית השוק המזון, אלקות ה. ה. של העיר ירושלים. המוסרית המכאניק של העיר ירושלים. ובעת היום קולנוע ה. ב. דרשני D. S. O. הקבוצה לנהלה עלה המבט ה. א. קול, ע"ד שנים עשרה, כיום גם נמצא בירושלים.

התכנית החדשה, הן האם מראשית השוק המזון, אלקות ה. ה. של העיר ירושלים. המוסרית המכאניק של העיר ירושלים. ובעת היום קולנוע ה. ב. דרשני D. S. O. הקבוצה לנהלה עלה המבט ה. א. קול, ע"ד שנים עשרה, כיום גם נמצא בירושלים.

התכנית החדשה, הן האם מראשית השוק המזון, אלקות ה. ה. של העיר ירושלים. המוסרית המכאניק של העיר ירושלים. ובעת היום קולנוע ה. ב. דרשני D. S. O. הקבוצה לנהלה עלה המבט ה. א. קול, ע"ד שנים עשרה, כיום גם נמצא בירושלים.

כ"א - 1187

החם החם

החם החם

החם החם

החם החם

החם החם

החם החם

החם החם

החם החם

החם החם

החם החם

החם החם

החם החם

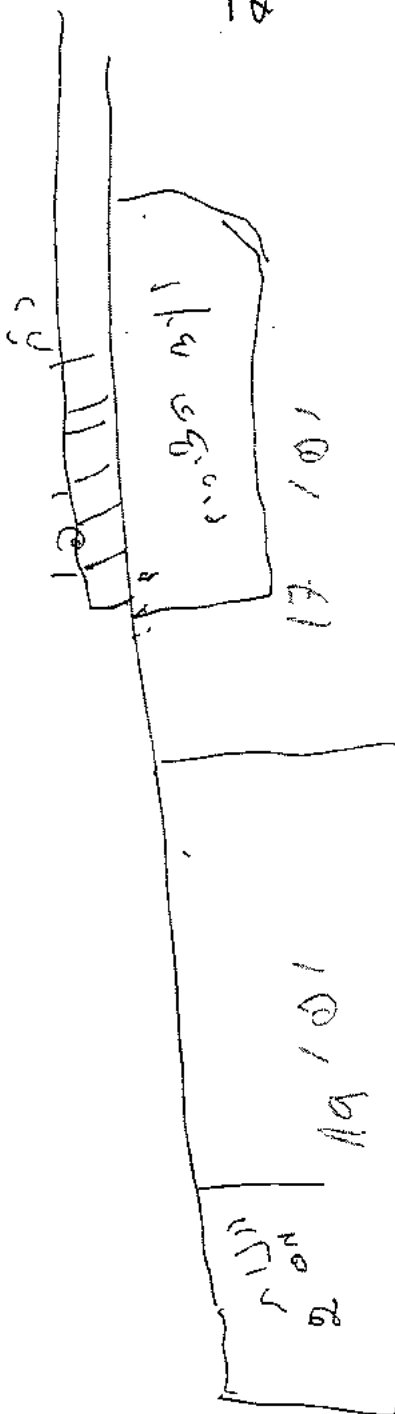
החם החם

החם החם

11/10/01
 11-10-01
 11-10-01

11/10/01
 11-10-01
 11-10-01

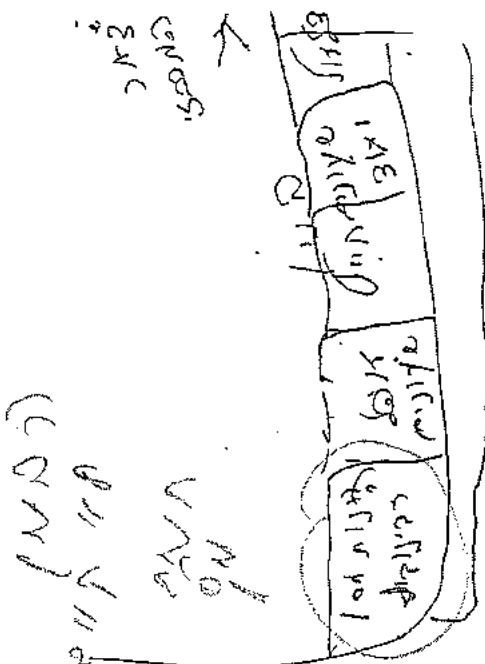
42

77

78

11/10/01

11/10/01
 11-10-01
 11-10-01

כאן בבית הכריזה הדסה הקטנה כי המלחמה (מלחמת העולם הראשונה) נגמרה. ובאידיש "גענדיק די מלחמה" כששאלו אותה איך הוא יודעת, הראתה חפיסת שוקולד שנתנו לה השכנים.
היא הבינה שמלחמה זה דבר רע ואם כבר נותנים שוקולד סימן שהמלחמה נגמרה.
החוכמה הזאת הייתה מסופרת משך שנים ועשתה רושם רב במיוחד מאחר ואותו יום היה יום שבת והיו אורחים בבית שהתפעלו מאד.

סבא עקיבא האב הצעיר והגאה היה לוקח את הדסה התינוקת בעגלה לטיול בגן העיר הצמוד.
באחד הטיולים עף הכובע החדש שלה ואבד.
עקיבא כל כך הצטער עד שהצער הזה ממשיך לרדוף אותי עד היום.
בכל פעם שאני עוברת בגן דניאל אוסטר אני בודקת היטב אולי אמצא את הכובע.
כאשר החלו לחפור את הכביש במסגרת עבודות הרכבת הקלה לא יכולה הייתי להימנע מלהציץ אל בין החפירות אולי שם מסתתר לו הכובע האבוד.

בשנים 1916-1917 - התגוררו ברחוב שמעון בן-שטח במקום שהייתה בו במשך שנים רבות מסעדת "הסה" ואחר כך מסעדת "יוסי פקין".
גם היום יש במקום מסעדה בעל הבית היה ארמני בשם ארם,

בין השנים 1918-1921 - התגוררו בבנין הצמוד לנוטר-דם השייך היום לבית החולים הצרפתי.

ה'שנ"ח מנחם
 מ"ח
 ח'ס

השנה השלישית. אחי בבר שובבים על מנתם ייטב
 ואני מחכה ואלו חזרי. יום שנה גם עשיתי
 נסגרות. בנראה פלג ואפיק. בבר לבקש
 חזות בבי'ל'ל.

ב' בסיון. (י)

אני עומדת עתה לפני אנשי וחכמים מאני כי אלך
 אל. ברא אינה מרשה לילכת. כל תחנותי יצא
 תודותי.

השנה עומדת את פלג בבר אחת. את השנה. ואני
 אולצתי לשאר הדות. לבי בקר ע' מאה. אלך וק
 לעשות.

ב' בסיון. (יא)

היום ברא חיים הראון לחברה. בלען פארני אולי מאח
 חלני. ליקנתי להשתתף. יחד בחג הזה. החבר
 היה חלל אוראמורה. ברות השבת בלן וגם
 הבר הראון של חברה. שני התישבת לשלחן ע'ל
 סיון. כלם גם הם יקני זה שלחן. בני הדות
 דתחלו. עומדת לשתות ע'ל בשר חברה. שני יושבת

ה'שנ"ח מנחם
 ח'ס
 ח'ס

נחמן קראו בו ח'ס
 ח'ס

79

נחמן קראו בו ח'ס

י"ד טבת (י"ד)

היום חקש מען העביר בו אבינו שנה למנוח
בביתו הבית אשר היה לו ויהי היום
ב' היום בעצמו היה ביום שם למנוח וזה לעשות
אין מרובים כסף מאות רגל בלי מחשבה קללת
ותפסו

ט טבת (י"ה)

המורה אמר לנו היום כי מדבר שמו יתחילו
ללמד את כתבו לקבל לבי התחילו שמו וזהו
המורה

ז טבת (י"ו)

היום חזר לנו ארון בבוסים של דבר קטנים של
הפסחים וזה לקח מלך וזהו יית תפוח אפי'
לכל המעלה

ח טבת (י"ז)

היום צדקנו חזר על דבר הדבר שהיה שמו המורה
המורה שמוס בזהו כי לאם בליו את הדבר וזהו
צדקת המורה לא בזהו לזאת הדבר לא זה פסח
לא פסח

ה' טבת (י"ד)

הוצא קמח פתחון קטנה בבית. אביו ואמו. מתאוננים.
בין מדינתם עתה אפילו בשביל איכיל.
אג' מצטרפת מאד על חזקה הדד. אבל מה ביכולת לעשות.

ה' טבת (ט"ו)

השעורים מרבים ולי אין מה לעשות. זה
אולי פאט אולי.

י"ג טבת (ט"ז)

אחר ה' י"ג ב' בואה להם ידעם ופרנסא, שאינה
מבחי לבסוד לועה להחזקת, לבי פתחא צעח
ותחיל עז אשר למו יכולת. לחוצ'א חב'ה מפ'.

י"ז טבת (י"ט)

היום נסע סוליה אל ר' לבן היא לא בואה
לבי' הססה ^{אל} מט ארת לי את מצב חב'ה
ביתם עתה ידעו.

10/01/2001 11:11 AM 10/01/2001

အောင်စွာ

מבין שיהיה עליהם חסות וחסות וחסות
למטה את השמות והקנים של כל אחד מהם
והקנים או להכתיב כל מה שיהיה עליהם

1500

היום שבת בקטף חמץ שאכלים ב'נה ורין ד'. ועוד טעם
אם תוכל לומר אינו ולעשות את השלמים. בבית לאשלים
ב'נ' כח עשר של חמש גזול. וכמעט כל יומי היום חסתי כיצד
לכבודי והתורה והשלום.

॥ १० ॥

חסד שאלה מאד שם תוכל לבוא אלינו בארצות שבת ולחשוב
 וראות את הסדר שהיה אז אני חזקתי בך שכל לב
 עולה תוכלו להשיג אתי שבת בשר להפליא בארצות
 שבת אני אולם לך וכלם תבוא אתי שבת לך שם
 בארצות שבת אולם אני אכתוב אתי שבת ואתי שבת
 לך להחיות לך שבת

1502 10
1231

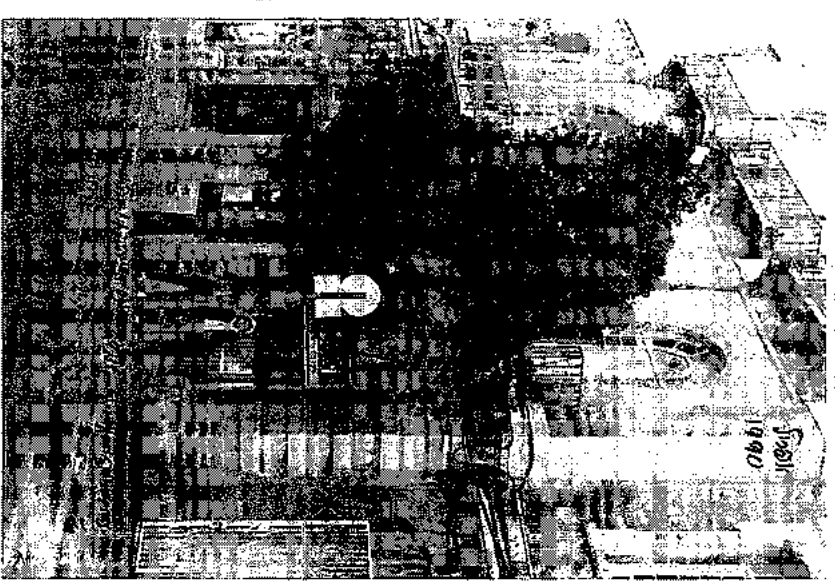
11238

יושבתי אני עתה וימנה את חשבונותי. ואלה הם
 המעשים אשר עשיתי לפני ה' אלהי. ואלה
 הם המעשים אשר עשיתי לפני ה' אלהי.

(84) ספרים, ספרים, ספרים
 כל ספרים (ספרים) וספרים
 ספרים, ספרים, ספרים
 ספרים, ספרים, ספרים

ספרים, ספרים, ספרים
 ספרים, ספרים, ספרים

ספרים, ספרים, ספרים
 ספרים, ספרים, ספרים

ספרים, ספרים, ספרים
 ספרים, ספרים, ספרים

ספרים, ספרים, ספרים
 ספרים, ספרים, ספרים

ממנו מנו
 נחש נחש
 מלחמה מלחמה

וְיָהּ הַיְלֵלִים פִּרְעֹה אֶת-הָעָם וְלֹא
 -יָחַם אֲלֵהֶם שָׁרֵק: אֲדָרְכֵי פִלְסְטִינָה פִי
 קָרָה בְּהָא פִי אֲחֵר אֲלֵהֶם פִּי-יָחַם
 הָעָם הַיְלֵלִים מִלְחָמָה וְשָׁרֵק מִלְחָמָה
 וְיָהּ אֲלֵהֶם אֶת-הָעָם שָׁרֵק: פִּלְסְטִינָה
 יָחַם-יָחַם מִלְחָמָה עָלֵהּ הָיָה יִשְׂרָאֵל
 מִלְחָמָה מִלְחָמָה וְיָחַם מִלְחָמָה אֶת-
 עֲלֵהּ יָחַם עָלֵהּ פִּי הַיְלֵלִים פִּלְסְטִינָה
 אֶת-הָיָה יִשְׂרָאֵל מִלְחָמָה עָלֵהּ פִּלְסְטִינָה
 אֲלֵהֶם אֶת-הָעָם וְיָחַם אֶת-הָעָם

החסידי (מאיר ורנה) : יצחק קאצנבאך (החסידי) נולד
 ב-1927 (מאיר) חתן הרב (מאיר קאצנבאך) אביו של
 מאיר קאצנבאך, הרב מלוצק, מדינת רומניה

החסידי (מאיר ורנה)

החסידי
 מאיר ורנה

175

החסידי (מאיר ורנה)

180

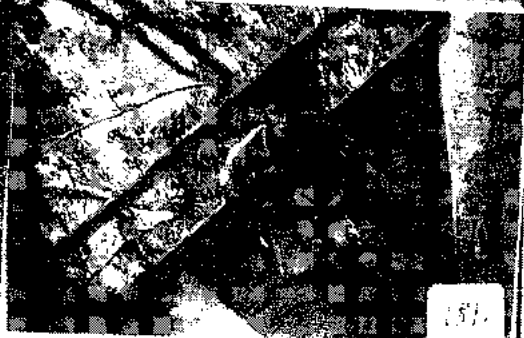

179

1926

178

181

החסידי (מאיר ורנה) : יצחק קאצנבאך (החסידי) נולד
 ב-1927 (מאיר) חתן הרב (מאיר קאצנבאך) אביו של
 מאיר קאצנבאך, הרב מלוצק, מדינת רומניה

1929
 1929

הכניסה היא מצד רחוב שבטי- ישראל.
הדירה משמשת היום מטבח לבית חולים זה.
בדירה זו התגוררו גם הסבתא רייזה והסבא מנדלי.
לכאן הגיעו משפחות גלעדי וזייד שנמלטו מכפר גלעדי
בעקבות מאורעות תל-חי, שם התגורר גם הדוד דוד וגם
אסתר שלמדה בבית- הספר לאחיות של הדסה
הדירה הייתה רחבת ידיים והיו שם שירותים בתוך הדירה
דבר שהייה נדיר באותם הימים. סבא עקיבא היה נוהג
לומר: "איזהו עשיר? ששולחנו קרוב לבית הכסא".

בין השנים 1921-1924 - התגוררו בבית בן קומה אחת
ברח' רבי עקיבא של היום שנהרס לאחרונה ותחתיו נבנה בנין
גדול (הבית עמד מול הכניסה למגרש חנייה ובית הספר
הניסויי) בעלי הבית שהתגוררו גם כן במקום היו עיסא
ואמילי מורקוס, כאן נולד שמואליק.
למרות שהיה אמור להיוולד בבית החולים רוטשילד הקדימה
הלידה והמיילדת הייתה הסבתא רייזה שחזרה מן השוק
ואפילו לא הספיקה לרחוץ את ידיה.
בעלי הבית היו ערבים נוצרים ללא ילדים הייתה להם חצר
יפה ומטופחת מלאה בוורדים ריחניים ועצי פרי-במיוחד
אפרסקים עסיסיים שבעלי הבית היו לפעמים מכבדים בהם
את הילדים.וגם כלב בשם הקטור שבעל הבית היה יוצא איתו
לצייד.
משפחת רבינוביץ התגוררה במבנה צמוד ומוזנח בחצר שגם
דלת השירותים שלו הייתה שבורה והדסה חששה מאד
שאלוהים לא יביט בה כשהיא בפנים.
הבית כאמור היה מאד רעוע הגשם היה דולף ועל המיטות
הניחו גיגיות כדי לאגור את מי הגשמים.בבית זה כבר לא היה

מקום לסבא ולסבתא והם עברו לגור בדירה נפרדת בשכונת "כרם".

בין השנים 1924-1926 - התגוררו בשכונת "כרם" בית חנה גולדה בקרבת בית הסבא והסבתא. יש להבחין בין שכונת "כרם" לשכונת "כרם אברהם" – זו אינה אותה השכונה.

הסבא והסבתא התגוררו ככל הנראה בבתי "פליטי וילנה". בטיול שורשים שערכנו התגלע ויכוח בין יהודה לשמואל לגבי מיקומו המדויק של הבית.

מה שברור הוא שהדירה הייתה בקומה השנייה והדסה נהנתה מאד לעלות ולרדת במדרגות.

בדירה היו שני תדרים מטבחון קטן ושירותים למטה. בתקופה זו – ביוזמתו של אחיו אליקים נסע עקיבא לפריס לשלושה חודשים ועבד שם בבית חרושת. הדסה נהנתה מהמיקום של הבית שהיה קרוב לבית הספר "למל" אך ההנאה הזו לא הייתה משותפת להורים שמקום עבודתם היה מרוחק.

בין השנים 1926-1929 התגוררו ברחוב שמואל- הנגיד בנין הצמוד לבית האומנים מקום משכנו של בית הספר "בצלאל" בעבר.

הבנין נהרס ובמקומו נבנה בניין חדש. בדירה זו נפטרה הסבתא רייזה ממחלת הטיפוס וזאת כחודשיים לאחר שניפטר הסבא מנדלי מדלקת ריאות בדירתו בשכונת "כרם".

רבקה טיפלה בסבתא רייזה בחדר נפרד ונזהרה מאד שבני המשפחה לא ידבקו במחלה.

בדירה זו התגוררה תקופת מה גם הדודה אסתר ושני ילדיה הגדולים.

בבנין בצלאל עמדה משך שנים מרכבת מונטיפיורי ושמואליק הילד נהג לשחק בה.

המרכבה עברה גלגולים עברה לימין משה, נשרפה, שוחזרה והוחזרה לרחבה שליד טחנת הקמח בימין משה.

בתקופה זו התחילה הדסה ללמוד בתיכון ב"גמנסיה הריאלית" ששכנה ליד רחוב הלל. תקופת הלימודים בתיכון הייתה אחת התקופות המאושרות בחייה.

בין השנים 1929-1936—מגורים בחנות הגדולה ברחוב יפו מול ככר- ספרא וגן דניאל אוסטר.

בדירה לא היו שירותים אילו היו בקומת המשרדים בקומה השניה או השלישית אולם היה חידוש בדירה והוא ברז מים וכיור מתחתיו.

נבנתה מחיצה מדיקט מסביב לכיור ונוצר חדרון זעיר ששמש כמטבח וכמקום רחצה.

בגלל המגורים הצמודים השתפר גם המצב

הכלכלי מאחר וכל היום היו ההורים בחנות נתקבלו יותר הזמנות שהצריכו גם שכירת עובדות.

גן העיריה "הבלדיה" מצוי במקום מאז ימי התורכים זה היה הגן הציבורי הראשון בירושלים. בגן הופיעה מדי פעם התזמורת הצבאית התורכית.

בתקופת הבריטים הופיעו שם תזמורות בריטיות.

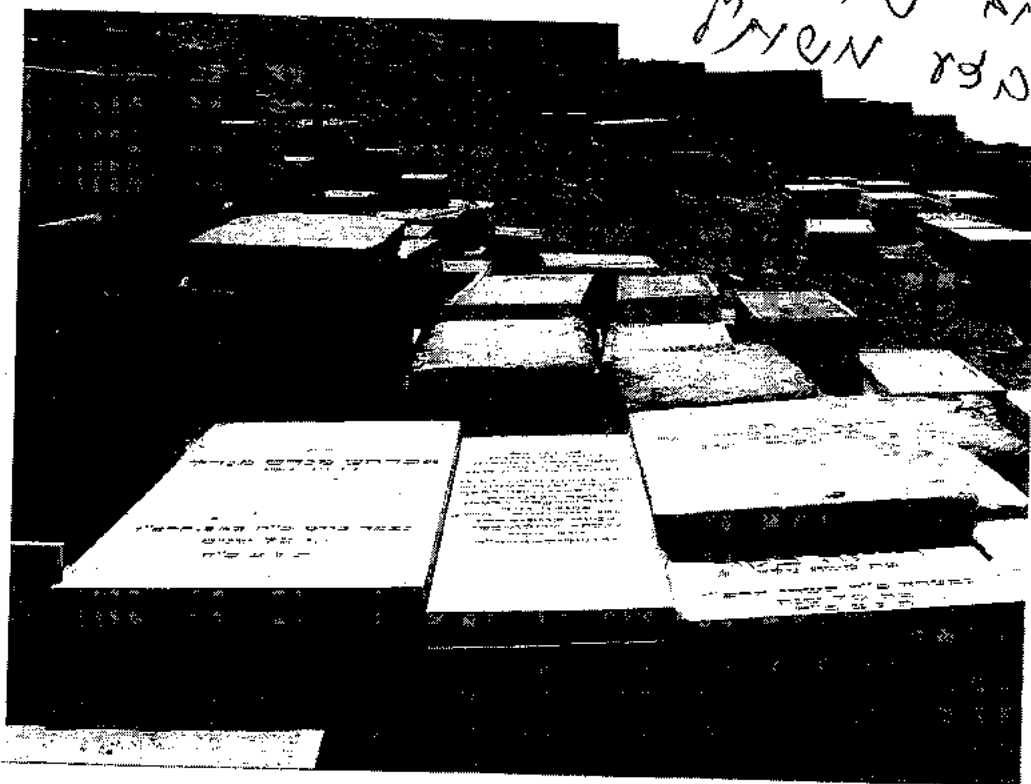
כמו כן נערכו בגן הצגות ואירועים שונים, היו גם בתי-קפה ואוכל טוב-ניתן לומר ששם היה מרכז הבילויים של ירושלים. יחד עם זאת המקום היה מבודד כמעט ולא התגוררו סביבו. רוב הבניינים הקיימים היום טרם נבנו אז והדסה מספרת כי הריקנות הפריעה לה מבחינה חברתית.

בן
רמיה בן
משה אהרן
מנחם בעד
גברת השל
ישראל

1997-98

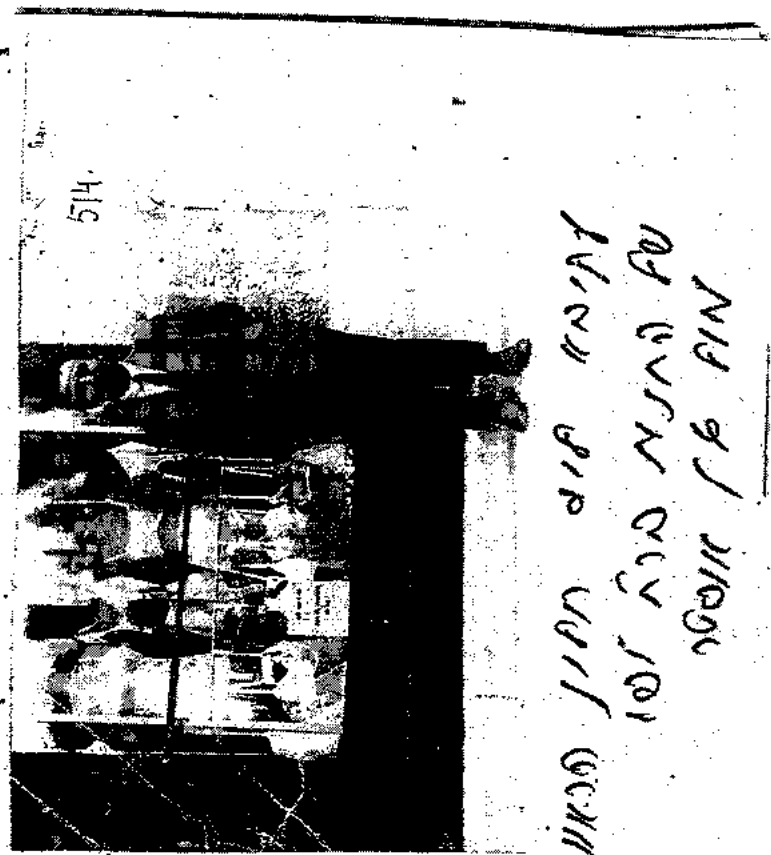
[illegible]

1901e
men

Myself,
for space only
else discuss
him for page

Myself
for space only
else discuss
him for page

1928

100 1/2 N 1/2 W

1/2 N 1/2 W

1/2 N 1/2 W, 1/2 N 1/2 W

1/2 N 1/2 W

1/2 N 1/2 W - 1/2 N 1/2 W

310

1/2 N 1/2 W

1/2 N 1/2 W 120

1/2 N 1/2 W 120

103 126 50

33 70

1/2 N 1/2 W

1/2 N 1/2 W 10

1/2 N 1/2 W 12

1/2 N 1/2 W 12

1/2 N 1/2 W 12

1/2 N 1/2 W 12

1/2 N 1/2 W 12

1/2 N 1/2 W 12

23 12

1/2 N 1/2 W 12

1/2 N 1/2 W 12

384
 25 1928
 384
 25 1928
 384
 25 1928

סני
 תהזמנה
 והתבונה

1928

77 18 1300 30
 67 25 100 10
 20 20 20
 28 20 20
 100 70 100 100
 105 100 100 100
 32 100 100 100

77 18 1300 30
 67 25 100 10
 20 20 20
 28 20 20
 100 70 100 100
 105 100 100 100
 32 100 100 100

77 18 1300 30
 67 25 100 10
 20 20 20
 28 20 20
 100 70 100 100
 105 100 100 100
 32 100 100 100

77 18 1300 30
 67 25 100 10
 20 20 20
 28 20 20
 100 70 100 100
 105 100 100 100
 32 100 100 100

77 18 1300 30
 67 25 100 10
 20 20 20
 28 20 20
 100 70 100 100
 105 100 100 100
 32 100 100 100

77 18 1300 30
 67 25 100 10
 20 20 20
 28 20 20
 100 70 100 100
 105 100 100 100
 32 100 100 100

שמואליק הקטן - עוד בהיותו כבן שנתיים - קיבל פריבילגיה
מייוחדת כשכן וכילד נחמד ומוכשר לעזור בניצוח על התזמורת
הבריטית וכך הוא עם מקל קטן והמנצח הבריטי ניצחו שניהם
על התזמורת

מאז ימי התורכים ניסתה העירייה ליפות את האזור, נטעה בו
עצים והטילה עונשים על מי שהשחית אותם אך למרות
העונשים לא החזיקו - אז - העצים מעמד.
בלילות היה הרחוב מואר בפנסי נפט.

זה לא היה מקום מגורים רגיל ומעטים האנשים שהתגוררו
שם הדסה זוכרת אירוע בו רדף אחריה ערבי בתקופת
המאורעות - ורק בנס הצליחה לפתוח ברגע האחרון את דלת
החנות ולהיכנס פנימה.

מ-1936 - מגורים ברחוב אלחריזי בשכונת רחביה.

המגרש של הבית נקנה עוד בשנות ה-20 בהמלצת דודו של
עקיבא (אחי אימו) - מאיר וילקנסקי.

הקרקע הייתה שייכת עד אז למנזר רטיסבון הסמוך.
הכנסייה נקלעה לקשיים כלכליים ומכרה את אדמותיה.
המיקום היה מרכזי ונחשק וגם וילקנסקי עצמו שמילא תפקיד
נכבד בהנהלת הישוב בנה בסמוך את ביתו (רחוב אלחריזי
פינת אבן גבירול).

עקב חסרון - כיס לא החל עקיבא בבניה.
בשלב מסוים קבלו עקיבא ורבקה אולטימאטום "או שתבנו או
שתמכרו".

ואומנם משפחת אלישר - משפחה ספרדית ותיקה ועשירה
הסכימה לקנות את המגרש בתנאי שתצליח לקנות גם את
המגרש הסמוך.

הרה אלהריוץ
האמה

הרה ומוסר
מפרי 1933

הרה האצור
האמה אלהריוץ

הרה אלהריוץ

משלא הצליחה לרכשו – נאלצו רבקה ועקיבא להתחיל לבנות את הבית למרות המצב הקשה .

בתחילת שנות השלושים עברה המשפחה להתגורר בדירה האחורית בת שני החדרים ואילו הדירה הקדמית בת שלושת החדרים המרווחת יותר הושכרה.

כשהיה עוזי בן חצי שנה עברו הדסה ובני משפחתה להתגורר בבנין בדירה האחורית בחדר אחד כאשר בחדר השני מתגוררים רבקה ועקיבא.

עד לגיל זה התגורר עם ההורים בדירה בשכונת "כרם – אברהם" ברחוב עובדיה 9/א באותה הדירה התגוררו אחיו של נפתלי ירחמיאל-מולה ברלינסקי ואחותו-מניה.

כאשר מניה נישאה היא המשיכה לגור שם עם משפחתה. מניה נפטרה בגיל צעיר ובעלה- אברשה ירוסלבסקי- שנישא שוב המשיך לגור בדירה עד לפטירתו.

בתקופת מלחמת השחרור עברנו לגור בדירה הקדמית שברחוב אלחריזי לאחר שזו התפנתה מהדיירים שעזבו את ירושלים. המשכנו לגור עם סבא וסבתא עד לשנת 1953.

אז עברו הם לכפר-גלעדי והדירה בת שני החדרים הושכרה לדיירים שונים רובם סטודנטים.

מפי הדסה על החיים בבית וסיפורי משפחה

חיי יום יום

אמא, רבקה, דברה בעיקר אידיש, היא דברה עברית בשגיאיות והייתה מתלוננת מדוע לא מדברים איתה עברית כי כך היא לא תלמד. עם הלקוחות דברה מעט בכל השפות, עם אבא דברו עברית אבא רצה מאד להיות מורה והתחיל ללמוד בסמינר, היה סטודנט מעולה והמורה ששמו היה ירושלמי התפעל מאד מחיבוריו (יתכן ומורה זה היה בנו של וולוו ירושלמי - גיסן (בן משפחה של מיכה) שלמד בסמינר והיה מורה)

כאשר ההורים רצו לומר סוד הם דברו ברוסית. עם הסבא והסבתא מנחם מנדל ורייזה דברו הילדים אידיש. סבתא רבקה הקפידה לשמור מצוות. בשבת על פי בקשתה היו עורכים קידוש היא הייתה מקפידה להתפלל ולהכשיר את הבשר הפרידה בין כלי הבשר לכלי החלב אך לא הפריעה לאחרים לנהוג על פי דרכם כולל סבא עקיבא שהתרחק מהדת למרות שהגיע ממשפחת רבנים.

צעצועים ומשחקים-הדסה זוכרת צעצוע אמיתי אחד שקבלה בילדותה וזו הייתה בובה יפה שהביאה לה אשתו השנייה של הסבא רבא שלה אליעזר זליג הדיין וילקנסקי כאשר הם עלו ארצה בשנת 1914.

אליעזר הדיין היה סבו של עקיבא מצד אימו והוא ואשתו קבורים בבית הקברות הישן "מנוחה ונחלה" ברחובות. הסבתא באשה הביאה לה בובה שהיה לה כובע לבד בצבע חום צהבהב בהיר: "הייתי בת שנתיים לבובה היו עיניים

שנסגרו ונפתחו ומיד כאשר קבלתי אותה הפכתי אותה לעיוורת.

סבתא רבקה הייתה מכינה לנו צעצועים רבים בעצמה, הייתה מכינה לנו בובות, בתי בובות קטנים עם רהיטים קטנים ולשמואליק עגלות.

היא הייתה מספרת – לפני השינה-לילדים סיפורים שהמציאה עם מוסר השכל, על מלכים ומלכות אך מאחר והייתה עייפה מאד הייתה הרבה פעמים נרדמת תוך כדי הסיפור ואז הילדים היו מעירים אותה, אמא הייתה מבקשת לדעת היכן הפסיקה והייתה ממשיכה את הסיפור.

לאמא רבקה הייתה נפש מאד רגישה ורגישות זו התבטאה גם בעבודתה. כאשר נתבקשה לתפור חגורה אורטופדית לילד חשבה תמיד על הילד וכיצד להקל עליו, כיצד לרפד את החגורה, כיצד להקל במשקלה, העיקר "שהילד לא יסבול"

על פי הוראת השלטונות צריך היה לסגור את החנויות בשעה 12 בלילה ועל כן היו סוגרים את החנות לפני שעה זו על מנת שיספיקו לקנות במכולת בשכונת "נחלת שבעה" היינו נרדמים עוד בחנות על השולחן אך היו מרימים לנו את הראש ומשקים אותנו קקאו על מנת שלא נישן על קיבה ריקה. בסך הכל היינו בריאים מלבד המלריה. בתקופה ההיא מי שנולד חלש פשוט לא החזיק מעמד ונפטר. שמואליק היה עושה בעיות עם האוכל, הוא גם החליט להפסיק לינוק מגיל שמונה חודשים לאחר שרבקה חלתה בשפעת והוא כנראה חש בכך. כתחליף קנו לו בבית המרקחת אבקת חלב טעימה בשם "גלקסו" וגם בקבוק זכוכית מעוקל, האבקה הייתה מאד טעימה ויודקה והדסה נהנו אף הם ללקק אותה..

כשגדל קצת המשיך להתפנק וסבתא רייזה שטיפלה בו הייתה רצה אחריו עם כף וסיר.

בין עקיבא ורבקה היו יחסי חברות. הם היו חברים עוד מגיל צעיר מ"פועלי ציון" בווילנה, הויכוחים היחידים שהדסה זוכרת היו בקשר לענייני לקוחות.

נשיקות וחיבוקים לא היו בבית אחד העקרונות של העלייה השנייה היה לא לפנק את הילדים. גם סבתא רייזה לא הייתה מנשקת אולי בגלל הפחד ממחלות. ואם נשיקות אז רק במצח. הדסה זוכרת שפעם רבקה נישקה אותה בלילה והדסה בכתה כל הלילה מרוב התרגשות.

בחגים הייתה המשפחה הולכת לסבא וסבתא.

ביומן הילדות שלה מתארת הדסה ישיבה משותפת בביתם בחג החנוכה ומחשבות שעלו בה אז (מי יתן ותהיה ליהודים מדינה משלהם. אך מיד היא נזכרת שאסור ל"קטר" היו כבר ימים הרבה יותר קשים בתקופת המלחמה.)

החיים בבית לא היו כבשאר הבתים וזאת בגלל העבודה של אמא כאשר הדסה הייתה מבקרת חברות ונפגשת בבית מסודר ובו גם עוגה לכיבוד ואמא שנמצאת בבית – הבינה כמה החיים שלהם לא היו מסודרים.

במיוחד היה להדסה קשה בתקופת בית הספר התיכון היא לא הבינה מדוע מתעקשים להגיע דווקא אליה ולהכין שיעורים כאשר הבית כל כך צפוף ולא מתאים. השירים שהיו שרים בבית היו שירי העלייה – השניה וגם שירים של "העלייה השלישית".

הסופר החביב ביותר על עקיבא היה "שלום עליכם" כשהיו באים אורחים בערב שבת היה עקיבא מקריא מספריו בפני האורחים.

את הבד לחגורות היו מזמינים מצרפת את החבילות היו
מקבלים בדואר המרכזי שהיה אז ליד החומה לפני הירידה
לכוון שער שכם..
בבית היו קוראים את "דואר היום" והיה גם ה"קונטרס"(כתב
העת של פועלי - ציון).

הדסה על אמה-רבקה

לסבתא רייזה היו ארבע בנות סבתא רייזה, בוויילנה, דאגה לשלוח אותן ללמוד מקצוע כדי שהן תוכלנה לעמוד ברשות עצמן ואז יזכו להערכה מצד הבעל.

רבקה למדה לתפור חגורות- בטן כאשר ראתה בגיל 13 וחצי את בעלת החנות שם עבדה מעתיקה דוגמאות מנייר החליטה שאת זה גם היא יכולה לעשות היא גייסה עוד שלוש ילדות והתחילה לעבוד בחנות ששכרה בעצמה.

כאשר הגיעו הלקוחות ושאלו על בעלת- הבית ענתה להם שהיא תכף תגיע.

בתקופה הזאת גם הכירה את עקיבא.ב"פועלי ציון".

עקיבא היה מבקר הרבה בבית שלהם וקי"לה אמרה תמיד שגם היא שמה עין עליו...

עקיבא היה חזק, ספורטאי טוב. היה לו כתב יד יפה ובתקופה לפני מכוונת הכתיבה כתב זה היה מבוקש לכתיבת מעטפות בבנקים למשל.

רבקה לא למדה בבית ספר הבנות למדו לקרוא ולכתוב בבית מאישה שבאה ללמד אותן.

הקשר בין האחיות ובין האחים היה מאד קרוב. מקום המפגש העיקרי היה ירושלים שם התגוררו הסבא והסבתא מנחם מנדל ורייזה.

הם היו דתיים וגם רבקה המשיכה לקיים מצוות היא האחות שלקחה על עצמה להישאר ליד ההורים למרות ששאפה כל הזמן לצאת מירושלים ולעבוד בחקלאות.

קשרי המשפחה ההדוקים

בכל פעם שהייתה בעיה במקומות בהם התגוררו-סכנות בשל מהומות או פרעות -הגיעו המשפחות לירושלים. כמו כן המשיכו להגיע בתכיפות כדי לפתור בעיות בירוקרטיות או כדי לקבל טיפולים רפואיים. ביקורי האחיות בביתנו היו עד לפטירתן, חלקתי לילות רבים מאד את חדרי עם צפורה, אסתר וקייילה והקשבתי לסיפורי "השומר" שהשמיעו לי. בימי נערותה של הדסה התגוררו חלק מבני המשפחה בירושלים במסגרת "גדוד העבודה" במחנה האוהלים והצריפים שהיה בשטח הסוכנות היהודית של ימינו ובסביבתו. במחנה זה התגוררו אסתר ומאיר קוזלובסקי עם בתם התינוקת הדסה וכן אחיו של עקיבא נפתלי אשתו חנה ובתם התינוקת אביבה. הדסה הייתה מבקרת את מחנה "גדוד העבודה" בשבתות ומביאה לשם גם את חברותיה. האטרקציה הייתה מקלחת מאולתרת-פח מים שהעלו אותו בחבל וממנו היו זורמים מים. בכל ירושלים עוד לא היה פטנט שכזה. במרוצת השנים התפתחו בין הדסה, הדודים, הדודות ובני הדודים קשרים מיוחדים במינם -היא הייתה מוכשרת, מסורה, מאד משפחתית ומאד אידיאליסטית, הקדישה את כל כולה למטרות אילו וניתן לראות זאת במכתבים המצורפים. מעניין מאד מכתבו של אלכסנדר זייד אליה וכיצד הוא מתאר אותה הוא מוצא בה נפש קרובה ביותר. אני מצרפת דוגמאות להתכתבויות עם בני המשפחה. מעניין מאד הוא הקטע מיומנה משנת 1939 שם היא מתארת כיצד ישבה וכתבה כמעט מוסף שלם בעיתון "דבר" על פי

הו"ר ח' ח' ח' ח' ח'
ח' ח' ח' ח' ח'
ח' ח' ח' ח' ח'

14 באפריל 1961.

לכבוד
מר מדי קולק
המנהל הכללי
משרד ראש הממשלה
ירושלים.

22/3/61

א. ג.

הנדון: - פסל אלכסנדר זייד בשיך אבריק

הרשה בא לבו להביא בפניך את הדברים הבאים:-

בשנת 1958 נרצח אבינו, אלכסנדר זייד ז"ל, על-ידי
כנופיית ערבים. הפסל דוד פולוס הביע רצונו להקים פסל בראש
הגבעה, כפסל לפעלו של אבינו ולחקופת הטמירה העברית. הפסל
הוקם בעזרת הועד הפועל של ההסתדרות שהקים ועדה בראשות דוד רמז
ז"ל, וועדה זו השלימה את המשימה.

אנו, משפחת זייד, שהיינו פעונייגים באופן ישיר
בפסל, עזרנו ככל יכולתנו בבצוע המשימה; הפסל דוד פולוס חי בביתנו
בשנתיים ימים ואנו העמדנו לרשותו את כל הדרוש. הפסל נחנך בשנת
1940, וסאז הפך למקום שמשך מבקרים רבים במסך כל השנים.

מעת שעתיקות בית-שערים שופרו ביזמת המחלקה לתיירות
שהינך עומד בראשה, הפך המקום לאבן שואבת לאלפי מבקרים מכל הסוגים.
אולם, למרבית הצער, אין קהל המבקרים מסתפק בכך שהוא מסקיף על הפסל,
אלא רבים העולים ומשפטים עליו, מצטלמים, וכמובן שוברים ומסלקלים.

הן תזכור ודאי, כי בזמנו השפעת עלינו לוותר על חלקת
אדמה כדי לאפשר בצוע עבודות השפור בעתיקות בית שערים. אין אנו
מצטערים, כיום, על ששמענו לעצתך; ואולי משום כן, ובתוסף האחריות
המוסרית והמעשית המוטלת עליך, אנו סבורים כי מן הראוי שתתן ידך
לשיפוץ הפסל וסביבתו.

הפסל יקר לבנו מאד מאד, אך הוא מהווה גם ערך חנוכי
ובכס תרבותי למדינה כלה. במצבו המזוהז כיום ובבזק שנגרם לפסל
ולבטיטו, הוא מהווה מצבה טכליטה לכל מה שפסל זה מסמל. לא אחת
העירו לבו תיירים ומבקרים על כך שההזנחה פוגמת בטעם הטוב ויש לעשות
מיד לתיקון הדבר.

2/..

105

אין אבו יכולים לתקן את הדרוש תיקון, מאחר שהפסל
איננו רכוש פרטי שלנו והוא במצא בשטח העתיקות. יחד עם זאת אבו
סבורים, כפי שציינו לעיל, שהפסל הוא נכס לאומי כללי ולא פרטי.

הבנו משוכנעים כי העשה ככל אשר לאל ידך כדי לשנות
את מצב ההזנחה הקיים ולבצע את התיקונים והשיפורים הדרושים.

אנו שולחים העתק ממכתבנו זה לרעיית הנשיא, היות
ובזמנו פעלה רבות למען הקמת הפסל ואנו משוכנעים כי העבין יקר לה
גם באופן אישי.

בכבוד רב,

משפחת זייד.

100/100
 100/100
 100/100

2-5

13722 303 27 1/2

שנת ה'תשנ"ב
 חודש אלול
 יום ג'

[illegible]

ביום הזה
אני בעת האחרונה
אין אפסי אהבתי
אין אהבתי
אין אהבתי

२७

כח אלול תרצ"א

יום חמישי

[Handwritten signature]

FROUMINE'S BISCUITS

L. FROUMINE & Sons, JERUSALEM P.O.B. 590 Tel. 817

817 រៀន

י ר ר ו ז ל י

590 ת.ד.

1 2 3 4 5 6 7 8

בזק
אוגלו-פלשתינה
בסניף סניף

למדינת ישראל יום יחשולם היפה טבירה
צפת פתח תקוה תל אביב יפו
פסטיבל בוקר בתנאים המועדפים ביותר

הַיְּהוּדִים הָיוּ בְּעֶלְמָה.

[illegible]

ה'תשנ"ה, י"ב כסלו

1. **התאחדות העובדים** (The Workers' Union) - This is the largest and most influential labor union in Israel, representing a wide range of workers from agricultural laborers to industrial workers. It is known for its strong stance on workers' rights and social justice.

2. **התאחדות העצמאים** (The Independent Workers' Union) - This union represents self-employed workers and small business owners, advocating for their interests and providing them with social services and legal support.

3. **התאחדות המורים** (The Teachers' Union) - This union represents the vast majority of teachers in Israel, negotiating their salaries, working conditions, and professional development.

4. **התאחדות הסטודנטים** (The Students' Union) - This union represents the interests of students in higher education, fighting for affordable tuition, quality education, and student welfare.

5. **התאחדות העיתונאים** (The Journalists' Union) - This union represents the professional interests of journalists, ensuring their freedom of expression and fair compensation.

6. **התאחדות המורים** (The Teachers' Union) - This union represents the vast majority of teachers in Israel, negotiating their salaries, working conditions, and professional development.

7. **התאחדות המורים** (The Teachers' Union) - This union represents the vast majority of teachers in Israel, negotiating their salaries, working conditions, and professional development.

8. **התאחדות המורים** (The Teachers' Union) - This union represents the vast majority of teachers in Israel, negotiating their salaries, working conditions, and professional development.

9. **התאחדות המורים** (The Teachers' Union) - This union represents the vast majority of teachers in Israel, negotiating their salaries, working conditions, and professional development.

10. **התאחדות המורים** (The Teachers' Union) - This union represents the vast majority of teachers in Israel, negotiating their salaries, working conditions, and professional development.

האלה מתוך חלום

[illegible]

תק"י תתק"י

[illegible]

1115. 7311 6774777

11/10/2014 11:11:11 AM

SECRET

[illegible]

תפארת ישראל קורבן' אהרן' ק'.

[illegible]

CHAMPIONS

7-781 0.78

[illegible]

K. 2. 18
1155 (181)

1961?

prodig pyfan tsjic nix

הנה מלכנו מלכנו מלכנו

1911

1931/27 13261 14197

Large front-porch is also

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

બકાના સેલ્સ હોપ્પર સે

[illegible]

уер 310 1984 12 19

১৯৪৭ খ্রিঃ ১০/১১/৪৭

100/18 N : 200 N

10876 - 702N

1/1 10/1 1/1

LEN ARE ME

10K2 22N 1122

100% of the
 (see notes)

The first part of the
 second part of the
 third part of the
 fourth part of the
 fifth part of the
 sixth part of the
 seventh part of the
 eighth part of the
 ninth part of the
 tenth part of the
 eleventh part of the
 twelfth part of the
 thirteenth part of the
 fourteenth part of the
 fifteenth part of the
 sixteenth part of the
 seventeenth part of the
 eighteenth part of the
 nineteenth part of the
 twentieth part of the
 twenty-first part of the
 twenty-second part of the
 twenty-third part of the
 twenty-fourth part of the
 twenty-fifth part of the
 twenty-sixth part of the
 twenty-seventh part of the
 twenty-eighth part of the
 twenty-ninth part of the
 thirtieth part of the
 thirty-first part of the
 thirty-second part of the
 thirty-third part of the
 thirty-fourth part of the
 thirty-fifth part of the
 thirty-sixth part of the
 thirty-seventh part of the
 thirty-eighth part of the
 thirty-ninth part of the
 fortieth part of the
 forty-first part of the
 forty-second part of the
 forty-third part of the
 forty-fourth part of the
 forty-fifth part of the
 forty-sixth part of the
 forty-seventh part of the
 forty-eighth part of the
 forty-ninth part of the
 fiftieth part of the
 fifty-first part of the
 fifty-second part of the
 fifty-third part of the
 fifty-fourth part of the
 fifty-fifth part of the
 fifty-sixth part of the
 fifty-seventh part of the
 fifty-eighth part of the
 fifty-ninth part of the
 sixtieth part of the
 sixty-first part of the
 sixty-second part of the
 sixty-third part of the
 sixty-fourth part of the
 sixty-fifth part of the
 sixty-sixth part of the
 sixty-seventh part of the
 sixty-eighth part of the
 sixty-ninth part of the
 seventieth part of the
 seventy-first part of the
 seventy-second part of the
 seventy-third part of the
 seventy-fourth part of the
 seventy-fifth part of the
 seventy-sixth part of the
 seventy-seventh part of the
 seventy-eighth part of the
 seventy-ninth part of the
 eightieth part of the
 eighty-first part of the
 eighty-second part of the
 eighty-third part of the
 eighty-fourth part of the
 eighty-fifth part of the
 eighty-sixth part of the
 eighty-seventh part of the
 eighty-eighth part of the
 eighty-ninth part of the
 ninetieth part of the
 ninety-first part of the
 ninety-second part of the
 ninety-third part of the
 ninety-fourth part of the
 ninety-fifth part of the
 ninety-sixth part of the
 ninety-seventh part of the
 ninety-eighth part of the
 ninety-ninth part of the
 hundredth part of the

100% of the
 (see notes)

מאונסנער זאג

פרינסט

מכתב מאונסנער
פרינסט

מאונס - מאנש פרינסט

המקשות קוראן
קמפוט נאמ

5-6

אמסטר דאס

הא

שנסים קשה
קנאמ
(הנחה שקומא)

הנסה

גולאס וחזלס

דשאר
קשאר
סנסאר
קאראר
והרד
רשאר

מאונס בדי מנהל האל ילדס + מאונס
מכונת המנהל המנהל המנהל
מאונס, ימק מנהל המנהל
מנהל המנהל המנהל המנהל
מנהל המנהל המנהל המנהל

מאונס האל למנהל
מנהל המנהל המנהל המנהל

מנהל המנהל המנהל המנהל
מנהל המנהל המנהל המנהל

מנהל המנהל המנהל המנהל
מנהל המנהל המנהל המנהל
מנהל המנהל המנהל המנהל
מנהל המנהל המנהל המנהל

מנהל המנהל המנהל המנהל

מנהל המנהל המנהל המנהל

השנה 1935
מכתב מאונס

IAFFA Rd. (opp. the Municipal Garden.)

شروع یافتہ (امام المذنبہ)

ה'תשנ"ב (מאי 1991)

12/12/39 1247.101

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

[illegible][illegible]

1944 30/11/44

[illegible][illegible]

1403 - 1404 - 1405

[illegible]

25th May 1946

موسم سرما

100

החברות - החברות החברות

נחמני מנחם (1944)

১৮৮৮ ৮৮ ১৮৮৮ ৮৮ ১৮৮৮
 ১৮৮৮ ৮৮ ১৮৮৮ ৮৮ ১৮৮৮

01702 INE P1/PK/P PK12 KIN

[illegible]

1
 1. 2020-2021-2022
 2. 2021-2022-2023
 3. 2022-2023-2024
 4. 2023-2024-2025
 5. 2024-2025-2026
 6. 2025-2026-2027
 7. 2026-2027-2028
 8. 2027-2028-2029
 9. 2028-2029-2030
 10. 2029-2030-2031
 11. 2030-2031-2032
 12. 2031-2032-2033
 13. 2032-2033-2034
 14. 2033-2034-2035
 15. 2034-2035-2036
 16. 2035-2036-2037
 17. 2036-2037-2038
 18. 2037-2038-2039
 19. 2038-2039-2040
 20. 2039-2040-2041
 21. 2040-2041-2042
 22. 2041-2042-2043
 23. 2042-2043-2044
 24. 2043-2044-2045
 25. 2044-2045-2046
 26. 2045-2046-2047
 27. 2046-2047-2048
 28. 2047-2048-2049
 29. 2048-2049-2050
 30. 2049-2050-2051
 31. 2050-2051-2052
 32. 2051-2052-2053
 33. 2052-2053-2054
 34. 2053-2054-2055
 35. 2054-2055-2056
 36. 2055-2056-2057
 37. 2056-2057-2058
 38. 2057-2058-2059
 39. 2058-2059-2060
 40. 2059-2060-2061
 41. 2060-2061-2062
 42. 2061-2062-2063
 43. 2062-2063-2064
 44. 2063-2064-2065
 45. 2064-2065-2066
 46. 2065-2066-2067
 47. 2066-2067-2068
 48. 2067-2068-2069
 49. 2068-2069-2070
 50. 2069-2070-2071
 51. 2070-2071-2072
 52. 2071-2072-2073
 53. 2072-2073-2074
 54. 2073-2074-2075
 55. 2074-2075-2076
 56. 2075-2076-2077
 57. 2076-2077-2078
 58. 2077-2078-2079
 59. 2078-2079-2080
 60. 2079-2080-2081
 61. 2080-2081-2082
 62. 2081-2082-2083
 63. 2082-2083-2084
 64. 2083-2084-2085
 65. 2084-2085-2086
 66. 2085-2086-2087
 67. 2086-2087-2088
 68. 2087-2088-2089
 69. 2088-2089-2090
 70. 2089-2090-2091
 71. 2090-2091-2092
 72. 2091-2092-2093
 73. 2092-2093-2094
 74. 2093-2094-2095
 75. 2094-2095-2096
 76. 2095-2096-2097
 77. 2096-2097-2098
 78. 2097-2098-2099
 79. 2098-2099-2100
 80. 2099-2100-2101
 81. 2100-2101-2102
 82. 2101-2102-2103
 83. 2102-2103-2104
 84. 2103-2104-2105
 85. 2104-2105-2106
 86. 2105-2106-2107
 87. 2106-2107-2108
 88. 2107-2108-2109
 89. 2108-2109-2110
 90. 2109-2110-2111
 91. 2110-2111-2112
 92. 2111-2112-2113
 93. 2112-2113-2114
 94. 2113-2114-2115
 95. 2114-2115-2116
 96. 2115-2116-2117
 97. 2116-2117-2118
 98. 2117-2118-2119
 99. 2118-2119-2120
 100. 2119-2120-2121
 101. 2120-2121-2122
 102. 2121-2122-2123
 103. 2122-2123-2124
 104. 2123-2124-2125
 105. 2124-2125-2126
 106. 2125-2126-2127
 107. 2126-2127-2128
 108. 2127-2128-2129
 109. 2128-2129-2130
 110. 2129-2130-2131
 111. 2130-2131-2132
 112. 2131-2132-2133
 113. 2132-2133-2134
 114. 2133-2134-2135
 115. 2134-2135-2136
 116. 2135-2136-2137
 117. 2136-2137-2138
 118. 2137-2138-2139
 119. 2138-2139-2140
 120. 2139-2140-2141
 121. 2140-2141-2142
 122. 2141-2142-2143
 123. 2142-2143-2144
 124. 2143-2144-2145
 125. 2144-2145-2146
 126. 2145-2146-2147
 127. 2146-2147-2148
 128. 2147-2148-2149
 129. 2148-2149-2150
 130. 2149-2150-2151
 131. 2150-2151-2152
 132. 2151-2152-2153
 133. 2152-2153-2154
 134. 2153-2154-2155
 135. 2154-2155-2156
 136. 2155-2156-2157
 137. 2156-2157-2158
 138. 2157-2158-2159
 139. 2158-2159-2160
 140. 2159-2160-2161
 141. 2160-2161-2162
 142. 2161-2162-2163
 143. 2162-2163-2164
 144. 2163-2164-2165
 145. 2164-2165-2166
 146. 2165-2166-2167
 147. 2166-2167-2168
 148. 2167-2168-2169
 149. 2168-2169-2170
 150. 2169-2170-2171
 151. 2170-2171-2172
 152. 2171-2172-2173
 153. 2172-2173-2174
 154. 2173-2174-2175
 155. 2174-2175-2176
 156. 2175-2176-2177
 157. 2176-2177-2178
 158. 2177-2178-2179
 159. 2178-2179-2180
 160. 2179-2180-2181
 161. 2180-2181-2182
 162. 2181-2182-2183
 163. 2182-2183-2184
 164. 2183-2184-2185
 165. 2184-2185-2186
 166. 2185-2186-2187
 167. 2186-2187-2188
 168. 2187-2188-2189
 169. 2188-2189-2190
 170. 2189-2190-2191
 171. 2190-2191-2192
 172. 2191-2192-2193
 173. 2192-2193-2194
 174. 2193-2194-2195
 175. 2194-2195-2196

3003/1000

11/3/8

11/3 98
\$1000.00 - 3.00 1888
32000.00 - 3.00 1888

215100 223

121

מחבר (מחבר/מחבר)
מחבר (מחבר/מחבר)
1930 מחבר

2

25-3-30.

! ၁၇၂ ၁၇၂၅

האדם אשר לא ידע להקדים פניו לאת המצות
אשר הוא יצא ח"ל למען יראתו. הנה אומר את
אלו המצוות אשר יצא ח"ל למען יראתו.

אם כלום לא ידעו את המלך

[illegible][illegible]

ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ

ସ୍ୱାଧୀନ

୪

ନିଜେ

କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା

ମନୁଷ୍ୟ

ସ୍ୱାଧୀନ

ମନୁଷ୍ୟ ହେଉଛି

ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ

ସ୍ୱାଧୀନ

ହୁଏ

ଯେତେବେଳେ ସେ ନିଜେ କିଛି କରେ

II

[illegible]

2150
1753

and went
to
Cape Cod.
to
Cape Cod. and
to
Cape Cod.

1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298
 2299
 2300
 2301
 2302
 2303
 2304
 2305
 2306
 2307
 2308
 2309
 2310
 2311
 2312
 2313
 2314
 2315
 2316
 2317
 2318
 2319
 2320
 2321
 2322
 2323
 2324
 2325

and and we are happy of it all
and and happy of it all

and and happy of it all
and and happy of it all

and and happy of it all
and and happy of it all

and and happy of it all
and and happy of it all

and and happy of it all
and and happy of it all

and and happy of it all

(1-1)

and and happy of it all

and and happy of it all
and and happy of it all

and and happy of it all
and and happy of it all

and and happy of it all
and and happy of it all

and and happy of it all
and and happy of it all

and and happy of it all
and and happy of it all

and and happy of it all

9.10.34

[illegible]

126

24

I added 4 more
 yellow and 10
 white eggs. 21
 eggs in all. I
 have 10 more
 eggs. I have
 10 more eggs.

20/11/11
20/11/11
20/11/11

2000

Handwritten notes:

10000
10000

0037 pfe

[illegible]

2

କାମ୍ବଳ ଚାନ୍ଦିନୀ ଗା. ମାତା

of 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1855, 1856, 1857, 1858, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1874, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522,

average 1000 feet
near the well so

Ref. 2

• **reduced**

יהודקה

באחד מערבי קיץ חמים נזרקה פצצה ב"אגד" ירושלים ו-17 איש נפצעו. היו כמה פצועים קשה. עד אז היתה הבלגה בירושלים זאת אומרת ההגנה החליטה לא לענות על שום פעולה של הערבים בארץ, זאת היתה המדיניות של הארץ. אחרי מקרה זה נפגשנו, הייתי באותו פרק זמן בקורס "סגנים" באמצע הפעולה של הסגנים (זה היה בבית הכרם בסמינר למטה במרתף היום זה אולם להצגות וחתונות). נקראנו כמה בחורים ביניהם כאלה שנספו בספינת הכ"ג (כ"ג יורדי הסירה) היינו יצחק הקר, צבי ספקטור, אברהם נוראל, אני ועוד. לאחר הקריאה אמרו לנו צעד אחד קדימה והחוצה והסבירו לנו מה צריכה להיות הפעולה וכי החליטו לא להבליג יותר.

ישנה פקודה ממפקד ירושלים יעקב פט (אח"כ פת) שנתייצב לפניו ישנה פעילות, התייצבנו. אחרי כמה דקות הכניסו אותנו למכונית ברח' הסולל (רח' החבצלת היום) ששם היתה המפקדה בירושלים.

התחלקנו ל-3 חוליות כשבחוליה שאני הייתי בה היו יצחק הקר, נוראל ואני וזאב אפשטיין (שהיה בעל רישיון למכונית מס' 1 בארץ מנהל משרד התחבורה הראשון בירושלים ובארץ בכלל אחרי קום המדינה), הוא היה נהג המכונית, יצאנו מרח' הסולל ומצאנו מכונית של אחד הרופאים שחנתה ע"י בית החולים רוטשילד ברח' הנביאים. ישבנו במכונית והתחלנו לסייר בעיר ולחפש מקום מתאים למטרה.

הסתובבנו ברח' יפו וראינו באחת המסעדות (בתי קפה) ששם היה נפגש לרוב "הועד הפועל הערבי העליון" וה"מופתי חאגי אמין אל חוסייני" (אמנם לאחר הפעולה נודע לנו שכמה דקות לפני כן היה שם המופתי). אחר כך הלכנו למקום סובבנו הלוך וחזור והכנו מה שהכנו הראשון שפעל היה עבדכם הנאמן יהודקה שלפתי את הרימון, רימון שיפשוף כפי שהיה נהוג פעם שפשפתי אותו ספרתי אחת שתיים ובשלישית הנפתי אותו. מיד אחרי חברי יצחק הקר שלף את הרימון ופעל כמוני. חברנו נוראל שרצה להשתתף גם במשימה לא הספיק מאחר וכבר חזר החלו להישמע הפיצוצים. יצאנו למכונית ורצינו מיד לדהור, אך המכונית כנראה שהיתה זקנה למדי ועל מנת להניע, נאלצנו לדחוף אותה כמה עשרות מטרים והסתלקנו דרך רח' ממילא בכיוון מערבה ואבא מספר כיום: שאחרי ששמע את הפיצוצים

ראה פתאום את יצחק הקר ואותי נכנסים לבית כאילו לא קרה כלום בידיים שלובות ושקטות. כעבור כמה זמן נודעו התוצאות. התוצאה היתה רצינית ביותר מאחר ולא רק אנחנו פעלנו אלא היו עוד שתי חוליות. חוליה אחת פעלה בשער שכס. גם באחד מבתי הקפה הגדולים שמה. ושניה פגעה ברח' יפו גם באחד מבתי הקפה הגדולים למחרת נודע לנו שהיו הרבה נפגעים ויש לציין שתקופה ארוכה היתה רגיעה בארץ מכל מיני פעולות שלנו. הזמן היה קיץ 1937 בשעה בין 09:30-10:00 בערב כל הפעולה ארכה כ- 5 דקות בלבד.

יצחק הקר היה חבר ילדים של יהודקה והיה בין הבחורים שנעלמו בפרשת כ"ג יורדי הסירה. אחותו של יצחק- תמרה- היתה מיודדת איתנו היא עבדה שנים רבות בשב"כ הבריטי (ולפני כן בשירות הש"י) לפני לידת תמר עבדתי שנה יחד עימה, בשב"כ. לפני פטירתה היא הגיעה יום אחד אלינו הביתה ונתנה לי אקדח עתיק שהיה שייך לאחיה יצחק את האקדח הוא קנה בשוק באיסטנבול. תמרה מסרה לי את האקדח ואמרה לי שאינה רוצה שמזכרת זו מאחיה תיפול לידיים זרות. האקדח תלוי אצלנו בבית בפינת הזכרון ליד תמונות בני המשפחה.

(אלה הדברים החשובים על החנוכה)

— לשמואליק אחינו הצעיר

הפגיו לציקנה "למיל 60. מי יתן
וציקנתך" לא תהיה את צעירותך
ואתה וכתל כעיתך תנאהן השיטה
צענים וכעננים" ואורה ושמה ימלאו
את ביתם.

המאמרת האהבה הדסה

יבולשים - כפר - גלעד, ה' תמוז תשמ"ב
1982

בתיה, מ'כה

למר

עומר

ישי

אילת

תל'ק - מצטרפים לכתוב

ומצטרפים מחר של איל

מפני כחמון והקפה אילן ולדחם - ארית מסדה אילן

יבול, עז'

אורנה

צפנה

ע'נת

הרצ'נסקי

בן חמא

מחלבה, צביה הרצ'נסקי

מפני כחמון והקפה אילן ולדחם - ארית מסדה אילן

מקום זה

המשמרה

הדסה

שימא

(with 2/1/20)

בקשת ציפורה מוסף שהוקדש ליום השנה הראשון להירצחו של זייד.

קודם לכן גם דאגה יחד עם גיורא לכך שאלכסנדר פן יכתוב את "השיר של זייד" לפי הבטחתו לצפורה. מצורפים הקטעים מן העיתון וכן קטעי היומן של הדסה. הדסה כותבת בשם צפורה בשם כוכבת בשם ילדי "השומר", בשם חבר וגם בשמה (ה.ר.). היא המשיכה ודאגה ודוגמא לכך המכתב שכתבה בשם משי' זייד בתחילת שנות ה-60 לטדי קולק על מנת שיסייע בשיפוץ הפסל המתפורר.

הקשר בין האחים

הקשר בין הדסה ויודקה היה מאד אמיץ עד כדי כך שחבריו של יהודה לא האמינו לו שהדסה היא אחותו הם לא היו רגילים לכך שאחים מתכתבים ביניהם ואוהבים כל כך אחד את השני הם היו אומרים לו ש"ספר לסבתא" שהם אחים. הקשר עם שמואליק היה שונה, הייתה אהבה גדולה של אחים גדולים לאח צעיר הדסה חשה אחריות גדולה אליו כמעט כמו אמא.

פרשת דוד בקר ואליקים רבינוביץ

בירושלים התגורר גם האח הצעיר דוד שלמד ב"בצלאל" יחד עם אחיו של עקיבא - אליקים. השניים היו חברים קרובים. שני החברים נאלצו להימלט מהארץ בעקבות פרשה שהוסתרה משך שנים מידיעת רבים מבני המשפחה.

לאסתר האחות הצעירה-לימים סבתה של מירי אלוני היה
 חבר בחו"ל בשם יעקב ווינטרוב אשר היה אמור להגיע
 ארצה על מנת להינשא לה.
 אלא שבזמן ההפלגה לארץ הכיר הבחור בחורה אחרת בשם
 רבקה נון והחליט לזנוח את ארוסתו ולהינשא לה.
 לחתונה שנערכה בשנת 1914 הגיעו שני החברים: אליקים
 ודוד וירו בחתן.
 הפרשה התפרסמה אז בעיתון "האחדות" הירושלמי של
 "פועלי ציון" אלא ששם הוזכר רק שמו של דוד.
 יעקב הובהל לבית החולים "שערי-צדק" ולאחר תקופה קצרה
 הבריא.
 ברכות על החלמתו פורסמו גם הן בעיתון "האחדות".
 השלטונות התורכיים החלו לחפש את היורים.
 אנשי "השומר" ניסו להסתיר את השניים אלא שהכל הפך
 להיות מסוכן עד שהשניים הוברחו לחו"ל.
 היה זה עקיבא שדאג להברחתם בעזרתו של איש השומר
 יחזקאל חנקין.
 מאחר ושמו של אליקים רבינוביץ לא הוזכר בעיתונות כמעורב
 בפרשה עלתה ההשערה כי הוא נשלח על ידי המשפחה עם
 דוד על מנת להתלוות אליו ולסייע לו (השניים היו בני 16-17).
 לאחר נדודים במדינות אירופה – בולגריה רומניה,
 צרפת ועבודה בחצרו של מלך בולגריה בעזרתו של מורם
 ב"בצלאל" בוריס שיץ השתקע אליקים בצרפת שם נישא לרחל
 הירשנזון ממשפחת הירשנזון הירושלמית אשר היגרה עם
 משפחתה מירושלים לצרפת בהיותה בת שבע ואילו דוד
 השתקע בארצות-הברית.
 לפני שנסע לארצות הברית חזר דוד לתקופה מסוימת לארץ
 בתחילת שנות ה-20 וניסה להשתלב כאן.

מצאנו בעיתונות ההיסטורית היהודית כי בשנת 1921
השתתף הצייר בקר בנשף בירושלים ואף תרם את אחת
מתמונותיו בשם "הרעות בירושלים"
אליקים מצא עבודה בבית חרושת בפריס ונולדו לו שני ילדים.
הבת נפטרה בילדותה, בגיל 12 והבן ברנרד הפך להיות
רופא.
בשנות השבעים הוא הגיע ארצה עם בנו קלוד ורשם אותו
ללימודים ב"חוות הנוער הציוני" בעזרתו של אבי, נפתלי.
בסופו של דבר עבר הבן לאימו שהתגוררה בקנדה.
אצל אמא מצאתי הרבה מאד מכתבים גלויים ואוהבים ממנו
לאורך שנים ועדויות על מכתבים רבים מאד ששלחה אליו
אליקים עצמו נתפס על ידי הנאצים במלחמת העולם השניה
ונשלח לאושוויץ.
לאחרונה מצאנו מסמך ב"יד ושם" בו מצוינים התאריכים
המדויקים הנוגעים לגירושו ורציחתו.
דוד נישא לאישה לא יהודיה ונולדו לו שני ילדים- אהרון
ושושנה על שם הסבתא רייזה.
שושנה נפטרה בילדותה, דוד נפרד מאשתו והקשר עם הילד
שהתגורר ככל הנראה בקליפורניה-נותק.
דוד נישא בשנית נולדו לו שלושה ילדים.
שני ילדיו הצעירים עלו ארצה דבורה אביעזר מתגוררת בפתח
תקווה ואלכס בקיבוץ יבנה.
דוד עסק בציור בארצות הברית ונחשב לצייר מוכשר מאד.
וכאן, סיפור שריגש אותי מאד -

לפני שנים במסגרת עבודתי במשרד הפנים הגיעה אלי אחת
מן היועצות המשפטיות ובקשה להתייעץ עימי בקשר לאדם
שירה בבחור בנסיבות שהזכירו הסיפור שלמעלה.

היא התלבטה בשאלה האם להתיר עלייתו במסגרת "חוק-
השבות" שהרי אחד מסייגי "חוק השבות" נוגע לעבר פלילי
המסכן את שלום הציבור.
דברנו ואז אמרתי לה שגם במשפחה שלנו היה סיפור דומה.
ספרתי לה הסיפור ואמרתי ששניים מילדיו של אחד משני
היורים עלו ארצה וכי אחד מהם מתגורר ב"קבוצת יבנה".
"איך קוראים לו?" שאלה היועצת המשפטית וכאשר נקבתי
בשמו התברר כי היא חברתה הטובה של בתו כי למדה עימה
בבית-הספר ובקרה הרבה בביתה.
לא רק זאת – החברה הטובה נקראת יונה על שמו של דוד
שנקרא דוד-יונה.
מה החלטנו?
החלטנו, ללא קשר לסיפור, בסופו של דבר לאשר העלייה.

פעילות בהגנה

עם סיום בית הספר הייתה אמורה הדסה על פי התוכניות להתחיל ולסייע בחנות. ואומנם כך היה.
בד בבד עם עזרתה ועבודתה התמסרה הדסה לפעילות אינטנסיבית בארגון "ההגנה", השתתפה בקורסים והדריכה.
הייתה מדריכה בנשק, מורס ועוד. ותקופה מסוימת (בשנת 1939) הייתה גם מפקדת הבנות בירושלים.
גם את ניסיונה בתפירה גייסה לטובת הארגון וכדי להעביר אקדחים מן העיר החדשה לעיר העתיקה וכדי לא להיעצר על ידי השלטונות הבריטיים – הייתה תופרת חגורות מיוחדות בהן היו מוחבאים האקדחים בצורה בטוחה מבלי שהם ישקשקו או יבלטו, על ירכי הבנות שלבשו שמלות.
את פעולותיה בארגון היטיבה היא לסכם בעצמה בחומר המצורף.
תקופת חברותה בארגון הייתה בעלת משמעות עמוקה בחייה.
כאשר הגיעה לגיל שמונים ערכנו לה מסיבת הפתעה – אליה הוזמנו כל בני המשפחה וידידים – ב"בית ההגנה" בירושלים.
הדסה השתתפה בישיבת – ועד – שם ואז כאשר יצאה חיכו לה כולם בחוץ והשמחה הייתה גדולה.
באותה ההזדמנות העניק לה הארגון תעודת הוקרה מיוחדת על פעילותה.
אני שהכנתי את האירוע לא הבנתי עד עתה איזו משמעות הייתה לאירוע זה עבורה.
כאשר אספתי מסמכים מביתה על מנת להכין חוברת זו נתקלתי בעשרות פתקים חלקם בכתב רועד אשר כולם חוזרים על אותו תוכן.

העבודה של סבתא ב' הגנה"

שעמד על משמרתו ובכבודו רחמי על ווג החיילים. קרא לבחור ורמן לו שכי דאי לתם להחלוק מן השטח. כי הם עלולים לקבל דקירה בסכין הבחור הור' דה יתם המשיכו לדעת.

ב-1934 היא השתתפה בקורס למדריכי כי איתות באמצע לקחו אותה להודיע קבוצת בנות שעמדו לפני סיום שהיטי בו לדעת את החומר ממנה לא היה לה ברירה והיא השמידה פנים כאילו היא מומחית. בשנת 1936 היא עברה לקיבוץ כפר-גלעד והתגייסה שם למד' ריכת. בעיקר ברובה. בתחילת 1939 היא נחמנתה למים של פלוגת הגנה מספרן הגיע אז ל-200.

כשהיתה הכרות. "הספר הלבן" נאמר לה לאסוף את המפקדות ולצאת בחפזי נות. הנשים החכמו. בגן משכנות' מי שם הם הלכו לצריפת של רחל יואת' בוצבי, שם קבלו דגלים ונושא סיסי מאות. התפגנה יצאת מול משטרה. "מה? זה יהודה? ושם הם החזקו מסילוני מים של מכוניות לכבוי-אש."

המיר פרמון, בת 10 ירושלים

מעניין הוא כיצד התאמנו בימים ההם להכנסו בבניין של בית-הבריות, שש" ראוס', הבניין בצורת מם סופית, ובפנים הצר סגורה הן היו עומדות בתוך הבית ומאותות דרך התלונות בפנים. הם למדו עזרה ראשונה בבניין של קומת' חולים. פעם אחת. ביום השנה להגדרת בלפור, הן ירדו לעיר העתיקה. כל אחת היתה צריכה להעביר כלי נשק. את האקדה שלה היא קשרה לרגל בדרך. ליד שוטר בריטי. נחקק הקשר סביב לרגל והאקדה תחל להתנועע. היא הידי קת את הכלי בין הרגלים וכיסתה את הרגל בסבב קש גדול.

אימוני "דחה" היו במדבר יהודה. בחלק מהאימונים למדו לזרוק פצצות מתוצרת עצמית. באחת מלילות הירח מפי' גן גדול. לקול נקישות של תוף הלכו בסדר ובטעות משרוקית שמדו על קצב החליטה. בשנת 1936, ערב, "גבי-מוסה", אמרו להם להתקשר בכבדי חג ולהשי' תדל להראות כתיירים. הנשק נשמן אצל הבנות ומספר זוגות — בחור ובחורה יצאו למקומות שונים. היא ועוד בחור, שידע טוב ערבית. היו צריכים לשוטט בעיר העתיקה. הם נכנסו לבית קפה לקלוט את בפי הערבים. שוטר יהודי.

סבתא היתה חברה בארגון ההגנה. "חח' יסתי לראיין אותה על הסיבות להצטר' יסותה לארגון ועל קצת מחוויותיה בימי מנדאט הבריטי.

ההיסטוריה שלה בתגנה התחילה כשהר לידותה. במאורעות 1920 או 1921 כירושלים. הם גרו בבית של נוצרים שהמרסס שלו נכנסת ממש להצר מגור. נוטר-דאמי. כשהיא היתה בת 9 ערבי פלח לבוש עכירה וחרב ארוכה בידו רדף אז אחריה ברבע שעה. היה לה מול שכימים החם רגליה היו קלות ר' היא הספיקה לחמוק לתוך הבית לפני שהערבי חפס אותה. חוטיפה לכך הפג' גה ערבית ובראשה ערבי נישא על כפיים מנוסף בחרב נוצצת וקורא בקול קולות: "דין מוחמד באל-סיף — איטבת אל יודי". (דין מוחמד כחורב — שחט את היהודים!). היא חיפשה דרך להגיע ל"הגנה". היתה לה חברה בבית-הספר שאותה היתה הכרת ב"הגנה". היא פנתה אליה והיא המליצה והוודית שלא תגלה את גילת האמית, ברחוב החב' שיש, בחדר קטנטן לאור מנורה זעירה, הוקנסו אותה אחת לפלוגת שקראו לה "פלוגת-הקשר".

העבודה
מנשה
העבודה

15.4.1980

ה בידים ובאגנים והיו נפצעים משני
גידים, וכך במשך שבועות מספר.

במאבק עם הבריטים

תנועת המרי שלתה אנשים לפיצוץ צהרים,
לחבל במחנות-ראדאר, בשדות-העופה, בכבישים
ובמסילות. הביאו האנגלים או לארץ גרד אשורי
מעיראק, להציבו במקום הנזורים העבריים.
בתוכו היו גם בחורים יהודים אחדים, שתראו
כאשורים. הם היו שומרים בשדות-העופה
שבתל-יוסף. ידעתי את לשונם, תלכתי והוצאתים
עם הנשק והעבריתם לכפר-אורית, מושב של
יהודים מבוריסטאן. את תגדוד הזה היו מולי-
פים כל 3 יחדשים, ולכן פתחו בחיפושים אחר
הבחורים הנזורים.

כך הייתי גם מגייס חברים לכל מיני פעולות,
שההגנה הייתה זקוקה להם, כגון להצבת
שמירה במשאבות-המים שבפרוודור ירושלים.
משהתגברה תנועת המרי, החלו השוטרים הברי-
ים לעשות דין לעצמם. כך אירע שבפגשם וזו
ברחוב היו מתנפלים ומרביצים" בו. ובטווינג,
בזמן לצאת לרחוב בזמנת-הזונה הצבנו חוליות
בסביבת הקרדובה ויחד היינו נוהלים להשיב
לבריגה האנגלים כמגיני להם. בשלבים הבאים
ניגשו האנגלים לערוך חיפושים והטילו עוצר
בחלקי-העיר. הם סגרו שכונות שלמות בלא
אפשרות לצאת מהן ולבוא אליהן. רק לחצי שעה
הותר לצאת בן הבתים לקנות להם. את הגברים
אספו במכלאות לשם זיהוי, בבתים שדורו
תכשיטים ובסוף, בלילות, בעוד הכול היו-סגורים
בבתיהם. היו הצבא והמשטרה הבריטיים בוחים
הנזירות של היהודים. היו קושרים שרשרת
למנוע-החנות, מצבים מכונות למשוך את
השרשרת, וכך פורצים את הדלת ונוסלים את
שללם. אם ניסה מישהו מאנשינו לצאת ולחזר
בגד, היו האנגלים עוצרים ומענישים אותם.
אימננו את הקהל לפתוח במקרים כאלה בצעקה
"זולה בסך, של כל תושבי השכונה, ובכך היו
גייסים את הבריטים הללו. באור היום היינו
משיבים להם על שלא היה ביכולתנו לעשות
בזילה: היינו כורכים חוטים על קופסאות-
שיעורים ריקות, ונציבים אותן במקומות,
שעובדים בהם המעוררים הבריטיים, כך שיהיו
האנגלים חוזרים, כי טוקעים לפניהם, ואז
נאלצים היו לעמוד ולקרוא לחבלן לפרוק את
התוקעים."

כזמן העוצר היינו מדביקים לראותה כדורי-
עידוד ליישוב, שכן הייתה התנגדות נחונה החת
אנזורה קשה לא מעט מאנשינו באסרה, אך על
אף הכול — במשכה הפעולה.

בראשיתה של מלחמת-השתרר

בכל היסוד בנובמבר 1947 ישבנו הדיונים
לד מקלם הרדיו, בצימיה להתלטה של עצרת

פרצנו כולנו בשמחה התחזה בשירת "דודי מלך
ישראל חי וקיים", למחרת כבר היו פצועים
הרדנים, ובו ביטח. גמאנו בעמדות לשמור על
ירושלים שלנו ביום ככללה. עד כה לא ידענו,
אנשי-השכונות, אלא להגן בלבד. הגיעה בכן
השעה לאמן את אנשינו בהתקפה. גייסתי
לפלוגה ארבעים איש וחם אומנו בכך. בשבת
בשלה חולית-הכלבים לפוצץ את בית-החרושת
לגזוז שברוממה. שהיה שיין לערבים. גיקשו
ממני ליתן לבחורים היפוי למען אפשר להם
דרך לסיגה. מילאנו את המשימה בשלימות
בלא אבידות מצידנו. כהוצאה מפעולות אלה
ודומיהן, החלה ברחות ערבים מן השכונות.

את שמות אלה מהם שנתגוררו בשיין-בארה,
קיבלנו מסנדלר אחד. היה זה לאחר שמנבעה זו
התקופה לא אחת ביריית את כל אחד הגור-
לאות" שלנו. שלחנו לכל התושבים שם מכתבים
מטעם ההגנה, והיה עלי לדאוג שיגיעו
למעוררם. הרדנו להם, שעליהם לפנות את
המקום תוך 48 שעות. כי לא נוכל עוד להיות
אחראים לשלומם. באותו ערב פוצצו אנשי-החזי
את בית המוכתר האגידה, ולמחרת עזבו
אנשי-הגבעה את המקום דרך ליפתה ההחית.
למחרת הודעתי למפקדה, כי שייך-באד
נחרקתה.

הדסה ברלינסקי (רביביץ)

חברות בהגנה

א

ההיסטוריה שלי בהגנה מתחילה בספטמבר
1929, ולא גם, "פרהיסטוריה", שתחילתה בשנת
ילדותי במאורעות 1920 — או 1921, בירושלים.
גרנו אז בבית של נוצרים, שהמרכסת שלו
בנסה ממש לחצר, גוטרידאס". חלק מחברי
ההגנה" של הימים ההם, אשר השו לפזרת
היהודים שבועיר העתיקה, נתקלו באש מכונות-
הירייה של הבריטים, שעמדו ע"י הדאר וזיכו,
שהיה לא הרחק מביתנו.

אחני לא קלטה אן, מה עלה בגורלם של
אותם המגינים, אבל סיפור-המעשה של 2
מתם, היילים משוחזרים מן, הגרוד העברי,
שחיפשו או מקלט אנחנו בבית, ואשר לאחר
מכן נאסרו אנחנו ע"י 2 חיילים בריטיים מווי-
גים ברובים מכוזנים, וכל אותם הסיפורים על
המשפט, שלפני הובא, הייתה להם בוודאי תי-
פעה שנים לאחר מכן גם על רצוני להצטרף
להגנה."

השעה נוספת הייתה בהדאב גם לסיפורם,
אשר שמעתי בבית על, "השומר" בארץ ועל
ההגנה, שניסו לארגן בהרצל וריתמן, שמקרה,
שאירע לי בהיותי בת תשע, רשם גם מסאו
בתת-המכרה. פרטי-פלה לבוש עבירה, וחרב ארו-
כה בידה, רדף או אחרי במסך כרובע שעה, ורק

אולי הוסיפה לכך גם הפגנה ערבית, שראיתי
בילדותי, ובראשה ערבי וישא על כפיים, כשהוא
מנופף חרב נוצצת וקורא בקולי קולות: "דין
מתמד באל-סייף — איטבה אל-יתוד!" ואחריו
נשמעו קריאות עידוד של כל המפגינים עם
הכאות בתוף.

ולבסוף הגורם האחרון — מאורעות 1929.
אז כבר ראיתי קצת את ה,הגנה" בפעולתה.
ראיתי גם (בפרוודור ועל המדרגות של אותו
בניין, שגרנו בו) דם יהודי, אשר נשפך רבע
שעה או חצי שעה קודם-לכן, ע"י ערבים (היה
זה דמם של רייטן, שנהרג, ושל פו-וידול,
שנפצע). שמעתי גם בחורים יהודים קוראים:
"עורה ליסיין-משה" ימים מספר לאחר מכן
עמדה גם משפחתנו כולה ב,מצב-הכנ": אבא
עם אקדח וכל אחד מבני-הבית עם, נשק קלי-
כלשהו גם האח הצעיר ביותר, שהיה אז בן 6,
התחזק מקל. היפשתי בכך דרך להגיע אל
ההגנה."

ב

היינו שלוש בנות: יונה זוכא (צ'סיס), אסתר
ויוליס (אבנא) ואני. החלטנו להיבדל, לארנוף.
לי הייתה חברה בבית-הספר, שאחותה המבוגרת
ממנה, בשם אסתר הרדית, הייתה חברה ב,הג-
נה". פניתי אליה והיא המליצה עלי-ונאמן
החזירה, שלא אעלה את גילי האמיתי.

ברח התבשים, בחצר קטנה, לאור עצי-ה-
ועירות, שעמדה על שולחן קטן — קיבלה אותנו
לראשונה שרה גפני (כנראה, הגיעה לירושלים
כחל-אביב). לתוך הוכנסנו אחת אחת. צורפנו
לפלוגה, שקראו לה, "פלוגת-הקשר", שכללה
בחוריה ובהורים מכונים מכל הגילים — ולא
נערים. למדו את כל המקצועות הרגילים אולי,
הוסיפו לה את התואר, "קשר" בגלל שיעור
ה,איתות שניהנו.

מעניין הוא, כיצד, התאמנו בימים ההם. היינו
מחככים בבניין של בית-הבדואות, "שטראוס"
חבני בצורת מב סופית, ובפנים הצר סגור.
היינו עומדות בהוד הכית מחלקה מול מחלקה,
ומאותות דרך תולדות זו לזו בפנטי-החמל
(מן הסוג, אשר המשטרה השתמשה בהם). הארי
רוח נבלעו בתוך החצר ולא נראו בחוץ.

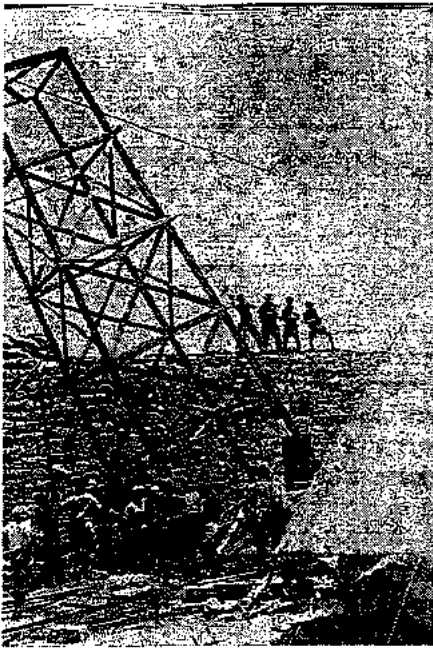
למדו גם עורה ראשונה. השיעורים נערכו
בבניין של קופת-החלים דאז ברחוב דוד ילין,
מול ביה"ס לבנות, "למלי", הרופאים היו ד"ר
מיטשטיין (מיתר), ד"ר רבינוביץ הי"ר סוק.

המפקדת שלנו הייתה או רחל דבוסים. היא
התחילה ללמדנו גם, "כלים" — נשק: פירוק
החרכבה של, "פאראבלום" ועוד. רחל הייתה מדי-
ויכה בהסד, בכוח-ההסברה ובשיטת-לימוד מאין
כמות. נדמה לי, שכלעתי וספגתי כל מלה, שיער-
אה מפיה.

הכינוי שלי היה נחמה

על חבורתם, התאמה מאז

נחמה

ירושלמים בעליה לחנייתה, 1938

בני-הדור, ירדנו לעיר העתיקה. שומר יחזיר, שעמד על משמרתו, ונכמרו רחמיו על זוג החיירים, קרא לבחור הצדה ורמז לו, שבדאי לו להסתלק מן השטח, ולא — עוללים אנו „לזכות“ בדקירת סבין בגב. הבחור הורה לו והספנו לשוטט בסימסאות אחרות, שלא בתחום ראייתו של השומר.

באותה תקופה, נדמה לי, החלו ללמד את הב-חורים גיאוגרפיה. תפקיד הבנות היה להימצא במקום השיעורים, ולהיות מוכנות להגיש „עזרה ראשונה“ בשעת הצורך.

ב-1934 השתתפתי בקורס למדריכים לאיתות. באמצע נלקחתי להדרכת, היה עלי להדריך קבוצה בגות בתלפיות, שעמדו לפני סיום. בין שהיה מדריך הקודם, נאלץ להפסיק ולעבור להפקיד חשבו יותר. היתה זו קבוצת תלמידות של הגימנסיה האוניברסיטית, ושהיטבו לדעת את החומר ממני. לא היתה לי ברירה, אלא להת-כונן לפי החוברת ולהעמיד פנים כאילו מומהית אני.

ב-1935 נסעתי למצרים, עבדתי שם כמורה בביהמ"ס של הקהילה היהודית, ובפרטים ובשבר תחת הדרכתו קבוצת יעור ב„החלוץ“, שנוסד באותה שנה, והסתדרותי להכניס בהם את רוח ה„הגנה“.

בתום שנתי-הלימודים הורתי ירושלימה. הת-ייצבתי והוכנסתי מייד לקורס ל„גנאים“, היה זה חורשים אחרים לפני פרוץ המאורעות ב-1936. „מסיבת-זמר“, כפי שהיה נהוג, לא נתקיימה עוד. המאורעות של 1936 פרצו ואנו גויסנו עם צאת הקורס.

ב-1937 געדרתי במשך חודשיים מן הארץ. נסעתי לצרפת, וזכרתי, עד מה התלבטתי אז, אם מותר ליהודי לעזוב את הארץ, להנאנו האישית, ואפילו לזמן קצר, בשעת-מאורעות. הברותי הורתי שכעזני ונסעתי. ביקשתי אז חופ-שה להודשיים.

באותה שנה עברתי לקיבוץ כפר-גלעד. שם נתמנית כמדריכה, בעיקר ברובת.

ד.

זכרתי, ערב אחד ב-1938, אספה מגיה שוחט חברים מספר מן ה„הגנה“ מן ה„צברים“ ילדי כפר-גלעד, ועוד אחדים שהיה להם קשר הדק אחד כלשהו לאותם „צברים“. מגיה סיפרה לנו בסודיות-סודות, בלא שמוחר היה לאיש בקיבוץ לדעת על כך, כי עומדים בקרוב להקים נקודה חדשה בגליל המערבי, בשם חניתה, ועלינו להיות בין הראשונים לעלות לשם.

איני יודעת בדיוק, כיצד נתגלגלו העניינים לאחר מכן, כי אולצתי או לקבל חופשה קצרה, כדי להימצא בבית, בזמן שאבי ייעד לרגל נסיעתו לחי"ל. ממכתבים שקיבלתי מהחברים, נודע לי שהבנייה הגיעה לאסיפה כללית וסם קבעו את אלה שיעלו לחניתה.

זכרתי, לקול צפירה האופנוע שלי, יצאתי לאלתר, ונסעתי למקום המיועד. פעם אחרת בא חבר ביום השישי אתה"צ. עסקתי אז בשטיפת רצפה בבית ואסור היה לאבד אף רגע. הוחתי ברגל את קערת-המים, ובלא להחליף בגדים או נעליים, רצתי בכל כוחותי לבתי-הבגדים לביתו של דב שינבלום. היה עלי להוציא את הנשק שברשותי במהירות המירבית, כי צמדו לערוך סם רציני מסעם המשטרה. ע"כ נודע מפני סיכויי יחסי. בעזרת עולת-חינוך, ובה תיגוקו כל אחד החברים — הצלחנו לאחר נסיעות מספר למלא את המוטל עלינו. זמן קצר לאחר כן נערך החיפוש במקום. בלילה אחר, בשווי חביתה, חיפש שומר בריטי בסל-הירקות שהיה בידי אולם בסל כבר היו או ירקות בלבד. „תתחככנה“, (מלה שגורה בפינו בימים ההם) — נתחשק לי לומר לו באותו רגע.

ב-1931—1932 נערך, באחד מלילות-הירח, ב„מגרש“ שליך שנת-התפועלים בבית-הכרם ועל חתרים מסביבו, מיפגן גדול של כל חברי ה„הגנה“ שבמחוז ירושלים. לקול בקישות על חית, צעדו בזה אחר זה כל הפלוגות, וליד כל מותן מפקדת, אשר שמר על הסדר בשורות, ובצורת מסורקות — על הקצב בתליכת. המוביל שלנו היה לוי שפיגלמן. המיפגן עשה רושם על כל החברים. היתה זו לתם הפעם הראשונה שניתן להם לראות את כל הכוח הארצי, שעמד לרשות ה„הגנה“, מופיע בסך.

כנראה, שגם על השלטונות שלנו עשינו רושם, כי לבחירת היום הודיעו לנו על ביטול של כל „אימוניה-שהה“, ו„תרגילי-הסדר“, שהיו מתנהלים מדי שבת בשבתו באותו „מגרש“, ונצטוונו על הקפדת יתר בשמירת על הסדרות.

התקופה, שבאה אח"כ, „נתברכה“ ב„גיוסים“ חסופים יותר ממה שהכינו עד אז. היו ימי גיוס, כגון ב„גבירמוסה“, וכן ב-2 בנובמבר, בט באב (אז שמרו בעיקר על המקיפים מסביב לחומה), ב„יום-כיפור“ (בעיקר ע"י הכותל המ-ערבי).

זכרתי „גיוס“ אחד, שבו ישבנו ב„מרכז המסחרי“, חבר אחד, משה סופר, ישב עמנו שבוע ימים בבגדי חתן כהים ומהודרים, כי נלקח מייד לאחר החופה, ולא היתה לו כל אפשרות לגשת חביתה ולחוללם בבגדים אחרים.

ב-1932—1933, ערב „גבירמוסה“, באמר לנו להתקטש בבגדי חתן, ולהשתדל להיראות כתיי-רים. למחרת הופענו במיטב לבושנו. הנשק נטמן אצל הבנות, ויצאנו מספר זוגות — בחור ובחורה — לשוטט בעיר במקומות שונים ולפי הנחיות שקבלנו מראש.

עלי ועל כרוננו (נדמה לי, שקראו לו פריד-מן), שהיה יליד העיר העתיקה וידע היטב ערבית, הוטל להסתובב ברחובותיה הצרים ול-חינכס לתומנו לכל בית-קפה, לקלוט מה בפי

בהיותי בירושלים, הוטל עלי להדריך את המפקדות ברובת השיעורים נערכו בשבתות בגרית וסמאן, בתל-ארוה. באחד הימים קראני יעקב פת, הורה לי להמציא לו תוך ימים מספר בנות אחרות, שהתייגה מוכנות לערוך פעילות-ההתקפות בהולכות-רגל ערביות.

ההצעות באה לא מייד. רק שתי החברות, נטקת ולאטובסקה ואסתר זיידן, המבוגרות, השי-קטות חזענות יותר — הן דחוה גענו לאלתר, בלא כל בקשה לדחיה לשם שיקול בדבר. באותה תקופה גויסו גם בנות לעזרת המש-טרה הבריטית, בחיפושיה בבתי הערבים שבי-עיר העתיקה.

בתחילת 1939, משיצאה יוכבד דוסטובסקי לחופשה, ללידת בנה הבכור — נתמנית למ"פ של פלוגת-הבנות. מספרן הגיע אז ל-200. נתקיימה באותו זמן עוד פלוגת-בנות, אשר השתייכה למגויד-האזים בלבד. בראשה עמדה לאה לידנסקי-דול (בהמשך הזמן נתקיים חיאום מלא בין שתי הפלוגות והתפקידים נתמזגו כמעט; בן-ציון גער-רגת היה הממונה על שתיהן).

ב-1939, עם התכרוה על „הספר הלבן“, נאמר לי לאסוף את המפקדות ולצאת בגדו בהפגנת-הנשים, שעמדו להיערך באותו יום. התכנסנו ב„גן משכנות“ (ליד מירפאת „פרד-זיניד“; בגן זה התאכמו או בקליעה למטרה ברובת-אוויר, בהדרכת בן ציון מיוחס, שנהרג בעת ההפגנה ברובת בן-יהודה).

מן „הגן“ הלכנו לצורפה של רחל נאית-בן-צבי, שם קיבלנו דגלים נרשאי סימסאות לפי רוח הזמן, כגון: „הלאה הספר הלבן“, „עליה

התרים, הוריעו לנו על בואם מבעוד מועד. הנשק שהיה עמנו (כלים קטנים), נאסף ואחדים מן הבחורים שלנו ישבו עליה במסווה של "אגודת המשוטטים". הצלתנו להיפטר מן השוטרים והספנו להתגלגל על פני שטח הקוצים.

ג.

ב־1931 נפל עלינו ה"פילוג" כרעם ביום בהיר. בימים ההם לא היה דבר קדוש בעינינו מן ה"הגנה". לכן נקל לשער מה היתה הרגישות, כשלפתע הופיע מפקד, בדרג גבוה, אחת בהלות, ובלא הסברים ציוות לא לקבל עוד פקודות מאת המפקדת הישירה שלנו, דינה ע"י הדר (בהעזרה, קיבלנו שיעורים בכלים מן המ"מ ארית ברלינסקי; מפקד הפלוגה היה שרביט).

החלו להעסיקנו בדחיפות ובתכיפות ב"הע" ברות". עקב "הפילוג", נשארו קבוצה של 8-10 כנות כלבר, וביצוע ההעברות נפל על שכמנו בלבד. נצטוונו או להיות מוכנות במשך כל שעות היממה. אומיר לדוגמה שני מקרים: פעם הופיע החבר אברהם ריטוב בשעה 3 לפנות

ב, "אימוגי-שדה" במדבר-יהודה. הובילו אותנו במכונית-המשא הגדולה של חברת-האשלג. האוטו היה מכוסה באבדון ("ברונס") ובמקומות מסוימים נצטוונו "לא לנשום" מחשש מפני חיפושים של השומרים הבריטיים. כחלק מ"אימוגי-השדה", למדנו לזרוק "תביות" (פצצות). היו אלה פצצות-סרק עם מנגנון-הילקה בדמות ה"מנחם" - רימוניד תוצרת עצמית, שהולקתו מופעלת ע"י שטחון ראשו בקופסת-גפרורים.

מקרה שאירע לי באותם האימוגים, העיק עלי במשך חדשים. העמדנו בשתי שורות חזית זו מול זו, במרחק סביר, שהרימון לא יפגע באנשים. לראבוני הרב, עברתי או את הטובה המשוער ופנעתי בהברה, שעמדה ממולי, רבקה אברבור, ושברתי לה שתי שיניים. החברה צנחה תחתיה.

פעם התאמנו ב, "אימוגי-שדה" ב, וא"י בית חנינה" בצפון-ירושלים לא הרחק מ, נבי-סמואל. לפתע הופיע מולנו אווירון, וכעבור זמן-מה באה מטרתה. השוטרים שלנו, שעמדו על

גויסנו לראשונה בשנת 1929, ב־2 בנובמבר, הוא יום הצהרת-האלפז, ושהיה תמיד יום של מחת. ירדנו לעיר העתיקה, בשפנינו להגיע לבית-החולים, "משגב לוד". בבית לא הודעתי דבר (עניין המתחרת, שעליו שמרתי בסוד מפני התורים, הכביד עלי ביותר; אך קשה שבעתים היה הדבר לחברים הנשואים, שבני-זוגם לא היה חבר ב, "הגנה"). כל אחת מאתנו צריכה היתה להעביר, "פר", את שלי קשרתי לרגל אחת, בין השתיים, כשהוא תלוי לחגורה. בדרך, ליד הדואר הישן וליד שוטרי בריטי, ניתק הקשר מסביב לרגל, וה, "פר" החל להתנועע כמטוטלת. בזו ברגע תפסתי איכשהו בין הרגליים, כיסיתי בזכוכית קש גדול, שהיה עמי, ושלובת-זרוע בין שתי חברותי, עברנו בין כל השוטרים, שעמדו על משמרתם, לאורך כל רחוב השלשלת על מדרגותיו הרבות והחלקות.

בעיר העתיקה מצאו פנים חדשות, אבל ותיקי ב, "הגנה": את שושנה גרשונביץ, אה בן-מנחם, דינה ביהם, ישראל ליפקין ועד.

ב־1930, בערך, נסענו לים-המלח, להתאמן

ההלוכה "נבי-מוסא" בירושלים, בדרכה אל קברו הסמוך לכביש אל ירוחו ואל ים-המלח (ימי "ההלוכה" אלו, על הסכנה שארבה מהן ליישוב היהודי, היו לימיי-הכ"ף לחבר ה"הגנה")

ה"סליק"

בראשית הובאו בכדי-הלב מבהיקים, "הגז" המשומנים" למקום מחבואם, והבחורים החסונ ששקפו במלאכה הסתירות בין הקירות הכפוי במרתף הבניין, שהתנוסס להפארה בסבור הע

ערב ערב היו נהירים לבית חבורות חבורות צעירים וצעירות משכבות העם השונות שבק ובפרבריה, ובצעדים חרישים יורדים למר להתאמן בדריכת קשת למען הגן על הגן וההרכוש שלא יופקר בעת מצוא.

מגל מלשעת הצורך היו הטיחים שבחבורה מגל לאת הפתחים שבקירות הכפולים ומעלים : אט את הכלים הדרושים לאיטום של אב הקבוצות; וכשהיו הללו מסיימים את השימ בכבלים כחלכה, היו מהזירים אותם שוב למקו מחבואם.

בעלי-המקצוע היו עושים שוב את מלאכו באמונה וטורחים טורה רב שלא להשאיר עקב כלשהו, כדי שיען זרה לא תבחין במתור בעצמות-הערב-והלילה בבניין פנימה.

בהעברת הכלים ממקום למקום עסקו הבנ ההינעית ואלתן היו מצטרפות הנשים הכבודו שהיו ממלאות את בחי-והיות עד למלא-קרבן בצעצועים הכבדים, ומעצבות" לעצמן השיב מיוחדת בהילוכן בחוצות העיר, שלא לעז השד כלשהו.

שומר הבית, שתביר כל איש ואשה בבנ ויוצאין, ידעם בשמותיהם וצניניהם הסחתו תיים, בסח בהם בטחון מלא, שכן היה לו הדו כסוד כמס, כאשר נתחייב בגפשו ובגפשו : אחד ואחד מהם.

באחד הערבים, עת היו בני-החבורה עסוק במלאכתם בקורם, הבחין השומר באנשי-בולש שהוא הכירם היטב, והנה מסתובבים הם סב הבניין. תקוף חרדה לגורל המחבוא על הערש בו אותה שעה, הצעיק האיש, בצופן מיות את, האחראי לעניינים" והלה פקד על אנט להפסיק את התנועה ב"סליק" ללא יוצא וז — עד שסולקו, הכלים" למקום-מיבסחים.

כל אותו לילה פמלו בעלי-המקצוע למיניד קשות, ובעבודת-גמלים השלימו את המלאכ לשם הסוואה, הוחקן ארוך מיוחד, שהועמד גבי הפתח המסתורי, ורק מתי מספר יד את סוד פתחתו.

כשהובא הארון למחרת על-ידי הגג, י ידעו אנשי-הבית למי נועד ולאילו הכלי שומר הבית הבטיח לברר את הדבר, אך למחר היום לא מצאו עוד את הארון במקומו בשעות הלילה הועבר בידים מאומנות לייש הנכון.

בפיו, סאלך להעביר נשק, כי "חסרות בחורות", הסברתי לו, כי שני ילדים קטנים לי בבית, ומהם יוצקת — וכיצד אשאירם? הוא ניסה לשכנעני, כנחזור מיד, וכמעט נתפחתי, אולם הרגש האמתי גבר עלי, ונדמה לי, שהיתה זו לי הפעם הראשונה להשתמש ממילוי תפקיד ב"הג-בה".

גם במלהמתי-השחרור לא יכולתי לעזור בד-בר, פרט לתפקידים של מה-יבכר, שהוטלו עלי כסג, "משמרת-העם", *הכסא נעני לי פה* *אחרי כעשרה ימים / חן / קול / מתי / יצא*

כרית אשכנזי (בוסליב) נשק ב"הג" *הכסא נעני לי פה* *אחרי כעשרה ימים / חן / קול / מתי / יצא* *הכסא נעני לי פה* *אחרי כעשרה ימים / חן / קול / מתי / יצא*

ובכנתי אל שורות ה"הגנה" עוד בהיותי תל-מיד בבית-הספר. עברנו את כל השלבים באי-נונים, כמבוגרים: בשדה, בנושק בקפ"פ (קרב-פנים-אל-פנים), אך את העצמות הצלחתי לרסק באחד מאימוניה, "אומגה", בשיעור-ההת-עלות, בבית-הספר, היה עלינו להסתיר את הסריסות והסייפים הנחוצים, שהיו מופיעים על גופנו לאחר ליל-אימונים.

משהוכחנו את יכולתנו — קבוצת בנות יורסלמיות — הועברנו לחי"ש. כאן למדנו טופוגרפיה וזכרת הסביבה. אלהים הוא חייד, היאך עשינו זאת קשה לתפוס עתה, כיצד ערכנו את המסעות הארוכים, היטטנו רגלינו בפרים ערבים, בדרכים-לא-ידרשים: נראה, שצעירות יותר היינו וזוגות-הגנות התהלכנו, שלא יחשדו בנו. לא פחדנו, וכל זאת עשינו, כשלפנינו ונאחורינו ימ-לימודים ובהיות.

טכנות ומפדים בילינו באימונים, וכשהיה מופיע מדי פעם בפעם אחד המפקדים רכוב על אופנוע, כולו אומר כבוד, וסוקר במבטו הרציני את הנעשה, ובעלם — היינו חשים עצ-מנו באותו מעמד כהשובים, שכן עול העם מוטל על שכמנו. קראו לנו, "כיתת-הסיירות", אולם מלבד סיורים, היינו מעבירות נשק, מש-תחפות באכטות, מדביקות ומפיצות כרוזים ומתאבדות.

בליל 29.11.47, של ההכרזה על הקמת מדינת-יהודית, הסתובבנו בין קהל השמחים, כשאקרה ורימונים טמנים עמנו. למחרת, בעת שריפתו של המרכז המסחרי, עברנו להגן על ימין-משת לאחר ניתוק של שבוע מן העיר — עברנו ל"בתי-ההונאה", לפנהדריה ולפטרות. כיתת-הבנות נתפורה ליחידות שונות, ופעלנו כמו הבנים.

ערב אחד נתקבלה פקודה, שאין הבנות יוצ-אות עוד אל החזית. פוצנו בבכי: הייתכן, שאנו נישאר בעורף, ואת חברינו נשלח לקרי-הסכנה? הרגשנו, שנשתיים כאילו תפקידנו, בעור שהוא אך מתחיל.

אולם, פקודה — פקודה היא חיה עלינו להספין לת. אך רבות עוד עשינו גם בעורף.

שרנו בקולי-קולות, בעיקר נשמע השיר, "אל ראש החר... הדרך מי חסום לפריי-שבי... העפילו, הצפילו..." צעקות, "בוז לספר הלבן" נשמעו כל הקולות מספר, מפי כל הגשים המפגרי נות בין אלו היתה גם אמי. בי עורר הדבר הרבה של שמחה וחקלה, כי הנה השתתפתי בפעולה כלשהי של ה"הגנה", בלא שאצטרך להסביר מפני החורים ולחשוש מדאגתם.

במרוכז יצאה הפגנת-הגשים מן החצר של בית-ספר "למל". חברותינו הלכו שלובות-זרוע בשורות-חיות אחת. יצאנו לרחוב מול משטרת-ה"הגנה", ושם הוחקפנו בסילוני-מים של מכונות לכיכוי-אש בריטיות.

היתה זו תקופה רבת-מתח, ויום יום בשעה 17.00, היו המפקדים של פלוגות-הסיירות מתאספים לקבלת הוראות, ב"מרכז", בתדרו של יעקב פת. בשעה 18.30, בערך, היינו מתאספות, על המפקדות, אצל שולמית השכל-אברבך. אני הייתי מעבירה-אליתן את ההוראות ההר-שות, היינו מחלקות בינינו את העבודה, וכל מפקדת היתה רצה לפגישה נוספת עם הבונה שלה.

ה

ב"1941 שבתי לירושלים. אופי העבודה בפ"לוגות-הבנות נראה לי שונה לחלוטין מזה שבר שנים הקדמות. בראש פלוגת-הבנות עמדו או שרשה ורחל צברי, שתיהן הגיעו מתל-אביב.

הוכנסתי לקורס למדריכות לעורה ראשונה במגד"א. מינוני כאחריות בעטרות. המרכז שם היה בבית שבתי לוזינסקי, וב"נוה-יעקב" — בבית וקסלר. הרביתי לבקר במקומות תפקידי היה מינהלי בעיקר. עמדנו בקשר עם ד"ר ניסל, שסיפק לנו תמיד ציוד, וכן עם ד"ר קורט גלקן ועוד.

במהצית השנייה של 1942 בימי מלחמת-העולם השנייה, כשהמצב בארץ היה מתוח מאוד, בגלל תחשש, כי צבאות היטלר, שחדרו למצ"ים, עלולים לפלוש לארץ-ישראל — היינו מתכנסים לשיבות תכופות ביותר עם ד"ר הייליצר, בדירתה של אלכסנדרה פולאקובה — מיבר (זכור לי ויכוח, שהתנהל פעם בינינו לאחר הישיבה, בדבר, "מה טוב יותר — ללדת לפני הפלישה, או לאחריה?" הנושא היה אק-טואלי אז בשבילנו, הואיל היינו 2 מפקדות, שימינו קרבו ללדת, וב"פלישה" היו בטוחים כולם. המשכתי בעבודתי זו עד להולדת בננו הבכור בשלהי 1942.

ב"1945—1946 (תקופת-המרי) היו באות אלינו הביתה החברות, שעסקו בהעברת נשק (הנה לפידות, טרה ויגוליק ועוד), ואני התקנתי להן תגורות לתכלית זו כדוגמת אותה, אשר שימשה אותי בזמני.

מצרים

בשנת 1935 לקחה הדסה פסק זמן והצטרפה לחברה טובה מבית הספר שלימדה עברית בבית הספר של הקהילה היהודית באלכסנדריה. רבקה ועקיבא לא ששו כלל לרעיון זה מי ששכנע אותם להסכים היה הדוד אלכסנדר זייד שהתלהב מאד מהאפשרות להכניס רוח חלוצית בנוער- היהודי במצרים ולעודד אותם לעלות ארצה. לקראת נסיעתה הוא שולח לה מכתב קצר מאחל לה הצלחה ובין היתר מודיע שמעטות הבחורות בארץ הדומות לה מבחינה ערכית (המכתב מצורף).

העבודה הייתה לא קלה בכל כתה למדו אז כשבעים ילדים במקביל עסקה הדסה בערבים ובשבתות בהדרכת קבוצות נוער של תנועת "החלוץ". באלכסנדריה התקרבה הדסה מאד לידידי ההורים - בני מש' שלוסברג- שגורשו מן הארץ בתקופת מלחמת העולם הראשונה לאחר שלא הסכימו לוותר על אזרחותם הרוסית. הד"ר שלוסברג היה רופא באלכסנדריה. בשנת 1956 שוב גורשה המשפחה והפעם בכון ההפוך ממצרים לישראל וזאת בעקבות "מבצע- סיני".

הדסה יצרה איתם קשר מחודש והרבתה להתכתב ולבקר
אותם עד לפטירתם.
באלכסנדריה קנתה לה הדסה חוג גדול של מעריצים
שהמשיכו לכתוב לה זמן רב לאחר ששבה ארצה בתום שנת
הלימודים.

[illegible][illegible]

150

מכתב
מחמוד
באזכרתו

לפניכם יום

בשם ה' הקדוש

קבלתי את מכתבך אשר לחהבתך מחלתי
היום. וזוהי צו פי הנסעה אני אבא אליך
בחד הסודות לחלוק עמך את המצבים ואני
בזאת פי את תחזי אתי פאשר אבא עמך
בצ'ק. פי אני אוהבת מאוד את הארץ
הקדושה. ואני אבא במכתב זה יהא
לך פי עזרת את החיבת העברית והידי
הרשונה במחלקתי פי אני אוהבת מאוד
את שפה העברי, ולכן החיבת העברית
עזרתי ואת אנגלית אשליח וצדקת.
ואני אקח את הפרס הרשון במחלקתי.
ואבקש ממך להא' בכתובת הפרסים.
אני בקשתי השלום פ' מורי וחברתי פמו
אחורתי לי במכתבך וכן במקשים השלומי.
אכתב לך בזמן קרוב.
חבתך מאודהת
מחלתי לזכרון

כפר גלעדי

בשהייה לא רצופה בין השנים 1937-1941 לאחר נסיעה קצרה בת חודשיים לפריס לביקור אצל הדוד אליקים אחיו של עקיבא עברה הדסה להתיישבות בקיבוץ כפר גלעדי. החיים בקיבוץ היו עבודה משאת חיים למרות שהיא כותבת בפירוש כי למעשה מאז ומעולם נמצאת היא בתוך קיבוץ ואין בכך חידוש, כאשר התקרבה היא למקום נדמה היה לה כי כל חייה חיה היא במקום זה. זו הייתה תקופה משמעותית ביותר בחייה סוף סוף הגשימה היא את מה שרצו הוריה להגשים - להיות קרובים לאדמה. אומנם ההורים לא התלהבו מן החיים השיתופיים דווקא אולם חיי העיר והעיסוק במקצועם היה בעיניהם מאוס. הם חפשו כל אפשרות לעבור לחיים אחרים. הדסה דאגה להסביר בקנאות בכל הזדמנות עד כמה רצו הוריה להיות חקלאים. היא מספרת על נסיעה למסחה או לתל עדשים כאשר הייתה ילדה קטנה עם הוריה ואחיה יהודה עוד בטרם נולד שמואליק כדי להצטרף למשפחות קיילה וצפורה וכיצד לא יצאה התוכנית אל הפועל בגלל שינוי נהלים שהיה במקום, היא מציינת (וזאת עולה גם ממכתבי יהודה ואלכסנדר זייד) על פעולות לרכישת אדמה באזור שיך אבריק ועל נסיונות לרכישת משק באזור ראשון לציון. הדסה חוזרת ומדגישה כי בסופו של עניין עברו ההורים לכפר גלעדי וחיו שם כשלושים שנה. הדסה התגוררה בקבוץ בחדרן של דודתה קיילה גלעדי וטובה פורטוגלי שתיהן אלמנות אנשי "השומר". מן המכתבים ששלחה אליה קיילה ניתן להבין את הקשר והאהבה שחשה כלפיה הדודה.

כשהדסה שהתה בירושלים קיילה מאד התגעגעה הרגישה
חופשית לכתוב אליה גם מכתבים באידיש משל הייתה
אחותה.

הדסה הייתה כה קשורה למשפחה עד שקיילה הייתה
משוחחת עימה על החיים בוילנה עד שלפתע הייתה תופשת
את עצמה ונזכרת שהדסה נולדה בארץ ומעולם לא בקרה שם
אך מאחר והתעניינה בתולדות המשפחה יכלו השתיים
לשוחח על העיר ועל הרחובות בה משל שתיהן גדלו באותה
העיר.

בקיבוץ ידעו לנצל היטב כישרונותיה של הדסה, היא הייתה
מדריכה מעולה לנשק, גננת מסורה, מורה לעברית
ולמתימטיקה בעת הצורך, תופרת ובמיוחד לחזיות ומחוכים,
היא לא ויתרה גם על עבודה בגן הירק.
בכל אחד מן התפקידים הצטיינה ורבות נלחמו בקיבוץ עליה.
היא התמסרה מאד לכל תפקיד - במחברותיה מצאתי
סיפוריהם של ילדי הגן הקטנים, ציורים שציירה את הילדים
הישנים והרבה הרבה מכתבים וקטעי יומן המספרים את חייה
והתלבטויותיה בתקופה זו.

ה'תש"ח
מנחם
אפריל

מחברות
הבכ"ח - ע"כ
1957

מנחם
כ"ח
אפריל

ה'תש"ח
מנחם
אפריל
מנחם
אפריל

ה'תש"ח

בשנת ה'תש"ח
ה'תש"ח
ה'תש"ח
ה'תש"ח

ה'תש"ח
ה'תש"ח
ה'תש"ח
ה'תש"ח

ה'תש"ח

ה'תש"ח
ה'תש"ח
ה'תש"ח

הַיָּמִים הַזֵּהִם עֲשֵׂה (עֲשֵׂה) וְעֵת הַיָּמִים
 וְעֵת הַיָּמִים עֲשֵׂה וְעֵת הַיָּמִים
 עֲשֵׂה יָמִים

יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים
 יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים
 יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים

יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים
 יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים
 יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים

יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים
 יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים
 יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים

יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים
 יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים
 יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים יָמִים

2)

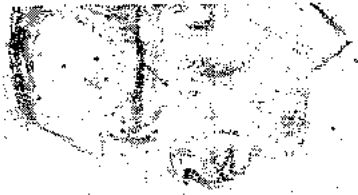
(5)

היה פתח שבת במנהל, אלא של הוציא ממנו (החזיק) וצ"ל
שהוא נמצא לנצח.

על אמשך אכלו לכם המכשלים מה אמר! ואמר
ענין ל' תמיד והמורה, בלשון אלה המעשרים אצלכם
בזה שילמדו נסיעה בדרך ונחוצות הקבלה על
התאבדותה. מה אומר עכשיו בלשון אלה המעשרים
הוא התפטרות של "שמו ושמו" ונסתה מה צדקה
קשה להיות נחלת "או לא להיות נחלת" אצלכם?
ומה המעשר הוא אצל צדקה - דשן - אצלכם? אצל
נסע איציק? לא אכזה השאלות בלשון אלה
מה? תאמרו לפרט שהתעוררת בזה אצלנו
של. אין ל' תלמוד הדורה.
בדשן דשן בלשון

יום רביעי 24/4 י"ד

שלכם
באשר לא אחזר את קרצו. וכנראה
שהחלק לא היה משפיע ואולי צמח לרצוה מסקנה
כלל. צדק בה יש ל' חלק והיותו בקל הצדקה
אין יש ל' חלק נקט החתום. אך צדן אין מבה פירט
את חסדי החלק באן. לא אכל לרצוה אי אלה
הם פאסא-ט שמה יפה בת-10. לוינת הקבול

עצרת
אל

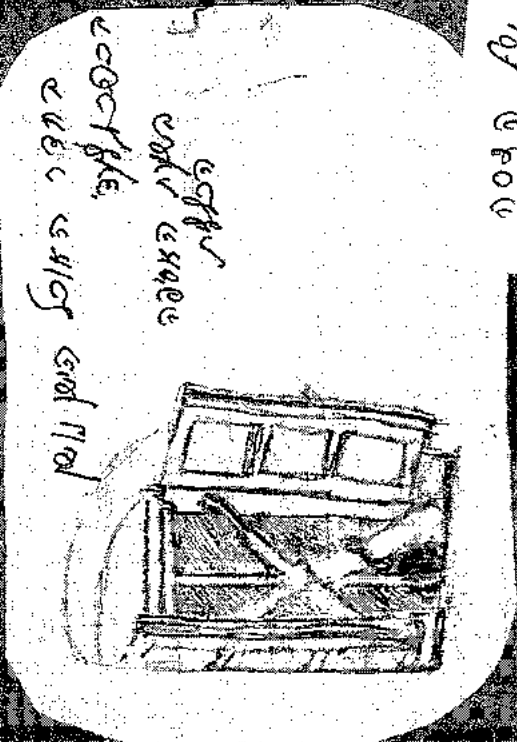

הוא נראה עומד
לדבר עם מישהו

הוא נראה
עומד לומר
דברים לכולם
בזמן של
הוא נראה

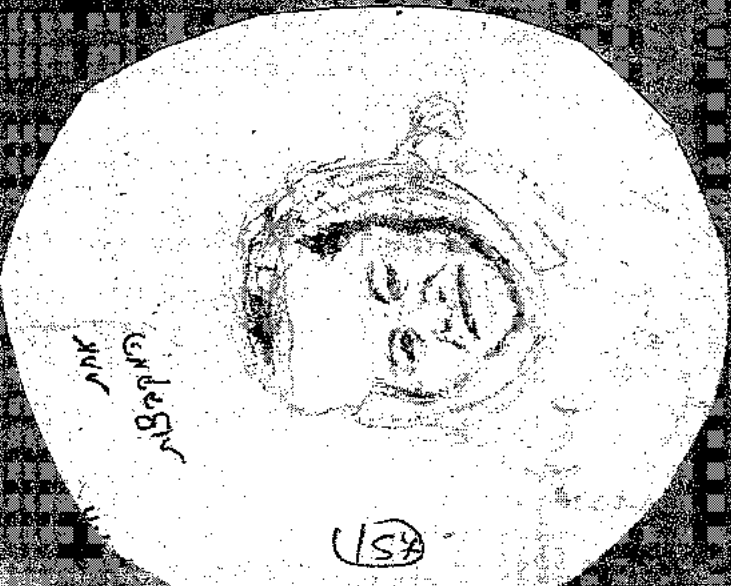
הוא נראה
לדבר עם מישהו

הוא נראה
לדבר עם מישהו
בזמן של
הוא נראה

הוא נראה
לדבר עם מישהו
בזמן של
הוא נראה

הוא נראה
לדבר עם מישהו
בזמן של
הוא נראה

(45)

28 DECEMBER 1938
כ"ט - 28 דצמבר
יום רביעי

יום רביעי
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים

אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים

אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים

אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים

יום חמישי

יום חמישי
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים

יום חמישי
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים
בית
אחרי הצהריים

כפר גלעדי או ירושלים

בביקוריה בירושלים בשנת 1940 נוצר קשר רציני בינה ובין סמל הנוטרות נפתלי ברלינסקי אשר בניגוד לה לא היה יליד הארץ כי אם יליד פולין שעלה ארצה כחבר הכשרה של תנועת "החלוץ" בשנת 1930.

נפתלי היה אמור להצטרף לחבריו שהתיישבו לאחר עלייתו בקיבוץ "רמת הכובש" אולם כאשר הגיע ארצה החליט להצטרף לאחיו הבוגר אריה איש "השומר הצעיר" אשר עלה ארצה חמש שנים לפניו והתיישב בירושלים. אריה נישא בגיל צעיר למלכה טויסטר בחורה טבריינית שורשית שלמדה בירושלים ב"גמנסיה העברית" ואחר כך המשיכה בלימודיה והפכה להיות אחות ציבורית. לאחר שעבד בעבודות שונות בין היתר במפעלי ים-המלח, התגייס נפתלי ל"משטרת הישובים העבריים" הצליח והתקדם מאד בתפקידו.

בידיו יומני התחנה אותם מילא כאשר שימש אחראי על השמירה במושב עטרות. נפתלי זכר בערגה את תקופת שירותו בנוטרות אשר התמשכה עשר שנים החל משנת 1936. בתקופה זו פיתח כישורים מיוחדים להדרכה בתרגילי סדר. בכישוריו אילו נודע מאד וזכה לשבחים רבים מהקצינים הבריטיים על מסדרים מיוחדים שערך ובמיוחד כאשר הגיעו ארצה אורחים וביניהם בני משפחת המלוכה הבריטית. נפתלי אהב מאד לטייל וכמו עקיבא אהב גם לרקוד. עד לשנים האחרונות היה מוצב הגרמזפון שרכש עם ערימת תקליטים עתיקים על עליית הגג שברחוב אלחריזי 28.

הדסה ונפתלי שמרו בסוד את דבר הקשר ביניהם.

21/2077

2/20/19

2008

1937

1937

11000 0/1 11000

2000

ברוך מן המלכות המלכותית
נמצאים לעשרים:

27 זכאי/סהו / פה/ כא 221.

2. קצב/אס ק קרפ

613 1723 3

4. 1879. 1879.

305 100 כ"ה / 305

2 חתום על חזקת

P. 27

E. 23951

Z: 6632

ERA. 280476

ERA. 186155

1901 1902 1903

1000 1/2 3/4 2

3. 10/11/19

1507.4

כא כ מאצאן זעמנה א סתירות 300- צו צוים

ALG 2 etc (3)-1

V160

זכר שיקה ניווקה וסרג'י

שיקה חיל בהולנד עם טווקה ואסנו אנה אסל

ורמאסון וסרג'י
ברוקלין

נשואי בתה / וינה

נשואי בתה

פאניה
אסל
אסל

11/60

האסל בתה אסל

מספר המותג פנוטריה בור-הצופים
 זכרוב בואו של אחי הענק
 פבריקי
 בתמונה פאוקה של משה
 הושווהם בספרים אשתו

פבריקי
 בור-הצופים
 משה
 הושווהם
 הושווהם

פבריקי
 בור-הצופים

אס/א
מריס/א

7160

במכתבים ששלחה הדסה לנפתלי מכפר גלעדי היא מנסה
לשכנע אותו לעבור לגור בקיבוץ- נפתלי אינו מסכים.

בסופו של עניין בשנת 1941 מודיעה הדסה לחברי הקיבוץ
את החלטתה לחזור לירושלים.
הדסה מתארת ביומנה כיצד התקבלו דבריה "וכי חסרים
בחורים צעירים ונחמדים בכפר גלעדי? הרי הקיבוץ מלא בהם
מדוע היא עושה דבר שכזה?"

הדסה עוזבת את הקיבוץ בקיבוץ נשאר שמואליק .

נישואי הדסה ונפתלי

הדסה ונפתלי נישאים בירושלים במסיבה צנועה בה משתתפים לא יותר מעשרה בני משפחה וידידים. לאחר נישואיהם הם מתגוררים בשכונת "כרם אברהם" ברחוב עובדיה 9/א.

באותה הדירה מתגוררים גם אחיו הבוגר של נפתלי ירחמיאל (מוליה) ואחותו הצעירה מניה.

נפתלי ממשיך בעבודתו בנוטרות והדסה מסייעת להורים.

ב-1942 נולד עוזי אשר נקרא על שם אביו של נפתלי (עזריאל-זליג) אשר נפטר בהיות נפתלי בן ארבע.

לידתו של עוזי הייתה אירוע אשר גרם התרגשות עצומה במשפחה.

כשהיה עוזי בן חצי שנה עוברת המשפחה להתגורר ברחוב

אלחריזי באחד מחדרי הדירה האחורית בת שני החדרים.

רבקה ועקיבא בחדר אחד והדסה ונפתלי ועוזי בחדר השני.

בדירה הקדמית בת שלושת החדרים מתגוררת בשכירות מש'

מנצ'ל משפחת מורים שלהם שני ילדים אהוד ותרצה.

אהוד יהיה לימים ארכיאולוג ידוע (אהוד נצר ז"ל).

לעקיבא ולרבקה היה עוזי הנכד הבכור והם לא חדלו

להתרגש ולהתפעל מכל מילה ומכל "חכמה", הדסה הייתה

גאה עד השמים.

הדסה מתמסרת מאד לגידולו של עוזי, מסייעת

להורים, ממשיכה להיות שותפה בפעולות "ההגנה".

כמה שנים מאוחר יותר היא יולדת אותי.

קשה לארבע נפשות להתגורר בחדר אחד ויהודקה בונה

צריפון על המרפסת האחורית.

הרסה רבינוביץ ופתלי ברליוסקי

נשואים

ידידותיים. ליוו בעמוד חמישי

ליעקב פטר לנשואי את בחיל אידה

שפע ברכות

יזנה יהושע משה רמ

ברכה מזל טוב

למשפחת בן-דוד

לנשואי רחל עם בחיל

משפחת בורף

למשפחת ניקריסן

לנשואי בנם

ברכה

למשה ובחיל

משפחת פיוס

למשפחת זליגור

ברכות לבנייה לנשואי של זיקמור עם חייא

משפחת ויידידיה

קרל ולורה אמלינגר

שמחים להזמין את קרוביהם וידידיהם

לחגיגת הבר-מצוה של בנם דפאל

שתתקיים ביום השבת כ' אייר תשי"א (17.5.41)

קבלת אורחים בשעה 11-12 בצהריים בדירתם בליסדה 18, תל-אביב

חמא אידי תשי"א

16.5.41

עיון
"אמו"

מזל טוב

פ/ש/א/י/י

PALESTINE POSTS, TELEGRAPHS & TELEPHONES

تلگراف TELEGRAM ۲۲۲۵

12-

مجلس
العلماء
بدمشق

[illegible]

To

Thiophachant Pakimovitz Oskunin

28. $\frac{1}{2}$ mile

Gold, Brian

15

ה'תשס"ו

הרב
הרב

22

[illegible]

Ros Ellen
 Leary
 Hays
 Nemachet
 1892

פרסוי נדיר
נשוי נדיר

1537

TO BE PREPARED IN QUADRUPLES

1155

CERTIFICATE OF MARRIAGE. — תעודת נישואין

No. H 47798

District *Jerusalem* - *ירושלים* City

Jerusalem - *ירושלים* City

Marriage solemnized at *Jerusalem* on *15-5-1944*

15-5-1944 at *Jerusalem*

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Name and Surname שם ואב	Age גיל	Calling קריאה	Community קהילה	Residence מקום מגורים	Name and Surname of Father and Mother שם ואב ואם	Calling of Father and Mother קריאה ואב ואם	Residence of Father and Mother מקום מגורים	Name and Surname of Witnesses שם ואב ואם	Calling of Witnesses קריאה
<i>הרב</i>	<i>31</i>	<i>רב</i>	<i>ירושלים</i>	<i>ירושלים</i>	<i>הרב</i>	<i>רב</i>	<i>ירושלים</i>	<i>הרב</i>	<i>רב</i>
<i>הרב</i>	<i>31</i>	<i>רב</i>	<i>ירושלים</i>	<i>ירושלים</i>	<i>הרב</i>	<i>רב</i>	<i>ירושלים</i>	<i>הרב</i>	<i>רב</i>
<i>הרב</i>	<i>31</i>	<i>רב</i>	<i>ירושלים</i>	<i>ירושלים</i>	<i>הרב</i>	<i>רב</i>	<i>ירושלים</i>	<i>הרב</i>	<i>רב</i>

Certified that the above is a true extract from the Register of Marriages kept at the office of *Jerusalem* in the town of *Jerusalem*

Date *15-5-1944* Signature *[Signature]*

28/1 1912
 מועד פיוס ממונה

הסתדרות מדיניות וכלכלה

חברות סגול חברים

רשימת חברים

מספר 7487 : חשבונית

שם : *החברה הכלכלית*
 כתובת : *רחוב ב' תל אביב*
 חשבונית מס' : *7487*

תאריך : *28/1/12*
 נקודת : *4.25*
 סכום : *2.00*

החברות והחברים חייבים לשלם את הסכום הנ"ל

מס' 4009888888

חברת החשבונות הכלכלית

אל תשלם את החשבון הזה עד שתשלם את החשבון הקודם

ואם לא תשלם את החשבון הקודם תהיה חייב לשלם את החשבון הזה

באופן מיידי

החברות והחברים חייבים לשלם את הסכום הנ"ל

לדף שמיני יום ויום גמול מדינה

אל תשלם בעד שנתון במקרים שאם תשלם את הסכום

אלא מע אל תשלם את אל תשלם

לדף יום גמול ויום גמול אל תשלם את הסכום הנ"ל

נקל לשלם על ביטוח חלל כמסך אל תשלם את הסכום הנ"ל

עולה

מס' 4009888888

2

14

24

10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532

101

1000

1

•
•
•
•
•
•
•

11

•

Trial	Control (n = 10)	MCI (n = 10)	AD (n = 10)
1	85	75	65
2	85	75	65
3	85	70	60
4	85	70	55
5	85	65	55

11

4

0 0000000000

000000 0 00 0

•

• • •

'מחול
 חסד
 מ/ד/ח
 ו'י'י'י'י'י'
 /י'י'י'י'י'
 מ' מ'ג'ג'
 מ'ג'ג' מ'

ח'י'י'י'י'
 /מ'
 מ'ג'ג'
 מ'ג'ג'
 מ'ג'ג'
 מ'ג'ג'

'מחול
 מ'ג'ג'

מ' / 69

11/10/1918
11/10/1918

11/10/1918
(מקור)

45.

46.

47.

48.

49.

11/10/1918
11/10/1918

50.

51.

52.

בית ודקה ודקה

הילדים חזרו הביתה
הילדים חזרו הביתה
הילדים חזרו הביתה

53.

54.

55.

56.

עקבה רמק
(אין בית)
מבנה
מבנה

מבנה
מבנה
מבנה

בירושלים הזמנים קשים.
נפתלי עוזב את עבודתו בנוטרות ומתחיל לעבוד בסוכנות
במדור לחיפוש קרובים.
עקיבא ורבקה סוגרים סופית את החנות ועקיבא מחפש
עבודות מזדמנות.
מלחמת השחרור מביאה עמה מצור, הפגזות, רחוב אלחריזי
הקרח לבנייני סוכנות סופג הפגזות ופגיעות ישירות.
ב-1948 נפצע נפתלי מפיצוץ מכונית התופת בבנין המוסדות
הלאומיים.
בזמן ההפוגה עוזבת מש' מנצ'ל את הדירה הקדמית בת
שלושת החדרים ומש' ברלינסקי מקבלת אישור לעבור לגור
שם במקום דיירים מפונים אחרים מאזורי הספר של ירושלים.

הקמת המדינה ועבודה במשרד ראש הממשלה

עם הקמת המדינה חשה הדסה צורך עז לצאת מן הבית ולהתחיל לעבוד.

ברור כי אחת הסיבות העיקריות לכך היה הצורך להגדיל את הכנסות המשפחה.

משכורתו של נפתלי מעבודתו בסוכנות היהודית הייתה קטנה ולא מספיקה.

העבודה העיקרית עליו מאד לאחר עבודה שהעניקה לו מרחב חופש ומעמד הוכרח לשבת במשרד ולעבור על שמות קורבנות וניצולי שואה.

על משפחתו שלו שנספתה לא דיבר התקופה הייתה לגמרי לא פשוטה עבורו..

אך לא רק זאת-נראה שהדסה לא יכלה להסתפק יותר בתפקידה כעקרת בית, המגורים המשותפים עם ההורים העיקו עליה, גם מצבם של ההורים לא היה קל לאחר סגירת החנות עבד עקיבא בכמה עבודות מזדמנות אך לפרקי זמן קצרים, רבקה אף היא לא הייתה במיטבה.

הדסה לא אהבה להיות עקרת בית – כל עוד הייתה מלחמה חייבת הייתה להימצא עם ילדיה הקטנים אולם כאשר השתנה המצב היא רצתה שינוי.

אופקים חדשים נפתחו לפניה בעבודת הארכיב במשרד ראש הממשלה.

הדסה הייתה דוגמא מיוחדת במינה לפתגם השגור "לא התפקיד עושה את האדם כי אם האדם עושה את התפקיד"

הדסה הייתה פקידה זוטרה בארכיב שהתייחסה ברצינית
תהומית לתפקידה.

לפני עידן המחשבים היא המציאה אין ספור שיטות כדי לקדם
את העבודה במקום שנתפש על ידה כליבו של משרד ראש
הממשלה.

יחד עימה עבדו רבים שנדבקו בחיידק שבה.

בארכיב "בילו" זמנם גם כאילו שהפכו במרוצת הזמן לבעלי
תפקידים בכירים במדינה- אחד מן העובדים היה הסופר אלי
עמיר שהחל עבודתו בארכיב כנער שליח.

במכתב הפרידה אותו הקריאה הדסה לעובדים עם פרישתה
ציינה את חשיבות התפקיד ועד כמה הצילו העובדים שם
עובדים בכירים יותר מטעויות חמורות וזאת בגלל חריצותם
ואיכותם.

אחת הדוגמאות לכך הייתה המקרה בו כמעט גורשה מניה
שוחט ממשרד ראש הממשלה כאשר מזכירתו של בן גוריון
קבעה כי היא משוגעת.

רק התערבות אנשי הארכיב שהיו בקיאים יותר בתולדות
הישוב מנעו תקרית מביכה.

מסיחותה של הדסה לעבודה הרעיונות שהחדירה, השיפורים
למיניהם, הקשרים החבריים שפתחה גם עם בכירי- המשרד
הביאו אותי לכך שעד גיל מאוחר הייתי בטוחה בכך כי להיות
פקיד ארכיב הוא כמו להיות לפחות סגן שר.

העובדים במשרד אהבו מאד את הדסה מה שהביא לבחירתה
לוועד העובדים ומשם דאגה מאד לתנאי העובדים ולפתרון
בעיותיהם ואפילו דאגה לארגון מסיבות מרשימות.

יבולאים ית הכהן גשלים
24 נאמבר 1972

אנא. פועה לפדח יעאל
מאת. דודו בלענקי - משרד ראש הממשלה

הפאן: טופס לפעדות מכתבים או כל חומר אחר למנהל

החל קולטת עליה בשלון אזור אין היה חלק המנהל
את השפלה בהן אפשר לפנות למשרד ולמנהלים, הנה
כי פקיד אתם המנהלים נעקקים לעתים קרובות
למנהלים.

במשרדנו, משרד ראש הממשלה, אזור בו מקבלים
מכתבים מכל פיוק הארץ ומכל קצוות ארץ, בתחילתם
הוא חוג הילור. לכן משרד. כפי למנץ השנות בלידה
מילדות העת הפעילות המנהלים יצא למבני טופס;
טופס אשר יכל ל הפחטים הצבאות אזורי המנה
והמנהלים, לציפי המעקור המשרד (המקרה של ברור
כל שפון) וכאוב יהיה גם מעקב אחר החומר
לשפון.

מאתר וכל המנהלים שלון מתורגמים הצינורות
ומאתר ובמעט רבים מתורגמים לראש הממשלה או
לשפלה ראש הממשלה, הפעילות האזורי ומאתר" לבתליה
שם המוען ופנמין, אולם אפשר להפוך אותה
לשפלה כללית ולמשרד אזורי "מאת" פנני או
שפלה אחת ומאתר להפחטים לצינורות.

4 OCTOBER 1935

תשרי תרצ"ה

Friday

יום שישי

היום חתונה של חתן וכלתו
החתן הוא משה בן יוסף
והכלה היא רחל בת יוסף
החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

76

76

החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

Saturday

שבת

היום חתונה של חתן וכלתו
החתן הוא משה בן יוסף
והכלה היא רחל בת יוסף
החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

החתן הוא בן 23 והכלה
היא בת 18. הם נשואים
היום.

יחסיים, פורום, תשכ"ו
6.3.66

חברים יקרים, מסיבת טכנולוגיה לא נהן, לאמר לבס, אמר המסכת פנכה, שלנו, הפדורים
הפדורים ופדורין מעבירים אותם אליהם בדרכן זו.

הראש ובראשונה הכינון לביטול לביטול הממשלה היקב ולכניסו מכוס
על שפואיליו לכהנו בתוכניתם המסיבות ופדורין ופדורין, עסקיה השתלשלו, עותפי
מלכד הפדורין היו צדד של מה דסק. השתלשלו זה מאונץ היסטוכי, כי מאז 2000, לא
2000 שנה, אלא 2000 X 2 ויש לא פיתח מסיבה במשכד.

איון נוצר להכיתה באן את הפדורין על התוצאת שיכולה לצמח
מערכת מסיבות לצדדו הפדורין מתצות יחין, לכאורה, הצדדא ולכמח
איון מביב את תהיון. כציון כק לספר לבס השלשכין בקרה פדורין
השעט הפדורין למסיבה מחזק הן את הפדורין הצדדית הפדורין.
רות פאציונות ששררה תחילה אצל פכלה פכלה לאט לאט ומאחר
והמקורה קמה כוח הפדורין עם כציון שזה לעצור לעלות (מאחר לבס שלא עמ
לפדורין) על פכלה פצו, תהיון, עליו לשמור ולספח. לטפוחה כחך תרם
כיות באש ממלכות, אמר המסיבה.

הפדורין הוא ציון להפדורין לבס אלה לעצור הפדורין והדורין
המסיבה. הפדורין שתרמה מקופתה ואפשרה לתהיון להתפנות מהפדורין
וכלל הכל אחר ואחר שהוסף נצדק או להנה כפי יכולתו. תהיון גם הפדורין
על לא אלה לעצור מאמצים להשיג "למכש" (הי' סי' ר' לעצור) והוא למסיבה
יבורכו לא אלה שטרם הפדורין תפדורין ופדורין.

האפדורין והפדורין שפדורין באור לבס אלה שפדורין עותפי פדורין
שפדורין ופדורין הפדורין למכש ופדורין, העלי הפדורין במשכד. למכש קרת
ועותפין העלי הפדורין משכד פדורין "ואמ'ית יתיה מנשה ולכניסו יפדורין.
כלל הפדורין מאמצי "תכ' פדורין המסיבה. (המכש מכ קרת ופדורין יפדורין מנשה
נמן פדורין על עותפי פדורין באש פדורין)
פדורין מקוים שהפדורין פדורין פדורין ומשכד ומשכד פדורין.
העבדורין, המסיבות, השתלשלו והפדורין שאר משימותיו העתיד.

ההרכבה

הפדורין הפדורין

הפדורין
הפדורין
הפדורין
הפדורין - 28

147

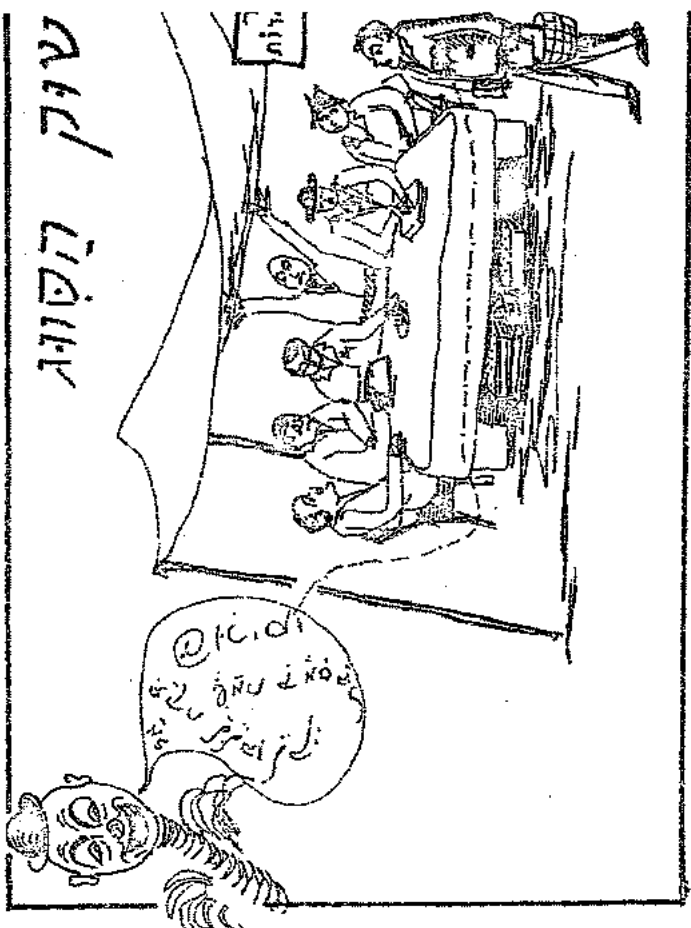
vec .dc

[illegible]

87
6/26/82
N
N
6005

עצמאות

the children of the "N."

USKNC
15M/1 da NC, 16 2K
1M/16 da NC, 17 2K
18/16 da NC, 19 2K
20/16 da NC, 21 2K

NSMFL PROJECT Office
1400 E. 17th Ave. and 17th St.

התוכנית:

באמצעות "מלחמת בית המדרש"
הנערכת בארץ ישראל (5 במרחק 1966)

3. cable	9. 電線
2. Well.	5. 電燈 (電燈)
1. 電線	4. 電線

6
 1. מלכות ישראל
 2. מלכות יהודה
 3. מלכות ישראל
 4. מלכות יהודה
 5. מלכות ישראל
 6. מלכות יהודה
 7. מלכות ישראל
 8. מלכות יהודה
 9. מלכות ישראל
 10. מלכות יהודה
 11. מלכות ישראל
 12. מלכות יהודה
 13. מלכות ישראל
 14. מלכות יהודה
 15. מלכות ישראל
 16. מלכות יהודה
 17. מלכות ישראל
 18. מלכות יהודה
 19. מלכות ישראל
 20. מלכות יהודה
 21. מלכות ישראל
 22. מלכות יהודה
 23. מלכות ישראל
 24. מלכות יהודה
 25. מלכות ישראל
 26. מלכות יהודה
 27. מלכות ישראל
 28. מלכות יהודה
 29. מלכות ישראל
 30. מלכות יהודה
 31. מלכות ישראל
 32. מלכות יהודה
 33. מלכות ישראל
 34. מלכות יהודה
 35. מלכות ישראל
 36. מלכות יהודה
 37. מלכות ישראל
 38. מלכות יהודה
 39. מלכות ישראל
 40. מלכות יהודה
 41. מלכות ישראל
 42. מלכות יהודה
 43. מלכות ישראל
 44. מלכות יהודה
 45. מלכות ישראל
 46. מלכות יהודה
 47. מלכות ישראל
 48. מלכות יהודה
 49. מלכות ישראל
 50. מלכות יהודה
 51. מלכות ישראל
 52. מלכות יהודה
 53. מלכות ישראל
 54. מלכות יהודה
 55. מלכות ישראל
 56. מלכות יהודה
 57. מלכות ישראל
 58. מלכות יהודה
 59. מלכות ישראל
 60. מלכות יהודה
 61. מלכות ישראל
 62. מלכות יהודה
 63. מלכות ישראל
 64. מלכות יהודה
 65. מלכות ישראל
 66. מלכות יהודה
 67. מלכות ישראל
 68. מלכות יהודה
 69. מלכות ישראל
 70. מלכות יהודה
 71. מלכות ישראל
 72. מלכות יהודה
 73. מלכות ישראל
 74. מלכות יהודה
 75. מלכות ישראל
 76. מלכות יהודה
 77. מלכות ישראל
 78. מלכות יהודה
 79. מלכות ישראל
 80. מלכות יהודה
 81. מלכות ישראל
 82. מלכות יהודה
 83. מלכות ישראל
 84. מלכות יהודה
 85. מלכות ישראל
 86. מלכות יהודה
 87. מלכות ישראל
 88. מלכות יהודה
 89. מלכות ישראל
 90. מלכות יהודה
 91. מלכות ישראל
 92. מלכות יהודה
 93. מלכות ישראל
 94. מלכות יהודה
 95. מלכות ישראל
 96. מלכות יהודה
 97. מלכות ישראל
 98. מלכות יהודה
 99. מלכות ישראל
 100. מלכות יהודה

15

התנהלה ושובדי
משרד ראש הממשלה
 משתתפים בצערה של
גב' הדסה ברלינסקי
 על פטירת אביה
עקיבא רבינוביץ ז"ל
 ומביעים תנחומים לבני המשפחה

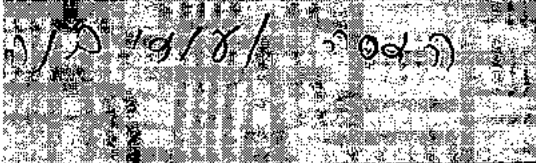
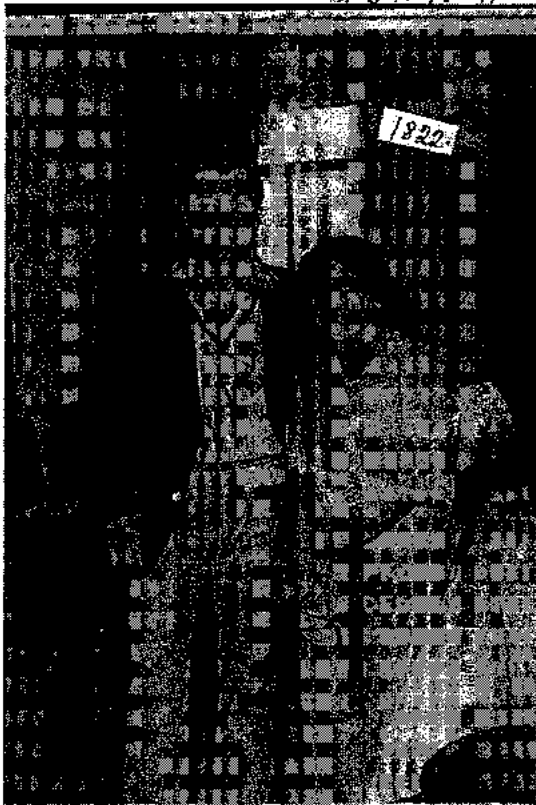
אנו מודיעים בצער על מותו של
אבא - טא
עקיבא רבינוביץ
 הלוחה תחקים היום יום א' כ"ה ניסן תשל"ט
 22.4.79 בשעה 3.00 אחה"צ בבית הקברות בתל-א.
 המשיפה
 רבית כפר גל עדי (1155/357)

ב"ר
 כבר הבטיח
 למנות דודה של
 המשרד הראשי
 למשרד לעומת
 המשרד בבתי
 שוטף הדיע
 המשרד
 בריאות של
 זכ"ה הוא יפעל
 בצורה משותפת לכל
 עם תוך חרשים הממ
 והלטה על אחדות הש
 במ 1971 בשל הבטחת
 העובדים את העיניים
 שהעובדים יורשו מקומה
 חשבון האחדות השבר
 ההדח משותפת
 יקאפרם כפר טא
 משהות עם בני ז'
 והקמה במפעל איקאפרם
 בא וזאת התנהלה המ
 100 בקונצן כד"מ
 יקאפרם שיד לחלוצות
 ביקה בהתיבות הכימיה של
 ומעסקים בו 300 עוב
 בת התנהלה המשותפת ה
 הסתדרות הכללית של
 עובדים בארץ ישראל
 רגנו לשיתוף אזורי
 הגליל העליון
ב"ר

8.5.72 "N18N"

17 אנשי מודיעין בעמק על פטירתה של אסתר אבנר ופנתוס דבקה רבינוביץ (לגית בקר) מחלקת השונית החלוקה: תחזיקים היום: 8.5.72 בעמק 4 אחוזים במית השונית: פולחן המחלקה דבקה רבינוביץ	18 להדסה ברלינסקי אנשי באבול חפז על מות אמר זי חברת חלל חברת השונית במשרד ראש הממשלה
אנשי מודיעין בעמק על פטירתה של אסתר אבנר ופנתוס דבקה רבינוביץ (לגית בקר) מחלקת השונית החלוקה: תחזיקים היום: 8.5.72 בעמק 4 אחוזים במית השונית: פולחן המחלקה דבקה רבינוביץ	18 להדסה ברלינסקי אנשי באבול חפז על מות אמר זי חברת חלל חברת השונית במשרד ראש הממשלה
אנשי מודיעין בעמק על פטירתה של אסתר אבנר ופנתוס דבקה רבינוביץ (לגית בקר) מחלקת השונית החלוקה: תחזיקים היום: 8.5.72 בעמק 4 אחוזים במית השונית: פולחן המחלקה דבקה רבינוביץ	18 להדסה ברלינסקי אנשי באבול חפז על מות אמר זי חברת חלל חברת השונית במשרד ראש הממשלה
אנשי מודיעין בעמק על פטירתה של אסתר אבנר ופנתוס דבקה רבינוביץ (לגית בקר) מחלקת השונית החלוקה: תחזיקים היום: 8.5.72 בעמק 4 אחוזים במית השונית: פולחן המחלקה דבקה רבינוביץ	18 להדסה ברלינסקי אנשי באבול חפז על מות אמר זי חברת חלל חברת השונית במשרד ראש הממשלה

המכון לחקר המזרח התיכון
המכון לחקר המזרח התיכון

המכון לחקר המזרח התיכון
המכון לחקר המזרח התיכון
1978
72

האגודה למען החייל בישראל

מרחב מדבז

יחב האלף יוד שאלחאל

סל 2472/2

כחשוכ נח לחונכ

תורכ 17.1.79

מס 4114/20/י

לכבוד
בב' הדסה ברלינסקי
רח' אלחריזי 28
י ר ו ש ל י מ

שלום וברכה,

תודהנו העמוקה שלוחה לך עבור חרומתך הנדיבה כסך 360 ל"י.
חרומה זו מיועדת לרווחתם ונחיתותם של חיילינו הבאושפזים
בבתי-החולים, הנמצאים בבתי-החלמה והמשרתים בקווים הקדמיים.

ברכהנו שלוחה לך גם בשמם של חיילינו באשר הם.

בכבוד רב,

מזכיר המכתב

אגודה למען החייל
אגודה למען החייל
אגודה למען החייל
אגודה למען החייל
אגודה למען החייל
אגודה למען החייל
אגודה למען החייל
אגודה למען החייל
אגודה למען החייל
אגודה למען החייל

בשנת 1974 נפטר באופן פתאומי נפתלי.

אומנם הוא לא חש בטוב קודם פטירתו אך נראה היה שמותו של אחיו האהוב אריה שלושה חודשים קודם לכן שברה סופית את ליבו.

הדסה המשיכה בעבודתה והתנחמה בנכדים הקטנים שנולדו לה.

בשנת 1978 תקף את הדסה שהייתה בדרכה להצגה בתיאטרון ירושלים שודד שרצה לחטוף את ארנקה. תוצאת ניסיון השוד הייתה ירך שבורה ותקופת החלמה ממושכת.

תאונה זו הביאה את הדסה להחלטה כי עליה לפרוש. ואז נפתחה בפני הדסה תקופה חדשה.

השנים שלאחר הפרישה

לאחר פרישתה מן העבודה נפתחו בפני הדסה לפחות עשרים שנים מעניינות מלאות יצירה ופעילות.

אומנם מצבה הבריאותי לא היה מזהיר אולם היא ידעה לנצל כל דקה.

במה לא עסקה באותן השנים?

טיפול הנכדים, אירוח ידידים ובני משפחה, טיולים בארץ ובחו"ל, השתתפות בחוגים (כשאחד המרכזיים שבהם היה החוג לתנ"ך), הרצאות, תיאטרון, התנדבויות ועזרה, פעילות בוועד "ארגון חברי ההגנה", עבודה התנדבותית בארכיון "יד בן צבי" עזרה לעולים חדשים, לימוד עברית, ניסוח מכתבים.

אז גם פיתחה מאד את כישרונותיה האומנותיים ובמיוחד בתחום הפיסול.

את הבית התחילו למלא פסלים מדהימים ובמיוחד ראשיהם של בני משפחה, ראשי ממשלה ונשיאי מדינת ישראל. בכך המשיכה למעשה את הקשר החזק שלה לעם ולארץ וכמובן למשפחה.

בשנת ה-50 למדינה זכתה הדסה בפרס לאחר שנכדתה תמר שלחה צילומי הבית המקושט בפסלים ובכרזות יום-העצמאות לתחרות שהתקיימה אז-מטעם "מרכז ההסברה".

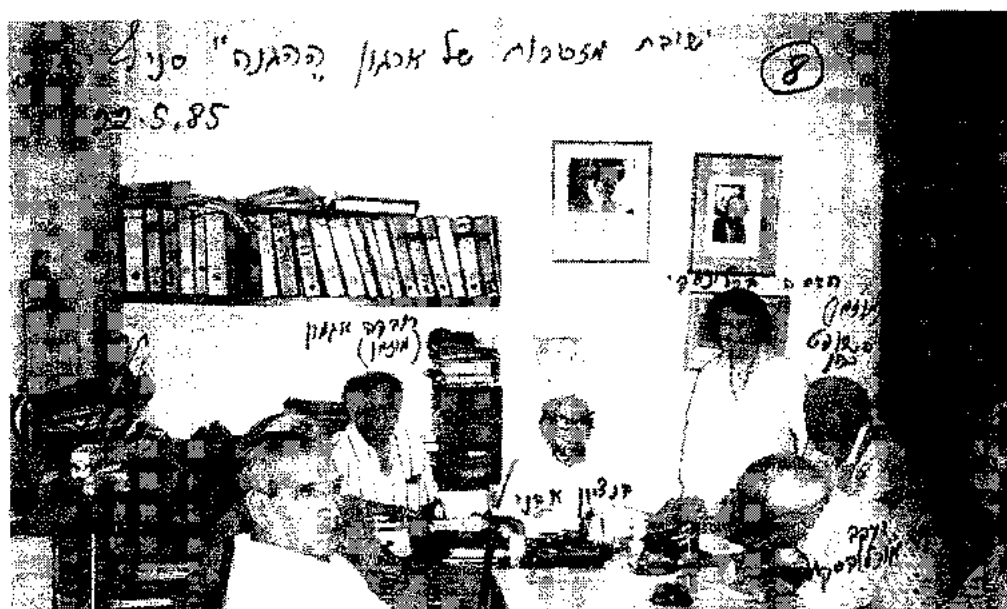
הדסה ראתה בכך סגירת מעגל והייתה מאושרת מאד.

הרבה בעזרת האורח. רחמי "הפגנה" בישראלים

רחמי
פגנה
האורח
רחמי
הפגנה
האורח

1978
 רבנו של מוסדות
 רבנו של מוסדות
 עם המוסדות
 1978

1978
 רבנו של מוסדות
 רבנו של מוסדות
 עם המוסדות
 1979

1978
 רבנו של מוסדות
 רבנו של מוסדות
 עם המוסדות

אורי וישי ע'מר כ'מון
ע'ם בתיה, ע'קוב'א ר'מוןמ'וף
ו'ס'א ר'מוןמ'וף ב'מ'ונ' ע'ק'מ'א
ב'נ'פ'י ע'ז'ע'ס'א

ת'מ'ר ע'ז'מ'ר ו'ישי
ו'ס'א ב'ת'יה ו'מ'ונ'ה
כ'מ'ון ו'ש'נ'יה ע'ז' מ'ונ'ה
ע'ק'וב'א ר'מוןמ'וף
ב'ר'ם ס'מ'א ב'נ'פ'ר
ע'ז'ע'ס'א 1976

[illegible]

Specific Time Restriction: 9:00 AM - 12:00 PM

[illegible][illegible]

Order 8971. 1898. 1898.

Dr. JNCU, post box No 86 DEC-POU

סוויטת עם חלל עץ לפתחו "לפתחו אוילר שמוחה".

פיוח הפענו
באולחווזי 28

אולח
ב
הו
קוו
ע
אולח
(אולח)
אולח
אולח
(אולח)

ה'תשנ"א

תוך שמונה שנים נולדו

קודמה שמונה נכדים, נכדה, (18 ד"ר)

נולד אחר מכן
לא חויה מאושרה

ולדו

במה

18/3

חסו

ועוד

שנולד

ק

ב

1985

פנינה

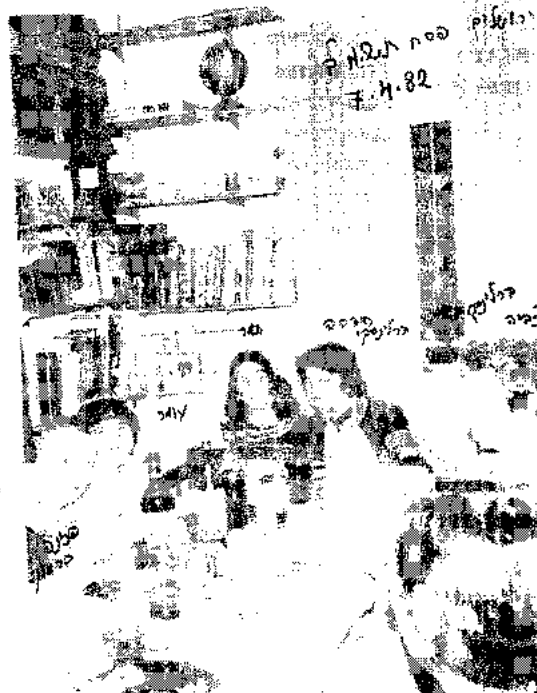
אמא

ט

מורה

193

אצל - אחרית קצ' - ירושלים
פסח תשנ"ב - 10.4.82

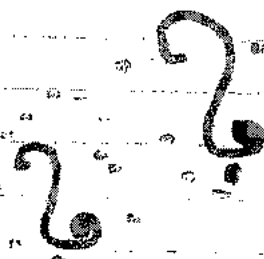

ספדא קעגן

אונזער היקור

אונזער קוראט און אונזער היקור אונזער קוראט
און אונזער קוראט און אונזער קוראט
און אונזער קוראט און אונזער קוראט

אונזער קוראט און אונזער קוראט
אונזער קוראט און אונזער קוראט

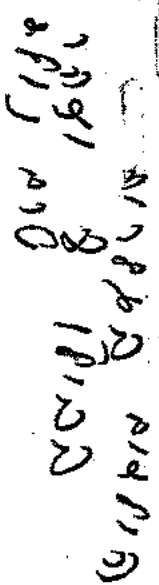
אונזער קוראט און אונזער קוראט

אונזער קוראט און אונזער קוראט

אונזער קוראט און אונזער קוראט

[illegible]

1976

5685 11095

1000 1000 1000

2001 2/2

12 בלא' עולם של המאה ה-20. הכל מהרע

[illegible][illegible]

1946

[illegible]

2025
 2024

[illegible]

1910

[illegible]

1900

97-1-10

עם הצטרפותו של וייז
רש הולקוביץ, של וייז
בלה פודק (1886-
1939) ומסין וסלוצ
למנהל את מוסד הזה
של האדם לשוחד הזה
ות הולקוביץ בלתי
פודק והלברמן והציע
לחלוף את ההחלטות
כשעה לגביהם לפני
מסין והחלטות בשם
ה"פטרון-אל-עליו".
והפירוקים אם מסין
לא אודו אלא שיהיה
לחלוף במסגרת של
אגודת המנהלים.
המסר - המנהלים והחלטות
המסר - המנהלים והחלטות
המסר - המנהלים והחלטות

1953
ה'תש"ג
מבשרי צדק

የግልጽ ጥያቄ

זכרה של בעה של בונים של
היום "צדקה" כותבת של
פסלים של סבתא

הרגש ביצירותיה של הדסה ברלינסקי

בעבודותיה של הדסה ברלינסקי הבחנתי משהו נאיבי ויפה. בבסיס
העבודות נמצא רגש עמוק כלפי האובייקט, ולא דווקא ידע פורמלי
ושכני.

דווקא העבודות שהינן, אולי, מוצלחות פחות מבחינה טכנית, מוצלחות
יותר מבחינה רגשית.

אלה עבודות של חובב אשר יש לו צורך להביע את הרגש העמוק.

לא הדמיון הפיזי לדמויות שיצרה הוא העיקר כמו הדמיון הרוחני.

הזכרון האישי והרגש הקיים כלפי הדמויות ניכרים מאוד.

דמויותיהם של בני המשפחה שעיצבה, כמו גם אלה של מנהיגי האומה
שהדסה זכתה להכירם מקרוב, הן אולי העבודות הטובות מבין כולן.

פסלה של נולדה מאיר הנו תקטן מבין הפסלים, אך אולי המעניין
שביניהם.

בדמות עצמה ובדמות האישה המתמתחת, ניכרים אלמנטים ריאליסטיים
בולטים.

"השניאות השכניות" אינן מפריעות לי כל עיקר. הגישה הרוחנית היא
החשובה.

במהלך העבודה פותחה על ידי הדסה טכניקה אישית לעיצוב בחימר והיא
נמשית יפה יותר ויותר.

בעיניים של הפסלים קיימת הבעה חזקה.

לדסה
של
מא
של
בניה
של
מא
מא
כא
של
פסלים
של
מא

אני מבקשת להביע הערכתי לעבודות על הבסיס הרגשי שבהן.

ירושלים, נובמבר 1993.

זהרה ש"ץ

כאשר חודש תמוז
למדינת ישראל
קצת

יובל החמישים לישראל
ISRAEL 50 JUBILEE
תש"ח-תשנ"ח 1948-1998

י"ז סיון תשנ"ח
11 יוני 1998
סימוכין: 7597

לכבוד
גבי הדסה ברלינסקי
רח' אלחריזי 28
ירושלים, 92421

סמל
נפרס

שלום רב,

הנדון: תחרות מתקשטים לחמישים וזוכים בפרסים

אנו שמחים להודיעכם על זכייתכם בפרס הבית הפרטי המקושט במקום השני במחוז מרכז.

סך הפרס הינו 10,000 ש"ח.

הנכם מוזמנים להשתתף באירוע חלוקת הפרסים אשר יתקיים ביום ד' 24.6.98 בכפר הנמר

הדסה נעורים (ליד כפר ויתקין) בשעה 19:30. ניתן לצרף עד 10 אורחים.

בתוכנית: * כיבוד קל.

* תערוכת תמונות של הזוכים בתחרות הקישוט.

* טקס חלוקת הפרסים.

נא להצטייד בתעודת זהות. הזיהוי יעשה עם הגיעכם לאתר.

בברכה,
נורית זאבוב
יו"ר ועדת השיפוט

העמותה
לארועי
שנת
החמישים
למדינת ישראל
50th Anniversary
of the State of Israel
Celebrations Association

200

1047 1047
1047/1047

202

210 411 610 2
N, N111111111

22 66000

Cr162

NC11

91001 91001

900

82525
ע"מ 2-228 - נ"מ 11/11/82

71111

ע"מ 11/11/82 - נ"מ 11/11/82
ע"מ 11/11/82 - נ"מ 11/11/82
ע"מ 11/11/82 - נ"מ 11/11/82
ע"מ 11/11/82 - נ"מ 11/11/82
ע"מ 11/11/82 - נ"מ 11/11/82
ע"מ 11/11/82 - נ"מ 11/11/82
ע"מ 11/11/82 - נ"מ 11/11/82
ע"מ 11/11/82 - נ"מ 11/11/82
ע"מ 11/11/82 - נ"מ 11/11/82
ע"מ 11/11/82 - נ"מ 11/11/82

25.11.82
נ"מ 11/11/82

שנים אחרונות

מאז שנת 1998 הלכה הדסה ונחלשה החלה לבלות יותר ויותר זמן במיטה ונזקקה לעזרה. מאז שנה זו לערך החלה להתגורר בביתה עובדת סיעודית כאשר ב-12 השנים האחרונות הייתה זו עובדת מהפיליפינים בשם אליזבט קיאביאב אשר בשקט רב למדה להכיר את הדסה על מעלותיה וחולשותיה ואפשרה לה לחיות בכבוד רב.

גם אז ולמרות מצבה-הדסה לא שקטה והשקיעה אין ספור שעות בארגון החומרים הארכיוניים שבביתה.

היא עסקה בסידור מדוקדק של אלבומי-התמונות, בסידור מסמכים ומכתבים-חומרים מדהימים הן מן הבחינה ההיסטורית והן מן הבחינה המשפחתית.

אליזבט נשלחה על ידי הדסה לצלם מסמכים משפחתיים, לקנות קלסרים לתיוק החומרים ועטים מיוחדים לרישום.

בשנים אילו ניסתה עדיין להמשיך ולצאת מעט מן הבית לטיולים קצרים ולביקור חברות שהיו מרותקות ממש אך לאחר זמן הפסיקה לחלוטין לצאת מפתח הבית.

גם אז וכמעט עד פטירתה המשיכה להתעניין בכל.

תליק היה יושב עמה עם קלטות היסטוריות ומדעיות הנכדים היו מגיעים ביוזמתם כדי לסייע אך גם כדי ללמוד ממנה.

בקשה לדעת עוד ועוד על חידושי המדע והמחשבים.

חשבה ופתחה רעיונות והעסיקה עצמה בבעיות אנושיות מתוך סיפורי המקרא. לדוגמא, ספרה בשנת 2007, עד כמה

12493

1890

16 21 27 31

[illegible]

רח' שמואל הנגיד 7, ת"ד 92, ירושלים, מיקוד 91920, טל': 227671, 02-233241, פקסימיליה: 02-249920

— 32721 — 32722 — 32723

WNY ABC

Los doctores

מגן אבות האחרונים

העם הזה ציירה המוות שבתו

כאילו וקטלם את חלומות

העם הזה כפי רובנו את

הפן אלוה

המיתה

כאשר לא

היתה

שבת

אשר

אין

שנים אחרונות
 תוספת כותבת פורענות
 מפני שנים
 של שנים ושנים אחרות

כל היום פה פה פה
 זה מוט לא נוח
 והערה עסק היום
 עשיתי אין כח

מה אכפת לא אכפת

(אנשים קצת קצת)
 ואולי קצת
 ואולי קצת
 אצדק משהוא

א אכפת

זה ואולי יש הסין
 האם זה הנה
 והאכזריות
 כל מיני קדחת.

לא אכפת מה אכפת
 הכפסית אלה
 יש פה
 אין פה
 מה פה נפקא מינה.

המטבח כותב בוצ
 והוא בוצ
 יש חסון נאה בגלל
 עם יפה עיניים.

מה אכפת לא אכפת

כבאד בטן שמן קיק
 ולקחת חנה
 והיא באה עגור
 מה תכונה אכילה

לא אכפת

ק"מ
י"ב
י"א

ה'תשס"ג
ח' כסלו
ט"ו
מס' 90
מס' 100
מס' 110

אני מכיר אותך 60 שנה, כל שנה טוב יותר

אני מכיר אותך 60 שנה, כל שנה טוב יותר.
בהתחלה בסביבה של אוכל, גן ילדים, וסיפורים על דוב דובון ושרשרת שעון מזהב
אחר כך תעודות בית ספר שכולן טוב מאד - בשנים הראשונות
סיוע בלימודים במקצועות הריאליים, שכל כך אהבת והצלחת
סיפורי משפחה, שכולם אהבה ונבונה, אף פעם לא שמעתי רכילות משפחתית
ומעשים שאינם ראויים
עד היום אני נזקק להשלמות מבחוץ, לגבי "חורים" בהיסטוריה המשפחתית. ואני
יודע אם אכן נכונים הם
אני מרגיש כי תקופת המחתרת לא הסתיימה
ליוותי אותך במעללי הארכיב שעליהם ספרת
קשה לי להשלים עם העובדה כי כשרונות גדולים הופצו לארגונים של גירות
אהבת אדם ואהבת משפחה בראש ובראשונה. רבים בהנו ואנו בראשם
אני יודע כי חסרו לך לימודים באוניברסיטה אך תמיד עשית באיכות אקדמית
כשרונות הציור והפיסול שלך היו מוכרים לי מקצועותי, רציני תמיד לחקת, אולם
ללא הצלחה.
דמויות אדם והיות מעשי ידיך, על גבי גייר ומפיסות פלסטלינה ולחם - יצירות
אומנות שאבדו
הפסלים המקשטים את הבית היום, הגם רק מקצת של המקצת
כשלושים שנה את בלי סבא נפתלי, כל האחריות של אימא, סבתא ועכשיו סבתא-
רבנא, על כתפך.
לרגע לא פסקת לחוש באחריות, כל יום תבדקי, את שלום הילדים, הנכדים והנינים
שמחה אפשר להביא לך, כל פגישה עם בני המשפחה הינה חג שמחה.
כמה חבל שטרדות היום יום, אינן מאפשרות לנו מפגשים תכופים יותר
את חזרת ומספרת לי כי מקומך בגן עדן כבר מוכת - הנינים - שלוש הוכחות עד כה
מה נאחז לך, 30 השנים הבאות?
בריאות טובה בגוף ובנפש
הרבה שמחה והרבה "הוכחות"
והתגשמות תפילתך שלא יהיו יותר מלחמות
אם תזכי, בזכה אנו עמך
נשיקות מכולם

סבתא -
אני מודה
בשנים
(אני מודה)

אני מודה
בשנים
(אני מודה)

2003

ירושלים 25.1.2003

אני מודה
בשנים
(אני מודה)

אני מודה
בשנים
(אני מודה)

אני מודה
בשנים
(אני מודה)

האם ידעתם שעוזי היה גם מתרגל בחוג ללימודי מדע המדינה בנושאי מינהל ומשטר?

המכלים היותר מסודרים שנשמרו הם לפי השעורים והסמינריונים באוניברסיטה. בחוגים למדעי המדינה ולהיסטוריה של המזרח התיכון במיוחד. עם הדגש לנושאי דת היסטוריה וספרות מוסלמית לתולדותיה - תקופותיה, בין השאר ולמשל על 'הממלוכים'.

כמו כן תורת המשטרים ולא רק במדינת ישראל וסדרי ארגון ומדינה. בכל - סכומים, חוברות מידע נוספות ומעודכנות לזמנם וקבצים של מאמרי יסוד. על מידת הרצינות תמיד בעיני בנושאי לימודיו ועבודתו גם הכרססת - הכרטיסים המוכרים לרבים ככרטיסי הזמנת הספרים בספריה הלאומית לאולמות הקריאה או / ו להשאלה הביתה שנשמרו במצורף והם רבים - לנושאים הנדונים.

יש עניין גם בהרבה תחומים, כתובים ופרסומים מעבודתו כמפקח הכללי במשרד רה"מ אשר נמצאו בעיזבונו הנוגעים לדו"ח מבקר המדינה ומידת ביצוע התיקונים הנדרשים במשרדי ומוסדות הממשלה עליהם, על המשרדים והתיקונים הופקד עוזי ז"ל.

עוד שמורות עבודות סמינריות שכתב עוזי.

עוזי שמר על סדרות עוקבות של פרסומי משרד הכיטחון, צה"ל ומרכז ההסברה בעיקר בנושאים הרלוונטיים לתחומי לימודיו ועבודתו. אבל לצד האוסף של חוברות המידע ושל 'סקירה חודשית' - בטחון ומדינות ערב גם מיעוטים כמו הדרוזים והיסטוריה גלובאלית, גם חוברות בתולדות עם ישראל, חגים וקבוצים יהודיים בפזורה תולדותיהם ומצבם הקיומי.

מעניין שבנושא שעוזי היה חלוץ ראשון ומוליך בו : הביומטריה, עדיין לא הובאו החומרים לעליית הגג. כן נמצאו - חוברות למוד רבות ללמודי המחשב - מן הסתם מעבודתה של יוכי.

חוברות משוכפלות רבות - ממפעל השכפול של האוניברסיטה לפי חוגי לימודיו נאספו ונשמרו בנפרד. אפילו נשמרו עבודות בודדות משל חבריו ללמודים.

נשמרו גם פנקסים בודדים : פנקס סטודנט; חוברות בארגונים שונים ואפילו יומן שבו תאר עוזי בפרטי אינפורמציה סיור בגרמניה.

בעיזבונו נמצאו ספרים אחדים במגוון עניינים וגם חוברות שהשולחים ביקשו לפרסם אותן או עליהן ביקורת בחוברות 'האקדמאי'...

רשימות אישיות הכוללות דו"חות בנקאיים ושוליים של פנקסי המחאות ואף תלושי משכורות שמר עוזי בנפרד וסגר אותן - וכך הושארו.

לפני ותוך כדי נסיעותיו לחו"ל בעיקר במסגרת עבודתו נדג עוזי לאוסף נתונים על ארצות הביקור וגם אינפורמציה זו המקיפה ארצות באירופה, ארה"ב ונוספות הייתה בעיזבונו.

עוזי שמר במכל נפרד חוברות של הבנות : מרביתן 'דבר לילדים' וגם 'הארץ שלנו' ומעט 'פשוט'.

במכל נוסף שמר חוברות וספרי ילדים מן הגיל הרך.

כשלעצמי הריני סבור שבעוזי הייתה טבועה תכונת החוקר, איש המדע, סקרן ותאב דעת, מתמיד, בעל היכולת לארגן החומר ולהפיק מסרים, מסקנות ולקחים.

עוזי היה 'מדען' שעולם האקדמיה היה לדעתו מתפאר בו.

מאידך ייתכן ועוזי העדיף ואהב רוחב הנושאים ההיקף העניין הרב תחומי, גם השילוב בין עבודה משרדית והרצאות למשל בימי ה'שבת תרבות' בבית העם ובמרכזי התרבות בשכונות העיר ירושלים.

על העיר והשכונות אסף עוזי חומרים מעניינים.

עוזי ז"ל היה איש של עבודה מתמדת, קפדן בלוי"ז כנראה ללא השארת זמן לפנאי ובטלה.

אבל נוסף ומעל לכך היה בן מסור מאד בעל אוהב. אבא למופת ומסור לבנות וסבא שלצערנו הספיק כה מעט ליהנות מנכדיו.

עברתי בדקדקנות על העיזבונו.

התיקים האישיים והסגורים נשמרו. כמוהם דוגמות מרובות מתחומי עיסוקיו ועבודותיו של עוזי ז"ל. נשמרו כלל הברכות שקבלו יוכי ועוזי ביום נישואיהם וגם מכתבים אישיים.

לעניות הבנתי על המכלים הללו : מן הלימודים, העבודות והעיסוקים השונים יש לשמור גם לדור הנכדים והנכדות.

מי חכם ויגיד מראש אולי יעסקו באותם תחומים ואולי יכתבו ספרים על הסבא...?

עוזי שמר גם על שלושה מכלים ובהם נושאי הלימודים של עינת הללו ממתינים לה.

החוברות של עיתוני הילדים וספרי הילדים ונוספים על עמים וארצות חימסרנה לביה"ס העממי תל"י גילה - שם אני מתנזב במסגרת 'דיד להינוך'.

המפגש שלי עם העיזבונו היה גם מפגש מרתק ומעניין של 'דיאלוג' ועיון עם עוזי שלא הכרתי כלל.

עבורי חוויה אישית לא קלה ועל כך שוחחתי הרבה עם בתי.
יהי זכרו של עוזי ז"ל ברוך,
עוזי האח הבן המסור, הזתן הדואג, הבעל האבא הסבא, הדוד, הגיס והחבר היקר
שמור ונצור בקרבנו ברוחנו ותודעתנו לעד.

מעסיקות אותה דמויותיהן של רות ונעמי ועד כמה היא
חושבת על הלבטים ועל מה שעבר בראשיהן קודם שקבלו
החלטותיהן.

היא המשיכה לקרוא עיתונים, לפתור תשבצים, לצייר פרחים
אותם בקשה לתלות על החלונות כדי להכניס את החוץ
פנימה,

מאחר וביקורי חברות וידידות בביתה פסקו וכדי שלא תרגיש
בודדה היו מבקרות אותה מספר נשים שישבו עמה יום יום
על תקן חברות המבקשות ללמוד ממנה את תולדות הישוב.

הן אומנם הגיעו לראשונה לבית לצורך פרנסה אולם מהר
מאד התאהבו בה ונקשרו אליה מאד.

גם בתקופה האחרונה לא איבדה את שנינותה ואת חוש
ההומור שלה היו לה שיטות מדהימות כדי לצאת ממצבים
מביכים של שכחה.

השכחה בשנים אילו הייתה מבורכת עבורה רק בזכות
השכחה הצלחנו להסתיר ממנה את פטירתו של עוזי ולספר
לה כי עוזי נסע לאורנה ויחזור בעוד שבוע.

היא גם לא התגעגעה אליו מכיוון שברור לי שפגשה אותו
ושוחחה עימו בחלומותיה.

מצבה היה קשה אך למרות זאת השתדלתי שלא לקחת אותה
לחדרי- מיון אלא לנסות ולעזור לה בבית.

זה היה לגמרי לא פשוט מאחר ולא כל רופא היה מוכן לטפל
בה בבית.

פעמים רבות הצלחנו איכשהו לייצב את מצבה אך הגיע הרגע
בו נשברתי והעברתי אותה לבית- החולים.

סמל
הדסה
2009
א. ח. נח
כ. נח
ה. נח
א. נח

ה. נח
ה. נח
ה. נח
ה. נח
ה. נח
ה. נח
ה. נח

ה. נח
ה. נח
ה. נח
ה. נח
ה. נח
ה. נח
ה. נח

רציתי לעזור אבל היא כעסה ונאבקה עד שנפטרה.

בימיה האחרונים דברה שוב ושוב על אחיה על הוריה ועל סבה וסבתה ועד כמה היא אוהבת את כולם.

עלי היא כעסה מאד על שאני משתפת פעולה עם הרופאים וזה היה לא קל.

בין הניירות שהשאירה מצאתי דברים שכתבה על חברתה מן "ההגנה" מנוחה קפלן שהייתה יותר מאוחר מורתי למלאכה בבית הספר היסודי.

הדסה מספרת על מנוחה ועל חייה ובסוף מספרת על הביקור האחרון שלה אותה.

וכאן הצטמררתי-הדסה מספרת על הביקור במחלקה הפנימית בבית החולים "שערי צדק". אותה מחלקה בה נפטרה גם הדסה.

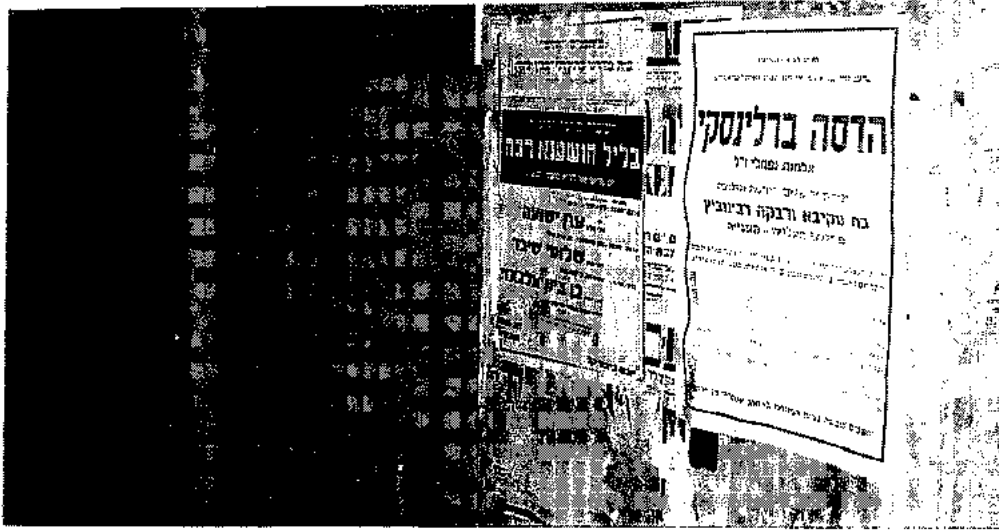
לשם מגיעה הדסה על תקן מבקרת ומתארת את מנוחה נאבקת באחיות לא מוכנה להיות מחוברת לצינורות וקשורה וצועקת על הדסה על שלמרות חוכמתה מגיעה לבקר אותה במקום שכזה..

זו הייתה מנוחה וזו גם הייתה הדסה-
חכמה, עצמאית, מסורה, יפה ומיוחדת.

הדסה אמרה תמיד כי היא הרופאה הטובה ביותר של עצמה כשלא התאפשר לה מצב זה נסתיימו חייה.

כבר

מתגעגעים

חפץ

2/5

חפץ

לסבתא הדסה - ממיכה

היכרותי עם הדסה היא בת עשרות שנים . תחילה הדסה
ובמרוצת הימים : סבתא הדסה. מעולם לא "חמותי" ולא
"החותנת" ..

מה לעשות ולא התקיימו בי דברי מארק טוויין : 'אין לך
נישואין שלא מעורבת בהם חותנת, ואין לך חותנת שלא
כרוכה בעקבותיה 'בדיחה' לא כזאת הייתה הדסה שכולה
יושרה, אהבה, מסירות והקרנת חום. מן הסתם כשלתי
ב'חותנתי' והרי הדסה מעולם לא עשתה "צרות" ולא
התערבה, לא חיפשה פגמים ושגיאות ואף לא ידעה את כל
התשובות, מעולם לא חשתי אפילו לא 'מעין' רצון של הדסה
להשתתף עימנו בקבלת החלטות, ברצון שליטה או בהובלת
הטיפול וחינוך הילדים גם לאחר פרישתה לגמלאות. הרמוניה
זאת נבעה להבנתי מן המשותף בין נפתלי והדסה והורי :
יעקב ופנינה. סבא יעקב היה ב"נוטרות" ב"הגנה" ובמשטרה
ואף ראיין את נפתלי על תקופת הנוטרות עבור הספר : "לאש
ולמגן", בתיה כנערה זוכרת את הראיון באלחריזי מס' 28. גם
השקפות העולם " הפועליות" היו משותפות למשפחות
ברלינסקי וכרמון. נוסף אורח החיים של פשטות ו'הצנע לכת'
יחד עם הרבה חברים, ידידים וקרובים משותפים. בנות הדוד
של סבתא פנינה היו מחברותיה הקרובות ביותר עוד מימי
בחרותה של הדסה והן : אסתר שרף ובמיוחד שולמית כהנא.
מן המפגש הראשון נוצר קשר אמיץ, חברותי, מתמיד, מסור
מלווה בביקורים הדדיים – שבועיים . הרי שתי הסבתות,
שתיהן ילידות ירושלים אמנם משכונות ובתי ספר שונים אבל
התשתית והזיכרונות זרמו ונהרו לנושאים שוטפים ולא רק על
הנכדים. כל שבוע ביקרו אותנו הדסה ונפתלי. נפתלי עם

מצרכי מזון אחדים שהביא מהישוב 'תימורים' לעוזי ולנו ,
והדסה תמיד עם מיני 'מתנות' . לא ממתקים אלא מרחיבי
דעת ועולם ומיומנויות כמו : בולים ישנים, צבעים וכלי כתיבה ,
חוברות לציור...אלי – כמורה גם להיסטוריה ואזרחות הייתה
מביאה חוברות מידע, שבועונים ומאמרים והם שמורים עימנו.
בספרייתנו גם ספרי המתנה עם ההקדשות האישיות והרבות
שהביאה לילדים ולנו אף מתק' התנדבותה ב"יד בן צבי" ומשם
בנושאי תולדות העם והמדינה וכמובן – ירושלים. בעשור
האחרון הייתה הדסה שואלת אותי בניסוח : ' מיכה – אתה
כמורה מה דעתך...? ' בנושאי חינוך ואחרים מעניינים
וייחודיים וזאת ב' 'פתיח' לשיחה בינינו וגם בטלפון. הדסה
בעברית הצחה, הקולחת המדויקת והעשירה שבפיה הייתה
משמיעה באזני אפילו בשנים האחרונות רעיונות חדשניים
ומקוריים ביותר ש'הקפצו' אותי - המורה לתנ"ך בעוצמת
הבהירות והראשוניות של הדסה שכל כך אהבה את סיפורי
ודמויות המקרא, זכרה וגילתה בקיאות מפליאה ומפליגה
פשוט : "מעולה".

גדול מזלי ועל כך אודה לאלי שבתיה בתך – כצלמך
וכדמותך הינה רעייתי אם לילדינו וסבתא לנכדינו – ניניך.
נמשיכה במיטבנו ברוח המילים והשיר שתרמת להם " גידים
ובשר" : ' זה הוא השיר, זה ההלל ! שבע לבנות , פעם למות
- זה הוא האות זה היעוד !

דברים שכתבתי להלוויה של סבתא /תמר כרמון-דוד

אומרים לי, סבתא הגיעה לשיבה טובה.
האמת שזה נכון אבל תמיד רציתי שתגיעי גם ל - 240 כי
בשבילי תמיד רציתי סבתא,
רציתי שתישאר לי לנצח סבתא הדסה.
מאוד אהבתי את סבתא הדסה ותמיד התגאיתי בה.
בכל מקום אפשרי סיפרתי על סבתא שהייתה מפקדת בהגנה,
סיפרתי כיצד תפרה חגורות ובהן החביאה נשק,
סיפרתי על ייחוסה המשפחתי ועל שהייתה כזאת מוכשרת:
פסלת מחוננת, ציירת נהדרת, ארכיונאית למופת ומתעדת כל
אירוע משפחתי.
המון זיכרונות נהדרים יש לי מסבתא הדסה:
השולחן שהיה ערוך כל כך יפה בערבי החגים.
הגפילטע פיש הכי טעימים בעולם
הציורים שציירה לי עוד כשהייתי תינוקת קטנה ושהיו תלויים
ליד מיטתי
הסיפורים על החנות ברחוב יפו.
ההליכות המשותפות להצגות בתיאטרון.
השיחות איתך.
הבגדים שנתת לי שהיו שלך ושהתאימו ממש למידותיי (הייתי
גאה בכך כי הרגשתי ממש נכדתך).
ארון הבגדים שלך המסודר כל כך יפה שהייתי אוהבת רק
לפתוח אותו ולהריח את הריחות הטובים שיצאו מתוכו.

התקופה הארוכה שהיית אצלנו בבית ברחוב ביל"ו, כאשר
שברת את הרגל ואת תהליך ההבראה שלך שכלל טיולים
איתך במורד רחוב ביל"ו, כל יום התקדמנו בשדרת העצים,
אמרת שהמטרה הסופית להגיע אל עוזי הביתה ובסוף הגעת.

אתמול והיום הלכתי אליך הביתה, נכנסתי לחדרך ולא היית
שם והיה לי כל כך מוזר, פתחתי שוב את ארון הבגדים, נגעת
בבגדייך, הסתכלתי בפתקים שכתבת שהיו מונחים על
המיטה.

סבתא אני כבר מתגעגעת ומקווה שלא תכעסי שהסתרנו ממך
מידע על עוזי, אמא רצתה למנוע ממך סבל מיותר.

אוהב אותך תמיד

תמר

סבתא הדסה / עומר כרמון

איך אפשר לסכם בכמה שורות זכרונות מסבתא? ועוד סבתא שסיפרה לנו כיצד בימי הטורקים הכירה את הדוד משה שהייתה לו חווה, נמלטה מאימתם של השודד האכזר אבו ג'ילדה והמוסלמים צמאי הדם שצעדו לירושלים מנבי מוסא, ואפילו הערימה על הבריטים כשהחביאה כלי זין בין רגליה כדי לחזק את לוחמי הרובע היהודי.

ברור שלא הכרתי באמת את סבתא הדסה. כשנולדתי, היא כבר נשקה ל-60. ובנוסף, היא מזן הסבתות שלוקחות את תפקידן מאוד ברצינות, ולא תמיד מגלות לנכד מה הן באמת חושבות. מצד שני, סבתא הדסה העניקה אהבה ותמיכה אינסופית. תמיד ידעתי שהיא נמצאת ברחוב אלחריזי כדי לעזור, כדי לדבר. אני מתגעגע אליה מאוד.

בזיכרון הראשון בחיי, סבתא הדסה נכחה. היא נשאה אותי בירידה המבוהלת למקלט, עם פרוץ מלחמת יום הכיפורים. בזיכרון נוסף מאותה תקופה, סבתא הדסה הרימה אותי על ידיה בסלון ברחוב אלחריזי, כדי שאוכל לראות את סבא נפתלי עובד בגינה. בביקור אחר, הסבירה לי שהיום סבא לא מרגיש כל כך טוב והסתפקתי בזחילה מתחת למיטתו. לא ראיתי אותו מאז.

אני זוכר בוקר אחד עצוב, שאמא סיפרה לנו ששודד (אולי אבו ג'ילדה?) תקף את סבתא ליד תיאטרון ירושלים והיא שברה את הרגל. הבוקר העצוב הוביל לכמה חודשים מאושרים, בהם סבתא שכבה במיטה אצלנו. סבתא פנינה הביאה לה בדים, והדסה רקמה מהם בובה לאיילת. היא ~~התעזזה~~ התעזזה

כשאמא קנתה לי חולצה ועליה הדפס של 'סטיב אוסטיין' עם
כיתוב באנגלית. החולצה הוחרמה מייד. על ההדפס הנזכר,
רקמה הדסה תמונה זהה של איש חזק שנותן אגרוף, תחתיו
כתבה בעברית: 'שמשון הגיבור'. לבשתי את החולצה העברית
לבית הספר פעם אחת, וזה הספיק כדי להבין שלא מדובר
ברעיון כל כך טוב.

לאחר כחצי שנה של שיקום, במהלכם עברה את כל העצבים
שהפרידו בין הבית שלם לבית של דוד עוזי, סבתא חזרה
לביתה באלחריזי – שבינתיים, זכה גם הוא לביקורו של אבו
ג'ילדה, ולכן הפך למבצר עתידיני, עם אינטרקום וסורגים.
מאז, נכנסנו לשיגרה מבורכת: סבתא הדסה ביקרה בימי
שלישי (הכלב גורי הסתפק בניתורי שמחה מנומסים), וסבתא
פנינה הגיעה ביום רביעי עם תיק מלא בעצמות (היום
המאושר בשבוע של הכלב). אנחנו ביקרנו בשבתות ובחגים,
והכי חשוב: בערבי יום העצמאות, כשצפינו בביתה בשידורי
הטלוויזיה שנמשכו, רק בערב זה, עד לאחר חצות. מסבתא
הדסה למדתי באותם שנים, שאין דבר גרוע יותר מילד שאינו
יודע: לשרוך שרוכים, לקנח את אפו, לא להתחצף לזרים, מי
היה הנשיא השני של מדינת ישראל, להביט לה בעיניים
כשאני מדבר אליה, ולחבוש כובע כדי להתגונן מהשמש
הירושלמית הקופחת (גם בחורף).

לאחר פטירתה של סבתא פנינה והשירות הצבאי, נהגתי
לשבת אצלה בסלון בכל יום ראשון, ודיברנו שעות על דברים
לא כל כך חשובים, שאז חשבתי שאין חשובים מהם. בינתיים,
הצטרפה רותם לשיחות הסלון הללו, אבל רק כמאזינה
משועממת: גם אם הייתה מנסה להשחיל מילה, לא אני ולא
סבתא הדסה, היינו שמים לב. סבתא בנתה לה באותם ימים

שיגרה חדשה: שיעורי תנ"ך, קנייה שבועית ב'משביר'
ולתקופה מסוימת צעדות ארוכות עד "בתי וולפסון", כי "רק
שם מוכרים בשר אדום", שיולה אמרה לה שהיא חייבת
לאכול, לאחר שבדקה את צבע ציפורניה.

כל יום קיבלתי מסבתא הדסה טלפון, עם התשובה הקבועה
ל"מה שלומך?": "בסדר שלי", או "הראגיל". בביתה היה סיר
קבוע של מרק בא בימים, שלתוכו הוכנסה עבורי קציצת
'טבעול'. באותן שנים למדתי ממנה שאם יש נמלים בעוגה,
מכניסים אותה לתנור והנמלים בורחות. בקיצור: סבתא החלה
אט אט להזדקן. ביתה שהוקדש לטהרת העברית והציונות,
החל להתמלא במתנדבות הולנדיות ואחר כך בעובדות
פיליפיניות, ובעיקר אליזבת ששמרה עליה במשך 13 שנים.

לפני חצי שנה נפרדתי ממנה באופן סימלי, כשלראשונה לא
זיהתה אותי. הוצאתי תעודת זהות כדי להראות לה שאני
עומר, הגנד שלה. אבל היא לא השתכנעה. באותו רגע חלפו
בראשי כל אותם זכרונות מאושרים מתקופת הילדות: תיאטרון
הבובות שהכנו עבורה בבית ברחוב ביל"ו, הנסיעה עם דפנה
לכפר גלעדי - שם סבתא הכירה כמעט את כולם, סדרי פסח
בבית ברחוב אלחריזי, והשיחות הארוכות שהיו חשובות לי כל
כך.

עד היום כשרותם שומעת אותי מדבר בהתלהבות על מקום
מסוים בארץ, היא מביטה בי בחיוך ואומרת: "אני שומעת את
סבתא הדסה מדברת מגרונך". הלואי...

סבתא הדסה / רותם שפרן כרמון

מיד כשהכרתי את עומר, המקום המרכזי של סבתא הדסה היה מאוד ברור: עומר לא החמיץ ביקור שבועי אצל סבתא הדסה, תמיד ביום ראשון. די מהר הצטרפתי לביקורים. בעצם, היא הראשונה מהמשפחה שפגשתי. בביקור הראשון אצלה, הציגה לי הדסה את הפסלים תוך שהיא בודקת אם אני מזהה את הדמויות. לא ברור לי אם זו היתה דרך לבחון אותי, או דרך לבדוק עד כמה עבודת הפיסול שלה מעולה.

איך שלא יהיה, מהרגע הראשון היא נתנה לי להרגיש כמו בבית. כאילו ברור לחלוטין שאני חלק טבעי מהביקור של הנכד אצל סבתו, כאילו אני כבר חלק מהמשפחה. השיחה הקולחת היתה מעניינת תמיד. שילוב של אקטואליה והיסטוריה שבשביל הדסה לא היתה היסטוריה, אלא אירועים שהיא ראתה במו עיניה. הכרתי סבתא שונה מאוד מהסבתות והסבים הנפלאים והאהובים שלי. סבתא שדיברה עברית ללא מבטא, עברית עשירה ומדויקת. סבתא ששמרה על מראה צעיר – חפה משיער שיבה – מראה שהשלים היטב את ההתנהגות הנמרצת שלה ואת צלילותה החדה. לקח זמן עד שהבנתי עד כמה היא בעצם מבוגרת יותר ממה שנדמה לי.

ככל שצלילותם של סבותי וסבי הלכה ודהתה, ומאז שנפטרו בשיבה טובה, הפכה הדסה גם ממלאת מקום הסבתא עבורי. כנראה בגלל הדרך בה קיבלה אותי למשפחה כבר מהביקור הראשון, הפכה הדסה ככל שהכרתי אותה להיות גם קצת סבתא שלי.

... כל השבוע הייתי מחכה ליום שישי /אורנה וויסמן

יום שישי לא היה יום ככל הימים, באותן שנים רחוקות של ילדותי במושבה הגרמנית בירושלים.

יום שישי היה "יום הסבתות".

לבושים במיטבנו. כל המשפחה הייתה עולה לחיפושית הצהובה של אבא עוזי (שתמיד הזכיר לנו שהייתה אחת החיפושיות הראשונות בארץ, כשנקנתה לראשונה על ידי סבא נפתלי).

היינו מקרטעים בניחותא דרך תיאטרון ירושלים (עלייה, עלייה, עלייה... וירידה ירידה ירידה..), עוברים דרך בנין ראש הממשלה, ולבסוף עוצרים ברחוב אלחריזי.

בדרך לדלת של סבתא הדסה היינו עוצרים להריח ולמשמש את שיחי הרוזמרין הריחניים, וללטף את 'מיצי' הזקנה.

סבתא הדסה זכתה אצל בנות ברלינסקי לכינוי "סבתא מסטיק" - כי תמיד היה לה מסטיק מוכן בשבילנו.

סבתא רבקה (רבקה אידלמן ז"ל, אמא של אמא) הייתה "סבתא שוקולד" - מסיבות מובנות.

ימי שישי האלו הקסומים, ישובים במרפסת של סבתא, מבקרים את לול התרנגולות הנשכח בפינת החצר, מדפדפים באלבומי התמונות הבלתי נגמרים שהיו בבת עינה של סבתא, מקשיבים לחיים יבין בטלוויזיה הישנה, ומנסים לשכנע את אבא שיתן לנו להשאר לישון אצל סבתא - כי מי יכול להתחרות בלחם המטוגן שלה ?

יום עם סבתא...

אני מלווה אותה לעבודה בארכיון .. גאה עד להתפוצץ בסבתא

שלי עם העבודה החשובה, ועוד יותר כשהיא נותנת לי מסמכים
לתייק, דפים למיין.. עד היום אני אוהבת לארגן ולסדר.. זה
כנראה בגנים..

ואחר כך אנחנו מסיירות בירושלים והיא מצביעה ומספרת: פה
בית הספר הישן שלי, פה החנות, פה הסוכנות הישנה..
אני היכרתי את סבתא כסבתא נכבדת בת שישים, אבל תמיד
הייתה לי הרגשה שהיא מאוד רצתה שאני אכיר אותה איך שהיא
הייתה פעם, בגילי, יושבת ועושה שיעורים בחנות של אמא
שלה, מטפלת בשמוליק ויודקה הקטנים.
אני חושבת שסבתא אהבה להיות ילדה.
והיא אהבה ילדים .

אני תמיד מקווה שכשאני אהיה " סבתא אורנה" לנכדים שלי -
תהיה לי אותה סבלנות , כבוד ומסירות כמו שסבתא הדסה
העבירה אלינו בכל משפט ובכל מבט.

סבתא - אני מקווה שאת עכשיו למעלה, שוב בת אחת עשרה,
ושומרת לי על הילדים הקטנים שלי.

אוהבת
אורנה , הבת של עוזי.

ארון הקסמים של סבתא הדסה /דפנה שטרן

נראה כאילו לא חלפו 30 שנה מאז כתבתי על סבתא הדסה את עבודת ה"שורשים".

הייתי בת 10 בערך, ובבית הספר היסודי "כרמלי" בירושלים, התבקשנו לכתוב על דמות במשפחה. בלי שום היסוס, בחרתי בסבתא הדסה. ידעתי שעבודת השורשים תהווה תירוץ מושלם לבלות אצלה כמה לילות. כמובן שלא תכננתי לבזבז את הזמן בכתיבת העבודה. היתה לי תכנית מפורטת: כמה שעות של חיפוש אוצרות בעלית הגג, לאחר מכן - משחקים עם מיצי החתולה, ואז - לגולת הכותרת: פתיחת ארון הבגדים של סבתא ובדיקה מדוקדקת של תכולתו.

ארון הבגדים של סבתא היה בשבילי המקבילה הירושלמית לארון הבגדים הקסום בספרו של ק.ס. לואיס "האריה, המכשפה וארון הבגדים" - ארון המצוי באחוזה מפוארת שדרכו נכנסים לארץ נרניה הדמיונית. בתור ילדה (ובעצם, גם כיום), האחוזה המפוארת ביותר שהכרתי הייתה הבית ברחוב אלחריזי 28. לכן, לא שבעתי מלפתוח את ארון הבגדים פעם אחר פעם, לבחון אותו היטב, להחליק בידי על החולצות המקופלות בו בקפידה, לרחרח את בקבוקני הבושם המוחבאים בו,

ולבדוק (רק כדי להיות בטוחה), שבסופו מצוי קרש עץ ולא
תחילתו של יער מושלג שבו חיות מדברות, מכשפה
אכזרית ואריה.

מאחר וגם בתור ילדה קטנה הייתי מעשית למדי, הבנתי
די מהר שהדבר הקרוב ביותר לאריה שאליו אגיע, הוא
פסל ה"אריה השואג" המצוי בבית הקברות שליד כפר
גלעדי. גם בעניין הזה סבתא לא הכזיבה. פעם בשנה,
לקחה אותי לבקר את יודקה וביצצה (זכרונם לברכה) ואת
שמואליק ורחל (יבדלו לחיים ארוכים) בכפר גלעדי.

המסע מירושלים לכפר גלעדי היה בעיני כמסע מעבר
להרי החושך. מאחר וירשתי מאבא (זכרונם לברכה) את
הנטייה למחלת ים, ולמעשה די היה לי להיכנס למכונית
עומדת על מנת לחוש בחילה עזה, ידעתי כי במוקדם או
במאוחר, כל תכולתה של ארוחת הבוקר שאכלתי תנחת
בשקיות ההקאה אותן הכינה סבתא מבעוד מועד. ואכן,
לא עזרו הלימונים שנתנה לי סבתא להריח, והצנימים
שאותם כרסמתי טרם הנסיעה. כשהגענו לתחנה
המרכזית בקרית שמונה, הייתה סבתא יורדת מהאוטובוס
בקלילות רבה ובצעד בוטח ואני, אחריה, רועדת מותשת
ודומעת. למרבה המזל, תלאות הדרך נשכחו ממני
במהרה. האריה השואג חיכה לי, קבלת פנים חמה של

משפחת רבינוביץ' וגם בריכת הקיבוץ והמקפצה שממנה
ניתרתי שוב ושוב ושוב.

כשגדלתי מעט, לימדה אותי סבתא לבשל. בתור בוגרת
תקופת המצור בירושלים היה לסבתא עקרון קולינרי אחד,
ברור ומובהק: לא לבזבז מים. ובעצם, לא לבזבז שום
מוצרי מזון. וכך, למדתי לשטוף כלים תוך שימוש במעט
מאוד מים, למהול את חומר ניקוי הכלים על מנת שלא
לבזבז, ולאכול פשטידות (ובלשונה של סבתא פשטדות)
שהיו בעצם ארוחת הערב של אתמול. שלא ייוצר חלילה
הרושם שהאוכל שהכינה לי סבתא לא ערב לחיכי. למרות
משמעת המים הקפדנית שהנהיגה, נהייתי מאוד
מהארוחות אצל סבתא. אני מתגעגעת ללחם המטוגן
שהיתה מכינה לי ומנסה (ללא הצלחה) לשחזר את טעמו.
כנראה שאני לא מוהלת את החלב במספיק מים.

עבודת השורשים שהכנתי על סבתא, זכתה להצלחה
גדולה. לא היה עוד ילד בכיתה שכתב על סבתא שברחה
מערבי עם שבריה, שאכלה חובזות, שהכירה אנשים
חשובים כמו אלכסנדר זייד ושהיתה חלוצה אמיתית. חלפו
להם שלושים שנה מאז. בעצמי גדלתי, התחתנתי והפכתי
לאמא. גם אצלי בבית ארונות בגדים לרוב. הבגדים בהם
ריחניים ומקופלים בקפידה, כמו הבגדים שהיו מונחים
בארון הקסמים של סבתא - כמעט.

סבתא- אני אוהבת אותך. אזכור אותך תמיד.

נכדתך דפנה

**סבתא הדסה היתה בפועל דמות "הסבתא" היחידה
שהכרתי בחיי לאחר שסבתא פנינה נפטרה כשהייתי בגן
והסבים נפטרו עוד בטרם נולדתי/יזהר כרמון**

מה שסבתא היוותה עבורי ניתן לחלק לשני חלקים;

**הסטוריה - מי שאני ובעצם מי שאנחנו - עצם חווית הכניסה
לבית באלחריזי זהה כמעט לכניסה למוזיאון הציונות הלא
רשמי של ירושלים.**

**כבר מחוץ לבית הירושלמי הותיקנזכרים בסיפורים על פגיעת
הפגז הירדני בגג הבית, כשנכנסים מיד מימין על קלף רשמי
"התקווה" ומיד אחריו כרזה של אלכסנדר זייד. מתקדמים
קצת לעבר הסלון ומכל עבר מציפים אותך כרזות ימי
העצמאות ובמקרה שמצמצת ושכחת לרגע מה זה המקום
שבו אתה נמצא, מבט חוזר אחד של רבין או של יצחק שמיר
דואג לאפס אותך מייד. עדיין לא ברור איך באותה תחרות
ביובל ה-50 למדינת ישראל הבית של סבתא זכה רק במקום
השלישי..**

**התהליך החינוכי של עיצוב זהותך (כמובן שאני מתכוון פה
לעצמי) רק מתחיל בבית, אך ממשיך לעומק באינספור
סיפורים על תולדות היישוב העברי לפני ועם קום המדינה.**

**בשנים האחרונות עם התפתחות התודעה שלי ובמקביל,
לצערי, עם הדרדרות מצבה, נחשפתי יותר ויותר להיווכח
איזה אוצר בלום של ידע ופרספקטיבה יושב מולי. בזמן שאני
לומד על ההיסטוריה של הארץ והעולם והנה מולי יושבת
מישהי שהיתה בגילי כשפרצה מלחמת העולם השנייה
ושנולדה עוד בימי השלטון העותמאני! דרך השאלות
והסיפורים, ובעיקר דרך הסתכלות על תווי פניה ועל עיניה
הירוקות עם הנקודות בפנים(כמו אצל אמא וכמו אצלי), ניסיתי**

לשמוע ולהבין עוד קצת איך הדברים נראו אז. איך ירושלים הייתה נראית, מה העסיק את האנשים, איך התייחסו בישוב לעניינים כאלו ואחרים. כשהשאלה הייתה מורכבת מדי או שמא דרשה מסבתא להכריע לטובת דמות היסטורית אחת על פני השנייה ידעה תמיד להיחלץ בנושגלנטיות עם תשובה דפלומטית שמשאירה אותך רק לנחש מה היא באמת חשבה.

המוזיאון הוא מוזיאון ציוני אין ספק, אך קודם כל ומעל הכל הוא גם מוזיאון על המשפחה. כאן גדלו אמא ועוזי, במקום הזה ישבו במשך עשרות שנים לשיחות ואירועים משפחתיים. זה המקום שבו היית נחשף לעוד משפחה חוץ מהתא המצומצם של הכרמונים. כאן רקד סבא עקיבא, וכאן הגיע לבקר הרופא הטבעוני (שבטח אמא זוכרת את שמו). כאן גידלו תרנגולות וכאן הארנבות גנבו חסה מהגינה של שר הצנע. כאן אני מניח שאמא שרה את הקושיות, אחריה מישהו מהאחים או מהבנות דודות ואחריהם אור..

החלק השני שאותו בסופו של דבר אקח איתי ואזכור הוא דמותה של סבתא כאישה. אישה חריפה ושנונה עם "הבסדר שלי". עם הידע העצום בתחומים השונים. אישה שכמעט עד ימיה האחרונים, כשבקושי שמעה ובקושי זכרה מה זה עתה ארע, תמיד אבל תמיד היתה עם חוש הומור מפותח ואדיר. לא אשכח איך תמיד התעניינה בשלומי, ותמיד דאגה לברך לרגל היומהולדת ולתת מתנה שקשורה לכפולות הח"י שקלים. אני זוכר שפעמים רבות אחרי שביקרתי אותה (ונותר לי רק להצטער שבשנה האחרונה הביקורים פחתו) שאלתי את עצמי, איך היא עושה את זה? איך היא מצליחה במציאות כזאת של חיים עדיין להיות עם כזאת תאוזה לחיים ועם אופטימיות מדבקת של יצירה ואהבה למשפחה?

סבתא הדסה הייתה הסבתא היחידה שהכרתי ואני שמח
שזאת הסבתא שהייתה לי.

יזהר.

סבתא יקרה שלי / עינת בן משה-ברלינסקי

רציתי לכתוב לך מילים אחרונות

והתלבטתי מאד מאיפה להתחיל.

יש הרי כל כך הרבה זיכרונות שקושרים אותי אליך, כל כך הרבה זיכרונות מהבית. הבית שלך שתמיד היה בו את הקסם הזה, קסם על הקירות בצורת כל התמונות והצילומים שמאחורי כל אחד מהם יש סיפור או לפחות חתיכת הסטוריה. קסם

בצורה של הפסלים המדויקים שלך שלימדו אותי בדרך הכי נעימה את הסיפור שמאחורי הקמת המדינה שלנו. הקסם שהיה בחדר שלך שאפשר היה תמיד למצוא בו איזו פינה חדשה לחקור ולהעמיק בה, או לפחות פרה חדשה שתחייך אלי ואליך בכל ביקור.

אבל אני חושבת שאם ישאלו אותי מה הזיכרון הכי חזק שאקח לי איתי ממך, אני ללא ספק אקח את תחושת ההערצה שלי, והכמיהה הגדולה לכוחות החיים החזקים שהיו בך ממש עד לרגע האחרון. כוחות של אישה, סבתא שלי, שקמה בכל בוקר ובוחרת בחיים.

אישה שבשבילה החיים הם נס, שלא לזקחת כמובן מאליו את הקסם הזה של היותה חיה ונושמת, שנאחזה באופטימיות מעוררת הערצה כל כך הרבה שנים בכל נשימה ונשימה שלה באהבה גדולה, שלא הסכימה עד הרגע האחרון לאבד את העצמאות, והכבוד שלה שעליו שמרה בקנאות כל כך הרבה שנים.

חשבותי שכבר אין אנשים כמוך, שאת באה מדור של דינזאורים שהולך ונכחד, אבל אני רוצה להאמין שהצלחת להעביר אלינו בחייך ובמותך ולו רק קצת מהקסם הזה שאפף אותך, ושאתי אוכל להעביר אותו הלאה כצוואה בלתי כתובה לילדים שלי, לנינים שלך.

אז מוזר שדווקא המוות שלך מהדהד כל כך חזק את כוח
החיים, ואולי זה לא מוזר. אולי זה כל הקסם.

אוהב אותך תמיד
שלך
עינת הבת של עוזי.

סבתא יקרה ואהובה שלנו. /איילת כרמון

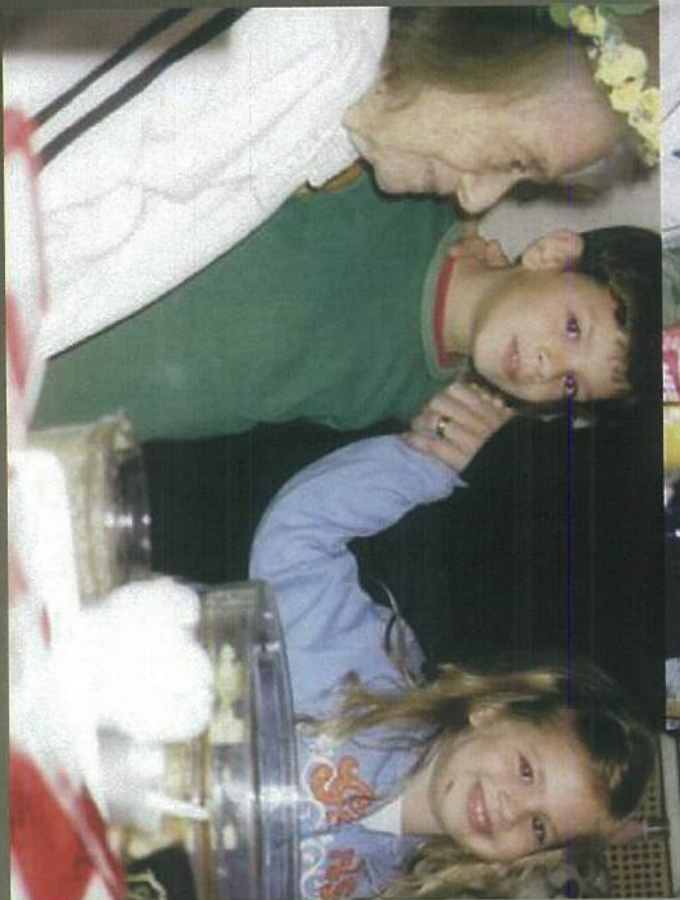
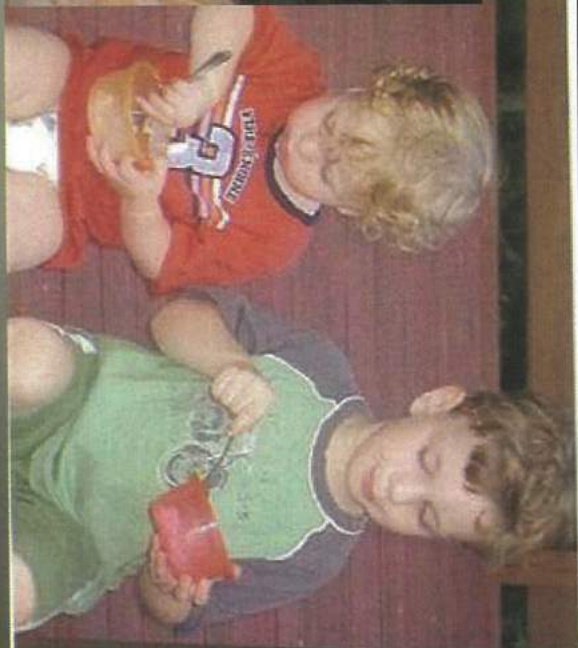
משחר ילדותנו אנו מביטים בך בהתפעלות ובהערצה. איך זכינו במתנה כה נפלאה שתהיי הסבתא הפרטית שלנו? הרי את כה מיוחדת, אשת אשכולות מדהימה, חלוצה, לוחמת, והיית אפילו מפקדת ב'הגנה'. ויש לך סיפורים אינספור, על התקופה ההיא, על עבודתך עם מנהיגי המדינה משחר הקמתה. ואת מפליאה בסיפוריך ומפליגה בדמיון. ואנו מביטים בך פעורי פה ובעיניים מתפעלות ומעריצות, נפעמים משפתך העשירה והקולחת, מאוצר הביטויים המרשים והמבורך, מבחינים בתיבול עסיסי של הומור שנון, בפתגם שזור במליצות חן, ובמשפט תנ"כי מבצבץ. כזאת היית סבתא. פשוט מיוחדת ונפלאה.

בילדות, ספרת לנו סיפורים ומעשיות, הראית לנו את שלד האדם, ואפילו פסלת אותו עבורנו, על מנת שנלמד אנטומיה מהי. אח"כ פנית ללימודי התנ"ך. הפגנת בקיאות מרשימה בעלילות קדומות וגרמת לנו להתעניין בספורי השבטים והממלכות. ואז לפתע, ביום בהיר אחד, הלכת לחוג ציור תמים של 'דלת פתוחה', והתחלת לחזור הביתה עם שלל ציורים נפלאים, ובהמשך עם אינספור פסלים מרהיבים. באיזו מיומנות שאת מפסלת סבתא, ואפילו לא למדת... כהדיוטים מעריצים גמענו את מבע הפסלים, השתאינו מהדמויות המרשימות, והתרגשנו מהחמימות האנושית שנדפה מהחומר הקר, שלימים הפך לברונזה. ואת, בקלילות

האופיינית לך, אמרת לנו, שאת סתם משתעשעת ומשחקת בחומר.

אבל אנחנו כבר ידענו. הבנו שקורצת מזן מיוחד. זן של נפילים, שהגיעו מכוכב מדהים של סבתות ענקיות. פעם הגיע לביתך גרפולוג, אספן חתימות. הוא כנראה הרגיש שאת אישה מיוחדת במינה וביקש לקבל את חתימתך. כנראה שאף הוא היה מעריץ אלמוני. כשראה את החתימה כתב בספרו, שאת אישה שאוהבת לשחק. וכזאת באמת היית. אישה שאוהבת ליצור, לשחק ולדמיין. לימים, הפגנת בקיאות גם בתשבצים ובחידות, היית יושבת בלילות במיטתך, פותרת חידות, קוראת ורוקמת מחשבות. סבתא. רק לפני חודשים מספר, ישבנו לצידך בביתך החמים ובחדר הנעים, העמוס מזכרות לאינספור, תמונות משפחתיות, ועוד המון המון תמונות קטנטנות של פרות מתוקות, שנגזרו מתוך אריזות שוקולד הפרה, שזללת בכמויות מסחריות. שרת איתנו שירים, ספרת מעשיות וסיפורים, והתעניינת בנעשה עמנו בחיים ובמתרחש בעולם הגדול. לאט לאט, הפך עבורך אותו עולם חיצון, לפיסת השמיים הדקיקה, שהשתקפה מחלון חדרך. כעת, סבתא יקרה ואהובה, את נמצאת שם, באותה חלקת גן עדן מרהיבה, מביטה בנו מלמעלה, ומשתפת את המלאכים במעשיות שלך ובסיפורים. אנחנו אוהבים אותך סבתא ומאד מתגעגעים. תמיד תשארי חלקת האלוהים הפרטית, האישית והמשפחתית שלנו.

(נכתב ע"י איילת, ביום הלוויה של סבתא הדסה, והוקרא בהספד בהר המנוחות בירושלים)

סבתא הדסה /תליק (נפתלי) כרמון

יש תמונה של סבתא שאני מסתכל בה הרבה בימים האחרונים, סבתא הדסה עם חולצה לבנה, שוכבת על המיטה בחדר שלה, לצידה שוכבת 'פוספוס' החתולה, על ארון הבגדים תלויות התמונות של כל 'הגדולים' (שעל כל אחד מהם היה איזה סיפור אישי שקשור לסבתא והאהוב עליי במיוחד זה איך גולדה הציעה לסבתא מרק שהכינה), מאחורי המיטה מודבקות התמונות של הפרות מחבילות שוקולד "עלית" שכרסמה בהנאה ('כדי שיהיה משהו מעניין בפה') ועל הקיר מאחוריה תמונות של כל הנכדים והנינים.

מישהי שראתה את התמונה אמרה לי שזה מאוד מזכיר את החדר שלי – גם אני, כמו סבתא, לא משאיר מקום לבן בקיר, תלויות אצלי בכל פינה תמונות של פעם: של ירושלים, תמונות של המשפחה וכרזות 'פרסומת' שונות לתנועה הציונית.

אז אני מניח, שכבר שנים, ולא כל כך במודע אני מנסה לשחזר אצלי בבית את התחושה והרושם העצום של הביקורים בחדר של סבתא, את הרצון למלא את 'הסביב' שלי בתמונות, בצבעים ובזיכרונות ולא להשאיר פינה ריקה.

לכל תמונה בבית של סבתא יש לא רק את המספר שסבתא נתנה לארכיון הביתי שלה, יש לה גם סיפור מיוחד... ובכלל בימים האחרונים עולה מידי פעם הבזק של איזה רגע, איזה סיפור או איזה זיכרון: הביקורים אצלנו בימי ההולדת ועוגות היומולדת החגיגיות שסבתא הייתה מביאה עם הקדשה חגיגית והיו גם פעמים שהייתה מביאת עוגת גלידה וזה היה כבר ממש אבל ממש מיוחד, הנסיעות הארוכות באוטובוס בכביש הבקעה בדרך לביקור בכפר גלעדי, הימים שבהם הייתי נשאר לישון אצל סבתא וארוחות בוקר אצל סבתא עם

טוסט של חלה, עם גבינה לבנה, ועם סלט (או יותר נכון 'מיץ סלט'), סבתא היא זו שלימדה אותי איך מקשקשים חביתה...

ועוד אני זוכר את העובדה שבזכות סבתא תמיד הייתי מאוד חזק במשחקי הטריוויה בכל מה שנגע בלזכור את השמות לפי הסדר של ראשי הממשלה, הנשיאים ואפילו הרמטכ"לים ויש את החופש הגדול בו סבתא נתנה לי לעבוד אצלה בגינה ואיך לא אמרה אף מילה למרות שממש אבל ממש הגזמתי בגיזום של שיחי הורדים בחזית הבית וסגירת המעגל האישית שלנו כאשר לאחר כמה שנים טובות שכבר הבינה שקשה לה לבד לנהל את עסקי השכרת הדירה הקטנה ואיך לאט ולאט ובקפדנות יתרה הרשתה לי לרשום לבד את הרישומים בפנקס על כל ענייני התשלומים של שכר הדירה שקיבלה...

בשנים האחרונות יותר ויותר גם התחלתי לחוש באיזשהו מקום גם מידה של שליחות בכך שאני קרוי ע"ש סבא נפתלי ורציתי לבוא יותר לבקר אותה, לדאוג לה, להיות איתה – וכך גם הביקורים של השנים האחרונות אצלה בחדר, כשראיתי איתה את התכניות של "עמוד האש" ושאר הסרטים ההיסטוריים ואיך התמונות העלו בה חיוך גדול וזיכרונות וגעגועים לימים אחרים... וגם כשלא שמעה כל כך טוב וגם כשהייתה מבולבלת אז תמיד איכשהו הצליחה להגיד איזה משפט שהותיר אותי כ"כ נפעם מההבנה של כמות החוכמה וניסיון החיים שיש בו...

סבתא, בכל ספר של יד בן-צבי' שהיית מביאה לנו היית תמיד כותבת הקדשה בכתב היפה שלך: לנכדי היקר, באהבה ובאיחולים לבביים מסבתא הדסה - אז באותה צורה אני רוצה להקדיש לך גם שורה... סבתא אהובה, תודה שהיית חכמה וטובה, שלימדת אותי כל כך הרבה על

**החשיבות של המתינות, על היופי באיפוק ועל כמה חשוב
מעל לכל להיות בנאדם ותודה שהיית סבתא שלי.**

נכדך האוהב,

תליק

**סבתא הדסה היתה עבורי סמל לעקשנות, נחישות ויכולת
ללימוד עצמי. הזיכרון הראשון שלי ממנה ממצה בו תכונות
אלה שלה/ישי כרמון**

כשהחלימה סבתא מניתוח בעצם הירך אותו עברה לפני
שלושים וחמש שנים, היא עברה לגור איתנו בדירה שבקטמון
הישנה. כשמצבה השתפר מעט, היינו יוצאים מדי יום לטיולים
קצרים לאורך שד רת העצים שברחוב ביל"ו בו התגוררנו.
טיולים אילו היוו כמעין הרפתקה קטנה עבור שנינו. סבתא עם
ההליכון ואני לצידה פעוט בן שלוש. בתחילה היינו צועדים אט
אט משער הכניסה לבניין עד לעץ הקזוארינה הראשון
שבמורד הרחוב וחזרה הביתה. טיול קצר זה של חמישים
מטרים, היה לזקח עבורנו שעה קלה להשלים.

לאחר מספר ימים הרהבנו עוז והגענו עד לעץ השני.

בימים שאחריהם המשכנו לצבור ביטחון ולא רק שטיולים
נעשו לארוכים יותר והרחיקו לכת עד למחוזות לא מוכרים של
הרחובות הסמוכים, כך גם צעדינו נעשו קלים ומהירים יותר.
לא חלף זמן רב וסבתא לא זקוקה היתה יותר להליכון, ואת
מקומו תפס מקל ההליכה השחור שלה. ובטיולים אלו, תוך
שסבתא למדה מחדש ללכת היא לימדה אותי בין השאר
שמות ציפורים, צמחים ואת היכולת לזהות המספרים שעל
לוחיות הרישוי של מכוניות חונות. אך השיעור לחיים החשוב
יותר אותו למדתי מסבתא באותם ימים היה שהדרך להגשמת
כל מטרה גם אם נראית על פנייה קשה וארוכה, מתחילה
בצעד קטן. ובאותה נחישות בה הגיעה סבתא אל עץ

הקזוארינה הראשון לימדה סבתא עצמה ליצור פסלים בגיל
רב בשנים בו אחרים (קצת פחות עקשנים וסקרנים) רק
הולכים ומאבדים מכישורי עבר.

וזו דבר נוסף שלמדתי מסבתא: הגיל הביולוגי המדויק אינו
חשוב (סבתא לא ייחסה לפריט זה משמעות יתרה) מכיוון
שאף פעם לא מאוחר מדי ללמוד וליצור.

שיעורי חיים אילו אינן רק קלישאות שחוקות וחלולות. סבתא
היוותה דוגמא מוחשית עבורן, בדרך בה העבירה את חייה.
אלו הם שיעורים אותם אנסה להעביר לילדים שלי שהם ניניה
ועל כך אני מכיר לה תודה.

תודה גם על כל החום והאהבה,
על היותה אי של יציבות בעולם משתנה,
על עוגת הגלידה בכל יום-הולדת,
על שפע המרקים הסמיכים והסלטים הטחונים
ועוד ועוד...

אוהב
ישי

28 18/11/11 10/11/11 11/11/11

אהובתנו

הדסה בת עקיבא ורבקה
הנכדה של רייזה וסבא מנדלי
כולנו נמשיך לשמור ולזכור על כל מה שהיה חשוב לך

מכל בני משפחתך

בית סבא וסבתא שיצרה סבתא עבור ניניה